WIA WU-ZƆMƆ-LA
JƆƆŊ
SI ŊMUŊSA

Wii-la si pi niaa miisiŋ

1 Ka di Wia nɛ ŋaa dunia, wii-la fa hɛ dimɛ
nɛ, u fa hɛ Wia teeŋ nɛ. Ba di Wia kala fa
ŋaa kubala nɛ. 2 Buŋbuŋ kala nɛ u fa hɛ Wia
teeŋ. 3 U lɛ nɛ Wia to a ta kuŋ-kala. Kuŋ-kala
si hɛ dunia lɛ, u nɛ ta. 4 Wii-la fa weye nɛ a
kɛŋ pulumuŋ kaa ku pi niaa. 5 Puluŋ-la chaanɛ
birimiŋ tuɔŋ, biriŋ-la bi puluŋ-la wuo tɔ.

6 Ŋii nɛ Wia tiŋ u tiŋdaara kubala baa yirɛ
Jɔɔŋ. 7 U nɛ kɔ duu bul puluŋ-la wiaa pi niaa. U
ŋaa ŋii di nuu-kala wuo nii a tou lɛ a laa puluŋ-
la wiaa dii. 8 Jɔɔŋ fa dee bi puluŋ-la ŋaa, ama
u ta kɔ duu bul puluŋ-la wiaa nɛ a pi niaa.

9 Ŋii nɛ puluŋ-la titia ku tuu dunia duu
chaana hɛ nuu-kala lɛ. 10 U fa hɛ dunia-la lɛ
Wia si tou lɛ ta nɛ, ama dunia niaa buu jiŋ. 11 U
kɔ u titia jáŋ, ama u jáŋ niaa buu laa. 12 Aŋ ka
niaa dɔŋsuŋ-na laau a laa u wiaa dii. Ŋii nɛ u
piba woŋbiiŋ di ba wuo ŋaa Wia biiriŋ. 13 Niaa
deeŋba bi naga baala si jiŋ u haala ba lul biiriŋ
ŋii nɛ. Wia titia nɛ ŋaa ba Nyimma.

14 Ŋii nɛ wii-la birimɛ nuhuobiine a ku hɛ la
tuɔŋ. U fa hɛ la teeŋ a fifála nennige woruŋ,
a kɛŋ wutitii. La na u si kɛŋ yiriŋ. Yiriŋ deeŋ
u Nyimma Wia nɛ joŋo pu, ari u nɛ ŋaa u Bie
kala. 15 Jɔɔŋ bul u wiaa pila. Wialiŋ u si heele

bul nɛ ŋla: “Nii-la si jaŋ to mi hariŋ kɔ, u nɛ
kiimi, bɛɛ wiaa u hɛ dimɛ nɛ, ka ba-na lulmi.”
16 Ku-la kala u si kɛnɛ, la ma na kpaaliŋ u tuɔŋ
nɛ. U yie fála nennige a pɛla lɛ bua-na kala lɛ.
17 Wia to Moosis lɛ nɛ a bil u niiŋ pila. Ama
Yesu Kirisito lɛ nɛ Wia to a fála nennige a pɛla
lɛ woruŋ, a dagɛla wutitii. 18 Nuu-kala ha bi
Wia naa. U Bii-bala-la si hɔŋ u sɛmɛ nɛ dagɛla
u wiaa.

Jɔɔŋ bula ari u dee bi Kirisito ŋaa
Mat. 3.1-12; Maak 1.1-8; Luuk 3.1-18

19 J̱uu tiŋŋaa fa si hɛ Jerusalɛm lɛ tiŋ nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia ari nialiŋ ba síi yirɛ Liivai
timma, ba kɔ Jɔɔŋ teeŋ a piɛsu a bul, “Kubɛɛ nɛ
ŋ ŋaa?” 20 Ŋii nɛ Jɔɔŋ bi wiaa nyia aŋ chaasa
bul ari u dee Kirisito, nii-la Wia si liisa. 21 Ŋii
nɛ ba bira piɛsu a bul, “Kubɛɛ nɛ saa ŋ ŋaa? Ŋ
nɛ ŋaa Ilaaja?” U bul duu dee. Ŋii nɛ ba bira
piɛsu, “Ŋ nɛ ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ la síi gbɛru?” U bira si duu dee.
22 Ŋii nɛ ba bira piɛsu, “Kubɛɛ nɛ saa ŋ ŋaa?
U maga di ŋ dagɛla, di la mu bula pi nialiŋ si
tiŋla. Wu-bɛɛ nɛ ŋ bul a tigɛ ŋ titia lɛ?” 23 Ŋii
nɛ Jɔɔŋ bul, “Mi nɛ ŋaa yiikori-la si hɛ giri-bine
tuɔŋ aa bul, ‘Má wasɛ woŋbiiŋ bil di la Tiina
kɔ.’ Ŋla nɛ Azaaya fa bul di ma ŋaa.” Azaaya
fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ nɛ.

24 Nialiŋ fa si ku piɛsɛ Jɔɔŋ wiaa deeŋba,
Farisii tiŋŋaa nɛ fa tiŋba. 25 Ŋii nɛ ba bira piɛsɛ
Jɔɔŋ a bul, “Ŋ dee bi Kirisito ŋaa, nii-la Wia si
liisa, ŋ dee bi Ilaaja ma ŋaa, ŋ bira bi nii-la síi
bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ma ŋaa. Bɛɛ

nɛ saa tii ŋ fufo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ?” 26 Ŋii
nɛ Jɔɔŋ bul, “Mi síi fo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ, liiŋ
duŋduŋa nɛ mi kaa fufoba, ama nuu dɔŋ nɛ hɛ
ma tuɔŋ ŋii, ka ma buu jiŋ. 27 U nɛ to mi hariŋ
kɔ. Mi paala bi maga di mi kɛŋ u nɛŋtɛŋŋɛɛ
ŋmɛniŋ ma kaa puri.” 28 Ba síi bul wiaa deeŋba
kala ŋii, Bɛtani lɛ nɛ ba hɛ, Jɔɔdaŋ fuo-la sɛmɛ
dɔŋɔ. Lee-la nɛ Jɔɔŋ faa fo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ.

Jɔɔŋ bul Wia piesi-la wiaa

29 U taŋ si pula, Jɔɔŋ na Yesu duu kɔ. U si
nau, u bul, “Bee na, Wia Pie-bie-la nɛ ŋii. U
nɛ laa dunia haachɛ ta. 30 Baala deeŋ wiaa nɛ
mi faa bul ŋii, mi si bula ari nuu nɛ jaŋ kɔ mi
hariŋ. U nɛ kiimi, u hɛ dimɛ nɛ, ka ba-na lulmi.
31 Mi fa bi jiŋ nii-la kala u si ŋaa. Ama mi ta
ku fufo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ nɛ, di Iziral tiŋŋaa
ku jimu.” 32 Wialiŋ Jɔɔŋ si bula pi niaa a tigɛu
lɛ nɛ ŋla: U si, “Mi na Wia Diŋ-zɔŋ-la duu lii
wia nyuŋ a nagɛ kokomo, a ku tuu togiliu lɛ.
33 Mi ma titia fa buu jiŋ. Ama Wia si tiŋmi di
mi fo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ, u nɛ bula pimi a bul,
‘Ŋ jaŋ na Wia Diŋ-zɔŋ-la duu ku tuu a hɛ nuu
lɛ, tiina nɛ jaŋ joŋ Wia Diŋ-zɔŋ-la a hɛ niaa lɛ!’
” 34 Ŋii nɛ Jɔɔŋ bira bul, “Mi sɛnɛ nau a bulaa
pima ari u nɛ ŋaa Wia Bie.”

Nialiŋ si laa sipaaŋ ku to Yesu hariŋ

35 U taŋ si pula, Jɔɔŋ ari u haritooroo balia
bira chiŋ lee-la a na Yesu. 36 Jɔɔŋ si nau duu
bal, ŋii nɛ u bul, “Bee na, Wia Pie-bie-la nɛ
ŋla.” 37 U haritooro-la balia nii u si bul wiiŋ
deeŋ a to Yesu hariŋ. 38 Yesu miira daasɛ,
di baa to u hariŋ. U piɛsɛba a bul, “Bɛɛ kuŋ

nɛ maa chɛ?” Ŋii nɛ ba ma piɛsu a bul, “La
kuhiaŋ, nii lɛ nɛ ŋ jujuu?” 39 Ŋii nɛ Yesu bula
piba a bul, “Má kɔ na mi síi juu lee-la.” Ŋii nɛ
ba to u hariŋ mu a na lee-la u síi juu. Bua-la lɛ
ŋaa didaaniŋ nɛ. Ŋii nɛ ba hɛ u teeŋ wii-kaaniŋ
tiire juu. 40 Nialiŋ balia fa si nii wii-la Jɔɔŋ si
bula a to Yesu hariŋ, dɔŋɔ yiriŋ nɛ Aŋduru. U
fa ŋaa Saamɔŋ Piita ŋaana nɛ. 41 Ŋii nɛ Aŋduru
ma chɛ u malima Saamɔŋ leriŋ, a bula pu a bul,
“La na Kirisito, nii-la Wia si liisa.” 42 U kɛŋ
Saamɔŋ kaa kɔ Yesu teeŋ. Ŋii nɛ Yesu benu aŋ
bula pu a bul, “Ŋ nɛ Jɔɔŋ bie Saamɔŋ. Ba jaŋ
kɛniŋ kaa yirɛ Kiifas.” Kiifas ari Piita fa ŋaa
yiri-bala nɛ. U bubuɔŋ nɛ buŋ.

Yesu yirɛ Filip ari Natanial

43 U taŋ si pula Yesu sii duu mu Galilii
tiŋteeŋ. Ŋii nɛ u na Filip a bula pu a bul, “To
mi hariŋ.” Ŋii nɛ Filip to u hariŋ. 44 Filip fa
lii Bɛtisaada nɛ, taŋ-la Aŋduru ari Piita ma si
lia. 45 Ŋii nɛ Filip na Natanial a bula pu, “La
na nii-la, u wiaa nɛ Moosis fa ŋmuŋsa bil di
niaa tuto ŋii. Nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-
la doluŋ lɛ ma fa bul u wiaa nɛ, ba ŋmuŋsa
bil. Ba fa ŋmuŋsa ari u nɛ Josɛf bie Yesu a lii
Nazarɛt.” 46 Ŋii nɛ Natanial piɛsu a bul, “Ŋ ha
na ku-zɔŋ duu lii taŋ-la ba síi yirɛ Nazarɛt?”
Ŋii nɛ Filip bula pu a bul, “Ku nau.” 47 Yesu
si na Natanial duu kɔ u teeŋ, u bubul u wiaa
a bul, “Nia deeŋ ŋaa Iziral tiina titii nɛ. U kɛŋ
wutitii.” 48 Ŋii nɛ Natanial piɛsu a bul, “Ɛɛ nɛ ŋ
ŋaa jiŋmi?” Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Mi naŋ
nɛ ŋ si hɔŋ tutogo bubuɔŋ, ka Filip-na yiriŋ.”

49 Ŋii nɛ Natanial bula pu a bul, “Kuhiaŋ, ŋ
nɛ ŋaa Wia Bie. Ŋ nɛ ŋaa Iziral tiŋŋaa kuoro
maa.” 50 Ŋii nɛ Yesu piɛsu, “Mi si bula bul di
mi naŋ di ŋ hɔŋ tutogo bubuɔŋ nɛ tii, ŋ laa mi
wiaa dii koo? Ŋ jaŋ na wu-kpuŋkperisiŋ a kii
ŋla.” 51 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Wutitii nɛ mi
bulaa piŋ, ma jaŋ na wia nyuŋ duu suro, di Wia
tiŋdaaraa lii dimɛ a ku tuu mi-na Nuhuobiine
Bie teeŋ, aŋ miira jijil.”

2

Ba gbieli ha-jaari gbiele

1 Tapulaa balia si bala, baa chɛ di ba gbieli
ha-jaari gbiele taŋ kubala lɛ baa yirɛ Keena.
Keena hɛ Galilii tiŋteeŋ lɛ nɛ. Yesu naaŋ ma
fa hɛ dimɛ. 2 Ba fa yirɛ Yesu ari u haritooroo
maa ha-jaari gbiele-la leriŋ. 3 Ba síi gbieli
gbiele-la ŋii, ba nyunyua siniŋ. Ba si nyua siniŋ
kala dɛrɛ, Yesu naaŋ bula pu di siŋ-la dɛrɛ nɛ.
4 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “U bi maga di ŋ
dagɛmi ŋii mi si jaŋ ŋaa. Bua-la lɛ mi si jaŋ tiŋ
tiŋtiŋŋaa ha bi yie.” 5 Yesu naaŋ saa bula pi
dia-la tiŋtinnaa a bul, “Má ŋaa wii-la kala u si
bula pima.” 6 Ju̱u tiŋŋaa fa kɛŋ ba Wii-chuɔlɛ
woŋbiiŋ nɛ aa sɔŋ liiŋ. Ŋii wiaa pupoi-balaa
balidu ma fa hɛ dimɛ ari liiŋ. Kuŋ-kala tuɔŋ
liiŋ yi galaŋ mara a kaa mu galaŋ mara ari fii.
7 Ŋii nɛ Yesu bula pi dia-la tiŋtinnaa a bul, “Má
ŋaa liiŋ a su̱ pupoye-la.” Ba ŋaa liiŋ su̱ pupoye-
la pilim pilim. 8 Ŋii nɛ Yesu bira bula piba di
ba ŋaa lii-la pupoi-la tuɔŋ a kaa mu pi nii-la síi
beŋ gbiele-la. Ba ŋaa mu pu. 9 U laa lii-la nyua

a na lii-la, duu birimɛ siniŋ. U bi jiŋ lee-la ba
si na siŋ-la. Ama dia-la tiŋtinnaa-na jiŋ. Ŋii nɛ
u yirɛ haal-la tiina 10 a bula pu a bul, “Gbiele-
na kala, lee-na kala ba yie laa sipaaŋ nɛ a kɛŋ
si-zɔmuŋ a lii ba nyua. Nuu-kala si nyua vɔgɛ,
ŋ saa-na kɛŋ siŋ-la si bi siŋ a kaa to hariŋ kɔ.
Ka ŋ-na joŋ si-zɔmuŋ bil hariŋ u ku yi bua deeŋ
kala lɛ.”
11 Yesu si ŋaa liiŋ birimɛ siniŋ Keena lɛ Galilii
tiŋteeŋ nɛ ŋaa u wu-magil-buŋbuŋ u si ŋaa.
Dimɛ nɛ u dagɛ ŋii Wia doluŋ si hɛu lɛ. U
haritooroo si na ŋii, ba laa u wiaa dii.
12 A lii gbiele-la hariŋ Yesu ari u naaŋ ari
u ŋaanaa ari u haritooroo sii mu Kapɛnam
tiŋteeŋ a hɛ dimɛ tapulaa baŋmɛnɛ.

Yesu juu Wia-dia
Mat. 21.12-13; Maak 11.15-17; Luuk 19.45-46

13 U ka mua, ka di J̱uu tiŋŋaa diisiŋ kieliŋ
gbiele-la yi. Ŋii nɛ Yesu sii mu Jerusalɛm a
juu Wia-dia. 14 U si juu dimɛ, u na niaa di baa
yallɛ nɛsiŋ, piesee ari kokosuŋ. Nialiŋ síi yɛrɛ
moribiee ma hɔŋ ba teebulba nyuŋ. 15 Ŋii nɛ
Yesu kɛŋ ŋmɛniŋ a birimɛ chiba a kiri nialiŋ ari
ba piesee ari ba nɛsiŋ kala ta ba lii Wia-dia-
la lɛ, aŋ kɛŋ moribii-yiyɛrilɛ-la ma teebulba-
la kaa birima chu, aŋ kɛŋ ba moribii-biiŋ ma
jaasɛ tiŋteeŋ. 16 Ŋii nɛ ka u bula pi nialiŋ ma
síi yallɛ kokosuŋ a bul, “Má kaa lii dia-la tuɔŋ.
Ma sí mi Nyimma dia kaa birimɛ yɔbɔ.” 17 U
haritooroo liisi wii-la ba si ŋmuŋsɛ Wia teniŋ
tuɔŋ a bul, “Wia-dia wiaa ka diimi nɛ woruŋ a
nagɛ nyiniŋ.” 18 Ŋii nɛ J̱uu tiŋŋaa miira kɔ u

teeŋ a piɛsu, “Bɛɛ kuŋ wu-magil nɛ ŋ jaŋ wuo
joŋo dagɛla ari ŋ kɛŋ doluŋ di ŋ wuo ŋaa wiiŋ
deeŋ?” 19 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Má
ŋmoo Wia-dia deeŋ lo, mi jaŋ wuo joŋ tapulaa
batori a bira saau.” 20 Ŋii nɛ ba bula pu a bul,
“Jisiŋ mahiŋ balia ari balidu nɛ ba joŋo saa
Wia-dia deeŋ, ka ŋ-na bul di ŋ jaŋ kɛŋ tapulaa
batori saau koo?” 21 Ama Yesu si bul Wia-dia-
la wiaa ŋii, u titia yaraa wiaa nɛ u bubul ŋii.
22 Bua-la lɛ u si sii suuŋ lɛ nɛ u haritooroo liisi
a yi wii-la u fa si bula lɛ. Ŋii nɛ ba laa wialiŋ
ba fa si ŋmuŋsa Wia teniŋ tuɔŋ dii, a laa wialiŋ
ma Yesu si bula dii.

23 Yesu fa si hɛ Jerusalɛm lɛ, diisiŋ kieliŋ
gbiele-la lɛ, niaa yuga a laa u wiaa dii a tiŋ
ba si na wu-magila-la u síi ŋaa lɛ. 24 Ama
Yesu bi u titia kaa pullɛ ba teeŋ, bɛɛ wiaa u jiŋ
nuhuobiinee kala nɛ woruŋ. 25 U fa bi maga
di nuu-kala bira bul nuhuobiinee wiaa pu, bɛɛ
wiaa u fa jiŋ nuhuobiinee tuɔŋ wu-kɛniŋ kala
nɛ.

3

Nikodiimas cheŋ Yesu

1 Baal kubala nɛ fa hɛ dimɛ. Baa yirɛ
Nikodiimas. U fa ŋaa Ju̱u tiŋŋaa kuhiaŋ nɛ a
hɛ Farisii tiŋŋaa paati tuɔŋ. 2 Titaŋ kubala u
sii kɔ Yesu teeŋ a bul, “Kuhiaŋ, la jima ari ŋ
nɛ ŋaa nii-la Wia si ta di ŋ dagɛ niaa. Nuu-
kala bi jaŋ wuo ŋaa wu-magila-la ŋ síi ŋaa, see
di Wia pɛ tiina lɛ.” 3 Ŋii nɛ Yesu bula pu a
bul, “Wutitii nɛ mi bulaa piŋ, nuu-kala bi jaŋ
wuo juu Wia kuorii-la tuɔŋ, see di ba wasa lul

tiina." 4 Ŋii nɛ Nikodiimas piɛsu a bul, "Ɛɛ nɛ
ba-nihiaŋ jaŋ wuo ŋaa di ba bira wasa lulu? U
jaŋ bira wuo juu u naaŋ luoruŋ di u bira wasa
luluu koo?" 5 Ŋii nɛ Yesu bul, "Wutitii nɛ mi
bulaa piŋ, nuu-kala bi jaŋ wuo juu Wia kuorii-
la tuɔŋ, see di Wia joŋ u Diŋ-zɔŋ-la hɛ tiina lɛ,
di tiina ma pɛ fo Wii-chuɔlɛ liiŋ. 6 Nuhuobiine
yie lul nuhuobiine u kɛŋ miisiŋ nɛ tiŋteeŋ deeŋ
lɛ. Aŋ ka Wia ma yie joŋ u Diŋ-zɔŋ-la a hɛu lɛ
duu kɛŋ miisiŋ Wia teeŋ. Nuhuobiine bi Wia
Diŋ-zɔŋ-la jaŋ wuo joŋo hɛ nuu lɛ. 7 Sí leŋe
duu ŋaa wu-kpuŋkpere ŋ lɛ mi si bula piŋ ari
u maga di ba wasa luluŋ. 8 Peliŋ yie lu lee-na
kala u si cho nɛ. Ŋ ninii u dɔmɔ, ama ŋ bi jiŋ
lee-la u si lii kɔ, koo ŋ bira bi jiŋ lee-la u síi mu.
U saa nagɛ ŋii nɛ nuu-kala lɛ Wia si joŋ u Diŋ-
zɔŋ-la hɛu lɛ." 9 Ŋii nɛ Nikodiimas piɛsɛ, "Ɛɛ
nɛ wiiŋ deeŋ jaŋ wuo ŋaa?" 10 Ŋii nɛ Yesu bula
pu a bul, "Ŋ ŋaa kerichi-bal nɛ Iziral tiŋteeŋ
lɛ, aŋ ka bɛɛ nɛ tii ŋ bi wiiŋ deeŋ bubuɔŋ jiŋ?
11 Wutitii nɛ mi bulaa piŋ, la yie bul wii-la la si
jima nɛ, a ŋaa siada ari wii-la la si na. Ama ma
kuŋ-kala bi chɛ di ma sɛi wii-la la si bula. 12 Mi
bul dunia wiaa nɛ pipiŋ, ka ŋ bi laa dii. Ɛɛ nɛ
saa ŋ jaŋ wuo laa dii di mi nɛ bul Wia-jaŋ wiaa
piŋ? 13 Nuu-kala ha bi Wia-jaŋ jila, see mi-na
Nuhuobiine Bie si lii dimɛ ku tuu. 14 Moosis fa
si hɛ giri-bine tuɔŋ, u fa kɛŋ hɔɔŋ a libi dimiŋ,
a joŋo mɛrɛ daaŋ lɛ a kaa jee. Ŋii titia nɛ ba
jaŋ kpaasɛ mi-na Nuhuobiine Bie ma daaŋ lɛ a
kaa jee, 15 di nuu-kala si laa mi wiaa dii, u jaŋ
wuo kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ.

16 Wia cho dunia niaa a mu kieli, ŋii nɛ tii

u joŋ u Bii-bala a pila, di nii-la kala si laa u
wiaa dii, u bi jaŋ lɛl, ama u jaŋ kɛŋ miisi-la
si bi dɛrɛ. 17 Wia bi u Bie ta duu ku tuu laa
dunia niaa wiaa jiŋ, ama duu laa dunia niaa
ta. 18 Nuu-na kala si laa Yesu wiaa dii, u bi
jaŋ dii u tiina sariya a joŋ cheeriŋ pu, ama nii-
la kala si bi u wiaa laa dii, u paala dii u tiina
sariya a joŋ cheeriŋ pu, bɛɛ wiaa u bi Wia Bii-
bala-la wiaa laa dii. 19 Wii-la si tii Wia dii dunia
niaa sariya a joŋ cheeriŋ piba nɛ ŋla: Pulumuŋ
ku tuu dunia nɛ, ama niaa cho birimiŋ nɛ a
kii puluŋ-la, bɛɛ wiaa baa ŋaa wu-bɔŋŋɔɔ nɛ.
20 Nuu-na kala síi ŋaa wu-bɔŋŋɔɔ bi pulumuŋ
cho, u bi pulumuŋ tuɔŋ lii, bɛɛ wiaa u bi chɛ
di u wu-bɔmɔ-la lii pulumuŋ. 21 Ama nuu-na
kala síi ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ cho pulumuŋ a yie lilii
pulumuŋ tuɔŋ, di niaa wuo na ari uu ŋaa wu-
zɔmɔ-la Wia doluŋ lɛ nɛ.”

Jɔɔŋ cheŋ Yesu

22 Ŋii hariŋ nɛ Yesu ari u haritooroo lii
Jerusalɛm a mu Judiya tiŋteeŋ, a dieni mua
dimɛ aa fo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ. 23 Jɔɔŋ ma fa
hɛ lee kubala baa yirɛ Aanɔŋ lɛ a kpagɛ Seelim
aa fo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ, bɛɛ wiaa liiŋ fa yuga
kiŋkɛŋ dimɛ. Niaa faa mu u teeŋ u fufoba Wii-
chuɔlɛ liiŋ. 24 (Bua-la lɛ di ba ha bi Jɔɔŋ kaa tɔ
dia.)
25 Ŋii nɛ Jɔɔŋ haritooroo dɔŋsuŋ ari Ju̱u tiina
kubala kɛŋ liiŋ sɔmuŋ wiaa a kaa lilɛrɛ. 26 Ba
mu Jɔɔŋ teeŋ a piɛsu a bul, “La kuhiaŋ, ŋ liisi
baal-la fa si hɛ Jɔɔdaŋ fuo-la sɛmɛ dɔŋɔ wiaa
nɛ, nii-la ŋ si bul u wiaa? Lɛɛlɛ u maa fo niaa
Wii-chuɔlɛ liiŋ nɛ, niaa kala mumu u teeŋ.”

27 Ŋii nɛ Jɔɔŋ bul, “Nuu-kala bi jaŋ wuo kɛŋ
kuŋ-kala, see di Wia joŋo pu. 28 Ma titia ŋaa
mi daŋsia, ka mi bul ari mi dee bi Kirisito-la
ŋaa, nii-la Wia si liisa, ama Wia ta tiŋmi nɛ di
mi laa u sipaaŋ. 29 Ha-faliŋ tiina nɛ tii haala,
ama di ha-faliŋ tiina naŋdɔŋɔ nɛ chiŋ dimɛ a
jijegili wialiŋ ba síi bul, u tuɔŋ yie tɔrɛ nɛ duu
nɛ nii ha-faliŋ tiina-la yiikoro. Ŋii titia nɛ mi
tuɔŋ ma tɔrɛ woruŋ Yesu nyuŋ. 30 U maga duu
nɛ miira ku ŋaa ni-baliŋ mi teeŋ, ka di mi miira
ŋaa ni-bie.”

Nii-la si lii Wia-jaŋ

31 Nii-la si lii Wia-jaŋ nɛ kii kuŋ-kala. Nii-la
si lii tiŋteeŋ ŋaa tiŋteeŋ kuŋ nɛ aa bul tiŋteeŋ
wiaa. Ama nii-la si lii Wia-jaŋ nɛ kii kuŋ-kala.
32 Uu bul wialiŋ u si na aŋ nii ma nɛ, ama nuu-
kala bi u niiŋ wiaa sɛyɛ. 33 Nii-la kala si sɛi
u niiŋ wialiŋ jima ari Wia hɛ dimɛ nɛ a kɛŋ
wutitii. 34 Mi-na nii-la Wia si tima, mii bul Wia
niiŋ wiaa nɛ, bɛɛ wiaa Wia joŋ u Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ kala a pimi nɛ. 35 Mi Nyimma Wia cho
mi-na u Bie, a joŋ u doluŋ kala a hɛ mi nisiŋ
lɛ. 36 Nii-la kala si laa mi-na Wia Bie wiaa dii,
u jaŋ kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ; ama nii-la kala si
bi mi-na Wia Bie wialiŋ ka to, u bi jaŋ kɔ duu
kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ, ama Wia jaŋ na baaniŋ
u tiina nyuŋ a kaa mu wuu.

4

Yesu bul wiaa a pi Samaria tiŋŋaa haala

1 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa nii ari Yesu na niaa
yugɛ a kii Jɔɔŋ, baa tou u foba Wii-chuɔlɛ liiŋ.

2 (Ama Yesu titia bi nuu-kala Wii-chuɔlɛ liiŋ
fo, u haritooroo duŋduŋa nɛ.) 3 Yesu si nia di
baa bul ŋii, u sii lii Judiya tiŋteeŋ lɛ a miiraa
mu Galilii tiŋteeŋ. 4 U síi mu Galilii ŋii, u to
Samaria tiŋteeŋ 5 a ku yi taŋ kubala Samaria
tiŋteeŋ lɛ baa yirɛ Sika. Tiŋtee-la Jekɔb fa si
joŋo pi u bie Josɛf fa kpagɛ dimɛ nɛ. 6 Jekɔb fa
si lu vil-la hɛ dimɛ. Yesu fa si vɛŋ woŋbiiŋ ŋii a
lɔl, u mu hɔŋ vil-la sɛmɛ.

7 Di wia jil nyu-gbaŋa, ŋii nɛ Samaria tiŋŋaa
haal kubala kɔ vil-la duu ŋaa liiŋ. Ŋii nɛ Yesu
bula pu a bul, "Ŋaa liiŋ pimi di mi nyua." 8 Bua-
la lɛ di u haritooroo-na mu taŋ-la tuɔŋ di ba yɔɔ
kudiilee. 9 Ŋii nɛ Samaria tiŋŋaa haal-la piɛsɛ
Yesu a bul, "Bɛɛ nɛ tii ŋ-na J̱uu tiina chichɛ di
mi-na Samaria tiina ŋaa liiŋ piŋ di ŋ nyua?"
J̱uu tiŋŋaa ari Samaria tiŋŋaa bi wii pɛ. Ŋii nɛ
tii haal-la bul ŋii. 10 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul,
"Di ŋ nɛ fa jiŋ ku-la Wia si joŋo pi niaa, a fa jiŋ
nii-la si suluŋ di ŋ ŋaa liiŋ pu duu nyua, ŋ fa jaŋ
sulu duu piŋ lii-la si kɛŋ miisiŋ." 11 Ŋii nɛ haal-
la piɛsu a bul, "Kuhiaŋ, ŋ bi guga kɛnɛ di ŋ kaa
ŋaa liiŋ, ka vil-la ma luŋ. Nii lɛ nɛ saa ŋ jaŋ na
lii-la si kɛŋ miisiŋ? 12 La naabalima Jekɔb nɛ
joŋ viliŋ deeŋ pila. Ba di u biiriŋ ari u pusuŋ
kala nyua viliŋ deeŋ liiŋ nɛ. Ŋ jaŋ bul di ŋ kii
Jekɔb nɛɛ?" 13 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Nuu-
kala si nyua liiŋ deeŋ, lii-nyuasuŋ jaŋ bira kɛŋ
tiina. 14 Ama nii-la kala si jaŋ nyua lii-la mi si
jaŋ pu, lii-nyuasuŋ bira bi jaŋ kɛnu da. Lii-la mi
si jaŋ pu jaŋ birimɛ lii-bulo u tuɔŋ lɛ a bubu̱l, a
pu miisiŋ si bi dɛrɛ." 15 Ŋii nɛ haal-la bula pu
a bul, "Mi Tiina, pimi liiŋ deeŋ, di lii-nyuasuŋ

bira sími kɛŋ, di mi bira sí kɔ di mi ŋaa liiŋ
daha.”
16 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Mu yirɛ ŋ bala
aŋ miira kɔ daha.” 17 Haal-la si duu bi bala
kɛnɛ. Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Ŋ kiaa sima ŋ
si jaŋ bul di ŋ bi bala kɛnɛ, 18 bɛɛ wiaa ŋ fa
jaa baalaa banɔŋ nɛ, ama ma di baal-la si hɛ
dimɛ lɛɛlɛ sɛnɛ bi ŋ bal-titii ŋaa. Ŋ bul wutitii
nɛ pimi.” 19 Ŋii nɛ haal-la bula pi Yesu a bul,
“Mi Tiina, u naga ŋ ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ.” 20 Haal-la bira bula
pu a bul, “La-na Samaria tiŋŋaa naabalimaba,
baa chuɔlɛ Wia peeliŋ deeŋ nyuŋ nɛ, aŋ ka ma
Ju̱u tiŋŋaa si, di Jerusalɛm nɛ lee-la la si maga
di laa chuɔlɛ Wia.” 21 Ŋii nɛ Yesu bula pu a
bul, “Bua kubala jaŋ yi, niaa si bi jaŋ chuɔlɛ la
Nyimma Wia peeliŋ deeŋ nyuŋ koo Jerusalɛm
lɛ. Laa wiiŋ deeŋ dii. 22 Ma-na Samaria tiŋŋaa
sɛnɛ bi jiŋ nii-la ma síi chuɔlu. La-na Ju̱u tiŋŋaa
jiŋ Nii-la la síi chuɔlu nɛ. Nii-la lɛ Wia si jaŋ to
a laa dunia niaa ta, u lii Ju̱u tiŋŋaa tuɔŋ nɛ.
23 Bua kubala jaŋ yi, u paala yi nɛ, nialiŋ si
jaŋ sɛnɛ chuɔlɛ Wia, ba jaŋ chuɔlɛ la Nyimma
Wia ari wutitii, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ. Ŋii nɛ
Wia chɛ di niaa chuchuɔlu. 24 Wia ŋaa ni-dima
nɛ, nialiŋ síi chɛ di ba chuɔlu, u maga di ba
chuɔlu ari wutitii, u Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ.” 25 Ŋii
nɛ haal-la bula pu di u jima ari nii-la ba síi yirɛ
Kirisito, nii-la Wia si liisa, u jaŋ kɔ. Di u nɛ kɔ,
u jaŋ dagɛba wii-na kala. 26 Yesu miira bula pu
a bul, “Mi nɛ ŋii, mi níi bul wiaa ŋ teeŋ ŋii.”

27 Bua-la di Yesu haritooroo miira kɔ. U
kperiba ba si ku nau, duu bul wiaa haal-la teeŋ.

Ama ba kuŋ-kala bi niiŋ suro a piɛsu a bul, “Bɛɛ
nɛ ŋŋ chɛ u teeŋ?” Koo ba bira bi piɛsa bul,
“Bɛɛ nɛ tii ŋ bubul wiaa haal-la teeŋ?”

28 Ŋii nɛ haal-la leŋ u pupoiŋ dimɛ, aŋ miira
mu jaŋ tuɔŋ, a yirɛ niaa a bula piba, 29 “Má kɔ
na baal kubala si wuo dagɛ wialiŋ kala mi si
ŋaa. Nia deeŋ nɛ saa ŋaa Kirisito, nii-la Wia
si liisaa, koo?” 30 Niaa si nii wiiŋ deeŋ, ba lii
mu Yesu teeŋ. 31 Bua-la lɛ di Yesu haritooroo
ka sulu a bul, “La kuhiaŋ, laa kiaa dii.” 32 Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, “Mi kɛŋ kudiilee nɛ
mi dii, ama ma bi kialiŋ wiaa jiŋ.” 33 Ŋii nɛ
Yesu haritooro-la miira chinaa piɛsɛ dɔŋɔ a
bul, “Nuu nɛ saa kɛŋ kudiilee ku pu koo?”
34 Yesu bula piba a bul, “Mi kudiilee nɛ di mi
sɛi nii-la si tiŋmi niiŋ, a tiŋ tiŋtimii-la u si pimi
dɛrɛ. 35 Ma si u ha ka chɛŋsiŋ banɛsɛ nɛ, ka
di ma wasɛ baga kiaa hɛ dɔŋɔ lɛ. Mi jaŋ bula
pima, má bee na, kiaa nɛ bia a gollima ŋii di
ma wasa hɛ dɔŋɔ lɛ. Ba nɛ nialiŋ si ŋaa siri di
ba laa mi wiaa dii. 36 Nialiŋ kala si wasɛ kialiŋ
hɛ dɔŋɔ lɛ, ba jaŋ laa ba time. Kialiŋ ma ma si
wasa hɛ dɔŋɔ lɛ, ba ma nɛ ŋaa nialiŋ si laa mi
wiaa dii. Ba nɛ jaŋ kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. Ŋii
wiaa nialiŋ si kɛsɛ nialiŋ si laa mi wiaa dii ari
nialiŋ síi bul Wia wiaa pipi niaa, ba kala tuɔŋ
jaŋ tɔrɛ. 37 Wii-la sɛnɛ ŋaa wutitii nɛ. Nuu dɔŋ
nɛ bul Wia wiaa, nuu dɔŋ ma kɛsɛ nialiŋ si laa
mi wiaa dii hɛ dɔŋɔ lɛ. 38 Mi tiŋma nɛ di ma mu
kɛsɛ nialiŋ si laa mi wiaa dii. Ma si ŋaa ŋii, ma
nagɛ nialiŋ si mu wasɛ baga kiaa nɛ hɛ dɔŋɔ
lɛ, baga-la lɛ ba si bi tima. Niaa dɔŋsuŋ nɛ tiŋ
baga-la lɛ, ka ba pɛ nii baga-la sima ŋii.”

39 Ŋii nɛ niaa yuga Samaria tiŋteeŋ lɛ a laa
Yesu wiaa dii. Haal-la si bul wialiŋ Yesu si
bula a tigɛu lɛ nɛ tii ba laa Yesu wiaa dii ŋii.
40 Samaria nialiŋ si kɔ Yesu teeŋ, ba sulu duu
chua ba teeŋ. Yesu sɛi a chua dimɛ tapulaa
balia. 41 Niaa bira yuga a laa u wiaa dii a tiŋ
wialiŋ u si dagɛba wiaa. 42 Ŋii nɛ nialiŋ bula
pi haal-la a bul, "Lɛɛlɛ la laa u wiaa dii a tiŋ la
titia si nii u niiŋ wiaa ŋii nɛ, u bi naga wii-la ŋ
si bula pila nɛ tii. La titia wuo jiŋ ari u nɛ sɛnɛ
ŋaa dunia Laataara."

Yesu vaarɛ kerichi-bal kubala bie

43 Yesu si chua dimɛ tapulaa balia-la, u sii
a bira mu Galilii tiŋteeŋ. 44 Yesu titia fa bula
pi niaa ari nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ, ba buu jirima ka pa u titia jaŋ lɛ. 45 U
si mu Galilii tiŋteeŋ ŋii, ba kɛnu woruŋ a tiŋ
wialiŋ kala u si ŋaa ba-na J̱u̱u tiŋŋaa gbiele-la
lɛ Jerusalɛm lɛ. Ba ma fa hɛ dimɛ.
46 Yesu bira miira mu lee-la ba síi yirɛ Keena
a hɛ Galilii tiŋteeŋ lɛ, lee-la u fa si kɛŋ liiŋ
birimɛ siniŋ. Di kerichi-bal kubala fa hɛ taŋ
kubala lɛ baa yirɛ Kapɛnam lɛ. U bie fa wiwiilɛ.
47 U si nia di Yesu lii Judiya tiŋteeŋ a kɔ Galilii
tiŋteeŋ, u mu Yesu teeŋ a sulu duu ku vaarɛ
u bie pu, di u kpagɛ suuŋ nɛ. 48 Ŋii nɛ Yesu
bula pu, "See di ma na wu-magilaa ari wu-
kpuŋkperisiŋ, ma bi jaŋ ŋaa yarida." 49 Ŋii nɛ
kerichi-la bula pu, "Mi kuhiaŋ, kɔ lagi di mi
bie sí suu." 50 Ŋii nɛ Yesu bula pu, "Mu dia, ŋ
bie duoro nɛ." Baal-la laa wii-la Yesu si bula
pu dii a joŋ u woŋbiiŋ aa vɛŋ. 51 Uu mu ŋii,
u tiŋtinna ku chemu a bula pu ari bile duoro

nɛ. 52 U piɛsɛ duu na bua-la lɛ u si duoro. Ba
bula pu ari diamiŋ wiihɛyɛ, kerifi kubala lɛ nɛ
waari-la leŋu. 53 Ŋii nɛ bile nyimma jiŋ ari bua-
la lɛ nɛ Yesu bula pu ari u bie kɛŋ miisiŋ nɛ. Ŋii
nɛ ba di u dia niaa kala laa u wiaa dii. 54 Wu-
liamiŋ nɛ ŋii Yesu si ŋaa, u si bira lii Judiya kɔ
Galilii tiŋteeŋ.

5

Yesu vaarɛ baal kubala fuoŋ lɛ

1 Ŋii hariŋ lɛ nɛ Ju̱u tiŋŋaa gbiele kubala bira
yi Jerusalɛm lɛ. Ŋii nɛ Yesu sii mu lee-la.
2 Jerusalɛm lɛ, fuo kubala nɛ fa hɛ dimɛ. U fa
kpagɛ boiŋniiri-la dɔŋɔ ba fa si to jujuu taŋ-la
tuɔŋ nɛ. U yiriŋ nɛ fa piese boiŋniiŋ. Hiiburu
yiikoro lɛ ba kɛŋ fuo-la kaa yirɛ Bɛtizata. Ba
hɛ palaa banɔŋ nɛ a kɛrɛ fuo-la. 3 Nyanyal
tiŋŋaa fa yuga a hɛ pala-la tuɔŋ. Dɔŋsuŋ
nyulimɛ, dɔŋsuŋ fa ŋaa naa-suunuŋ ari na-
suunuŋ tiŋŋaa. Dɔŋsuŋ ma gbɛrikɛ. [Ba fa
hɔnɔ gbɛrɛ fuo-la di lii-la fa vuugi.] 4 Bua dɔŋɔ
Wia tiŋdaaru nɛ fa yie ku tuu fuo-la a kɛŋ lii-
la kaa vuugi. Di Wia tiŋdaari-la nɛ kɛŋ lii-la
vuugi, nyanyal tiina-la si laa sipaaŋ tuu lii-la,
u nyanyaliŋ cho duu nagɛ ŋii ma kala, u yie
duori nɛ. 5 Baal kubala ma nɛ fa hɛ nyanyal
timma-la tuɔŋ. U fa wiila nɛ a yi jisiŋ mara ari
fii ari chori. 6 Yesu si na baal-la duu piŋ dimɛ,
u jiŋ ari baal-la wiila dieni nɛ. Ŋii nɛ u piɛsu a
bul, “Ŋŋ chɛ di ŋ duori nɛɛ?” 7 Ŋii nɛ baal-la
bul, “Mi kuhiaŋ, mi bi nuu kɛnɛ daha u si jaŋ
wuo joŋmi kaa tuu hɛ fuo-la lɛ di ba nɛ kɛŋ lii-
la vuugi. Ba yie kɛŋ lii-la vuugi, mii nɛrikɛ di

mi tuu, di nuu laa sipaaŋ tuumi lɛ.” 8 Ŋii nɛ
Yesu bula pi baal-la a bul, “Sii a chuoli ŋ bɔsɔ
a viiri.” 9 Baal-la guu duori a sii chuoli u bɔsɔ
a chuŋaa viiri. Tapuluŋ deeŋ ŋaa chɛ-wiesii-la
chɛɛŋ nɛ.

10 Ŋii nɛ J̱uu tiŋŋaa bula pi baal-la Yesu si
vaara a bul, “Jiniŋ ŋaa chɛ-wiesii-la chɛɛŋ nɛ.
Uu kisɛ nɛ di ŋ chuŋ bɔsɔ tapuluŋ deeŋ chɛɛŋ.”
11 Ŋii nɛ baal-la ma bul, “Nii-la si vaarɛmi nɛ
bula pimi di mi chuoli mi bɔsɔ a viiri.” 12 Ŋii
nɛ ba piɛsu, “Kubɛɛ nɛ baal-la si bula piŋ di ŋ
chuoli ŋ bɔsɔ a viiri?” 13 Ama baal-la bi nii-
la si vaaru jiŋ. Bua-la lɛ di niaa si yuga ŋii,
Yesu lɛl. 14 U ŋii hariŋ nɛ Yesu na baal-la Wia-
dia lɛ a bula pu, “Na, lɛɛlɛ ŋ duoro nɛ, bira sí
haachɛ ŋaa. Di ŋii dee, wiiŋ jaŋ wasa juuŋ lɛ
a kii ŋii.” 15 Ŋii nɛ baal-la sii a mu bula pi J̱uu
timma-la ari Yesu nɛ fa vaaru ŋii. 16 Yesu si
ŋaa ŋii chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, ŋii nɛ tii J̱uu tiŋŋaa
suomo to Yesu naasiŋ di ba dɔgisu. 17 Ŋii nɛ
Yesu bula piba a bul, “Mi Nyimma ka tiŋ nɛ,
ŋii nɛ tii mi maa tiŋ.” 18 Yesu si bul ŋii ŋaa
J̱uu timma-la wasa chichɛ woŋbii-la ba si jaŋ
to kpuu. Wiaa balia nɛ ba si duu cheye, u chei
ba kisiŋ lɛ chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, aŋ pɛ bul di Wia
nɛ ŋaa u Nyimma, a bul ŋii di ba di Wia magɛ
dɔŋɔ nɛ.

Wia Bie si kɛŋ doluŋ ŋii

19 Ŋii nɛ Yesu bula pi niaa a bul, “Mi bul
wutitii nɛ aa pima, mi-na Wia Bie bi wii-kala
wuo ŋaa mi titia doluŋ lɛ. Mi yie ŋiŋaa wialiŋ
mi si na di mi Nyimma ŋaa nɛ. Wii-na kala

u síi ŋaa nɛ, mi ma u Bie ŋiŋaa, [20] bɛɛ wiaa
mi Nyimma chomi, mi si ŋaa u Bie, aa dagɛmi
wialiŋ kala u titia síi ŋaa. U jaŋ dagɛmi wiaa a
kii ŋla di mi ŋaa, di ba ŋaama wu-kpuŋkpere.
[21] Mi Nyimma si chisɛ nialiŋ si suba ba bira kɛŋ
miisiŋ ŋii, ŋii titia nɛ mi ma u Bie joŋ miisiŋ a
pipi nialiŋ mi síi chɛ. [22] Mi Nyimma-na bi nuu-
kala sariya ka dii, ama u joŋba kala hɛ mi-na
u Bie nisiŋ lɛ nɛ. [23] U ŋaa ŋii di nuu-kala to
ŋii lɛ a zizil mi-na u Bie nɛ, ari ba síi zil mi
Nyimma ŋii. Nii-la-na kala si bi mi-na Wia Bie
ka zil, u tiina ma bi mi Nyimma Wia si tiŋmi ka
zil. [24] Wutitii nɛ mi bula pipima, nii-la kala si
jegile nii mi niiŋ wiaa a laa nii-la ma si tiŋmi
wiaa dii, u jaŋ kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. U tiina,
ba bi u-na sariya ka dii, u saa lii suuŋ bua lɛ nɛ
a kɛŋ miisiŋ.

[25] Wutitii nɛ mi bula pipima, bua-la jaŋ yi, u
saa yie ma nɛ, di nialiŋ si suba jaŋ nii mi-na
Wia Bie yiikoro. Nialiŋ saa si nii mi yiikoro, ba
jaŋ kɛŋ miisiŋ. [26] Mi Nyimma si kɛŋ doluŋ duu
pi niaa miisiŋ ŋii, ŋii nɛ u ŋaa mi ma u Bie kɛŋ
doluŋ di mi pi niaa miisiŋ. [27] U saa pi mi-na u
Bie doluŋ nɛ di mi dii niaa sariya, bɛɛ wiaa mi
nɛ ŋaa Nuhuobiine Bie. [28] Ma sí leŋe di wiiŋ
deeŋ ŋaama wu-kpuŋkpere. Bua-la jaŋ kɔ di
nialiŋ kala si suba a hɛ buasuŋ lɛ jaŋ nii mi
yiikoro. [29] Ba saa jaŋ sii ba buasuŋ lɛ. Nialiŋ
si ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ jaŋ sii a kɛŋ miisiŋ, nialiŋ ma
si ŋaa wu-bɔŋŋɔɔ, di ba ma sii di Wia dii ba
sariya a joŋ cheeriŋ piba.”

[30] Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Mi-na bi wii-kala
wuo ŋaa mi titia doluŋ lɛ. Mi yie dii sariya ari

Wia si si mi dii ŋii nɛ. Ŋii wiaa mi si yie dii
sariya-la ŋii, u ŋaa wutitii nɛ, bɛɛ wiaa mi bi
chɛ di mi ŋaa wii-la mi síi chɛ, ama wii-la nii-
la si tiŋmi síi chɛ. 31 Di mi duŋduŋa nɛ bul mi
wiaa, u bi yuŋuŋ jaŋ kɛŋ. 32 Ama nuu ma nɛ
hɛ dimɛ a bubul mi wiaa. Mi saa jima wialiŋ u
síi bul a tigɛmi lɛ, ba ŋaa wutitiiba nɛ. 33 Ma
tiŋ ma tiŋdaaraa ba mu Jɔɔŋ teeŋ a piɛsɛ mi
wiaa. Jɔɔŋ bul wutitii nɛ piba a tigɛmi lɛ. 34 U
saa bi naga wialiŋ nuhuobiinee si bula a tigɛmi
lɛ wiaa nɛ mi chil, ama mii bul wiiŋ deeŋ di
ma ŋaa siri di Wia wuo laama ta nɛ. 35 Jɔɔŋ
fa nagɛ chaaniŋ nɛ a chaanɛ, ma fa cho di ma
nii u chaaŋ-la sima muapilii. 36 Ama wiiŋ dɔŋɔ
hɛ dimɛ a laa mi nyuŋ a bubul wiaa. U nɛ kii
Jɔɔŋ. Tiŋtimii-la mi síi tiŋ nɛ ŋii, tiŋtimii-la mi
Nyimma si joŋo pimi di mi tiŋ. Ŋii daga ari mi
Nyimma nɛ tiŋmi. 37 Mi Nyimma-la si tiŋmi, u
maa bul mi wiaa nɛ. Ma ha bi u yiikoro nia,
ma ha buu na ari ma siaa maa. 38 U niiŋ wiaa
bima lɛ hɛ, bɛɛ wiaa ma bi mi-na nii-la u si tima
wiaa laa dii. 39 Ma yie fiɛsɛ siiŋ a kikarimɛ Wia
teniŋ. Ma biina ari ma níi ŋaa ŋii, ma jaŋ wuo
kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. Wia teŋ-la ma síi karimu
ma paala bul mi wiaa nɛ. 40 Ka ma via di ma
kɔ mi teeŋ a wuo kɛŋ miisiŋ. 41 Mi bí chɛ di
nuhuobiinee bɛsɛmi lɛ. 42 Mi jima ari ma tuɔŋ
lɛ ma bi Wia cho. 43 Mi kɔ mi Nyimma doluŋ lɛ
nɛ, ka ma bimi kɛnɛ woruŋ. Di nuu dɔŋ nɛ fa
kɔ u titia doluŋ lɛ, u nɛ ma fa jaŋ kɛŋ woruŋ.
44 Ma cho di niaa bɛsɛma lɛ nɛ, ama ma bi cho
di Wia nɛ bɛsɛma lɛ. Ɛɛ nɛ saa ma jaŋ wuo laa
mi wiaa dii? 45 Ma sí biina bul ari mi jaŋ joŋ

cheeriŋ pima mi Nyimma sipaaŋ. Moosis nɛ
jaŋ joŋ cheeriŋ pima. Ma yiɛlaa kala hɛu lɛ nɛ.
46 Di ma nɛ sɛnɛ fa laa Moosis wiaa dii, ma fa
jaŋ laa mi ma wiaa dii. Mi wiaa nɛ Moosis fa
ŋmuŋsɛ ŋii. 47 Ama di ma bi wialiŋ u si ŋmuŋsa
laa dii, ɛɛ nɛ ma jaŋ wuo laa wialiŋ mi síi bul
dii?”

6

Yesu pi niaa bui banɔŋ kudiilee

Mat. 14.13-21; Maak 6.30-44; Luuk 9.10-17

1 U ŋii hariŋ nɛ Yesu miira chol mugi-baliŋ
kubala baa yirɛ Galilii mugi-baliŋ. U yiriŋ
dɔŋɔ ma nɛ Tabiiras. 2 Niaa yuga a tuto u
hariŋ, bɛɛ wiaa ba fa na u si ŋaa wu-magila-
la a vaarɛ nyanyal tiŋŋaa nɛ. 3 Ŋii nɛ Yesu ari
u haritooroo mu jil peeliŋ nyuŋ a hɔŋ dimɛ.
4 Di Ju̱u tiŋŋaa diisiŋ kieliŋ gbiele-la ma kpaga.
5 Ba si hɔŋ dimɛ, Yesu bee na di ni-daŋ níi kɔ
u teeŋ ŋii. U piɛsɛ Filip a bul, “Nii nɛ la jaŋ na
kudiilee a yɔɔ a pi niaa deeŋba kala di ba dii
vɔgɛ?” 6 Yesu titia fa jiŋ wii-la u si jaŋ ŋaa nɛ,
ama u ta bul ŋii duu magisɛ Filip nɛ. 7 Ŋii nɛ
Filip bula pu a bul, “Di la nɛ yɔɔ boroboro a yi
siidi bui balia maa, u bi niaa deeŋba wii-kala
wuo ŋaa, ba dɔŋsuŋ paala bi mua mua maa
na.” 8 Ŋii nɛ di u haritooro dɔŋɔ hɛ dimɛ, baa
yirɛ Aŋduru. U fa ŋaa Saamɔŋ Piita naaŋbie
nɛ. U bula pi Yesu a bul, 9 “Bii-bie kubala nɛ hɛ
la tuɔŋ a kɛŋ boroboroba banɔŋ ari cheŋfilee
balia. Ɛɛ nɛ saa kiaa deeŋba jaŋ wuo ŋaa niaa
deeŋba?” 10 Ŋii nɛ Yesu bul di ba leŋ di nialiŋ

hɔŋ. Di yaŋ bumo tɔsɛ lee-la. Ŋii nɛ nialiŋ hɔŋ.
Ba tuɔŋ baalaa fa ŋaa bui banɔŋ nɛ. 11 Ŋii nɛ
Yesu laa boroboroba-la a chuɔlɛ Wia, aŋ kaa
kpaa nialiŋ si hɔnɔ. Ŋii nɛ u kɛŋ cheŋfilie-la
ma kpaaba. Ba kuŋ-kala dii a vɔgɛ. 12 Ba si dii
a vɔgɛ ŋii, u bula pi u haritooroo di ba mu paa
boroboroba-la si ka, di kuŋ-kala sí lɛl. 13 Ŋii
nɛ ba paa ku-kaana-la nialiŋ si die aŋ ka, a su̱
siŋsiŋ fii ari balia. 14 Nialiŋ si hɛ dimɛ a na Yesu
si ŋaa wu-magiliŋ deeŋ, ba bul di wutitii, baala
deeŋ sɛnɛ ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-
la doluŋ lɛ ba si si u jaŋ kɔ dunia nɛ.

15 Ŋii nɛ Yesu jiŋ ari ba ŋaa siri nɛ di ba ku
fugu duu dii ba kuoruŋ. Ŋii nɛ u mu faa peeliŋ
nyuŋ.

Yesu vɛŋ liiŋ nyuŋ
Mat. 14.22-33; Maak 6.45-52

16 Didaaniŋ, Yesu haritooroo tuu muga 17 a
juu liiŋ daboro, a bira duoroo chol muga aa
mu Kapɛnam. Taŋ bire di Yesu ha bi ba teeŋ
kɔ. 18 Bua-la lɛ di pel-duo kubala maa lu a kɛŋ
liiŋ kala ŋaa u viviisi. 19 Di u haritooro-la ma
duoro a mu yi meel-daasiŋ batori koo banɛsɛ,
aŋ na Yesu duu vɛŋ liiŋ nyuŋ a kukɔ daboro-la
teeŋ. Ba si na ŋii, fawulluŋ kɛŋba. 20 Ŋii nɛ
Yesu bula piba a bul, "Ma sí leŋe di fawulluŋ
kɛŋma, mi-na nɛ." 21 Ŋii nɛ ba tuɔŋ tɔrɛ, ba
joŋu hɛ liiŋ daboro-la tuɔŋ. Di liiŋ daboro-la
guu yi lee-la ba fa síi mu.

Niaa yuga aa chɛ Yesu

22 Taŋ si pula, ni-daŋ-la bira chiŋ muga-la
cholo sɛmɛ dɔŋɔ, lee-la ba si mua. Didaaŋ-la

ba fa na liiŋ daboro kubala nɛ duu chiŋ dimɛ.
Ba jima ari Yesu haritooroo duŋduŋa nɛ juu
liiŋ daboro-la. Yesu tuo ba tuɔŋ. 23 Ba si chiŋ
dimɛ ŋii, liiŋ daborusuŋ dɔŋsuŋ lii Tabiiras kɔ
lee-la, a kpagɛ lee-la Yesu fa si chuɔlɛ Wia aŋ
joŋ boroboro piba di ba dii. 24 Nialiŋ si na di
Yesu tuo, u haritooroo ma tuo, ba sii juu liiŋ
daborusu-la a mu Kapɛnam aa chɛu.

Yesu si duu nɛ ŋaa boroboro-la si kɛŋ miisiŋ

25 Nialiŋ si na Yesu muga-la cholo dɔŋɔ, ba
piɛsu a bul, "La kuhiaŋ, bua bɛɛ lɛ nɛ ŋ kɔ
daha?" 26 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Wutitii
nɛ mi bulaa pima, maa chɛmi a tiŋ boroboro-la
ma si dii vɔgɛ wiaa nɛ, ama wu-magila-la ma
si na di mi ŋaa wiaa dee. 27 Ma sí ma doluŋ
kala hɛ a chɛ kudiilee. Kudiile-la jaŋ chei, ama
má tima chichɛ kudiile-la si jaŋ pima miisi-la
si bi dɛrɛ. Kudiilee deeŋba mi-na Nuhuobiine
Bie nɛ jaŋ pima, bɛɛ wiaa mi Nyimma Wia
joŋ doluŋ hɛmi lɛ nɛ di mii ŋaa ŋii." 28 Ŋii
nɛ ba piɛsu, "Ɛɛ nɛ la jaŋ wuo ŋaa a tiŋ Wia
tiŋtiŋŋaa?" 29 Ŋii nɛ u bul, "Tiŋtimii-la Wia si
cho di maa tiŋ nɛ ŋla: Má laa mi wiaa dii, mi
nɛ nii-la Wia si tima." 30 Ŋii nɛ ba piɛsu, "Wu-
magili bɛɛ nɛ ŋ jaŋ ŋaa di la na a laa ŋ wiaa
dii? Bɛɛ nɛ ŋ jaŋ ŋaa? 31 Na la naabalimaba dii
kudiilee nɛ giriŋ tuɔŋ baa yirɛ Mana. Wialiŋ ba
si ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ nɛ ŋla: Ba si,

'U joŋ boroboro-la si lii wia nyuŋ nɛ a piba di
ba dii.' "

32 Ŋii nɛ Yesu bul, "Mi bul wutitii nɛ aa pima.
Kialiŋ Moosis si pima, u dee bima pa, Wia nɛ
pima. Kudiile-la bima miisi-la si bi dɛrɛ ka pa.

Mi Nyimma níi pi niaa boroboro titii-la si lii
Wia-jaŋ. Kudiile-la joŋ miisi-la si bi dɛrɛ a pi
dunia niaa. 33 Boroboro-la Wia si ta, u lii Wia-
jaŋ nɛ a ku tuu. U nɛ pi dunia niaa miisiŋ.”
34 Ŋii nɛ ba bul, “La Tiina, ŋii-na vɛnɛ joŋ
boroboro deeŋ pipila.” 35 Ŋii nɛ Yesu bula piba
a bul, “Mi nɛ ŋaa kudiile-la síi pi niaa miisiŋ.
Nii-la kala si kɔ mi teeŋ, losuŋ bira bi jaŋ kɛŋ
u tiina. Nii-la ma si laa mi wiaa dii, lii-nyuasuŋ
ma bira bi jaŋ kɛnu. 36 Mi bula pipima ari ma
nami nɛ, ama ma bi mi wiaa laa dii. 37 Nuu-
na kala mi Nyimma si joŋo pimi, u jaŋ kɔ mi
teeŋ. Niaa deeŋba kala si kɔ mi teeŋ, mi bi
jaŋ kɔ di mi kiriba ta, 38 bɛɛ wiaa mi lii Wia-jaŋ
ku tuu di mi ŋaa wialiŋ nii-la si tiŋmi síi chɛ
nɛ, mi titia tuɔtɔrɛ wiaa dee. 39 Ŋla nɛ nii-la si
tiŋmi chichɛ di mii ŋaa: di mi sí leŋe di nialiŋ
u si joŋo pimi kuŋ-kala lɛl, ama di mi chuulɛba
kala dunia didɛriŋ di ba kɛŋ miisiŋ. 40 Wialiŋ
mi Nyimma síi chɛ nɛ ŋla: Di nuu-na kala si
na mi-na u Bie a laa mi wiaa dii, duu jaŋ kɛŋ
miisi-la si bi dɛrɛ. Dunia didɛriŋ maa, ba ma
jaŋ chisu suuŋ lɛ duu kɛŋ miisiŋ.”

41 Ŋii nɛ Ju̱u timma-la suomo gugurimɛ wiaa.
U si si u nɛ ŋaa kudiile-la si lii Wia-jaŋ ku tuu,
ŋii nɛ tii ba gugurimɛ u wiaa ŋii. 42 Ŋii nɛ ba
bul, “Baala deeŋ dee Josɛf bie Yesuu? La jiŋ u
nyimma ari u naaŋ kala nɛ. Ɛɛ nɛ saa lɛɛlɛ u si
duu lii Wia-jaŋ nɛ a ku tuu?” 43 Ŋii nɛ Yesu bira
bula piba, “Má leŋ ma wialiŋ gurimuŋ. 44 Nuu-
kala bi jaŋ wuo kɔ mi teeŋ, see di mi Nyimma-
la si tiŋmi nɛ kɛŋ u tiina kaa kɔ mi teeŋ, di mi
chisu suuŋ lɛ dunia didɛriŋ. 45 Nialiŋ síi bul

wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba ŋmuŋsɛ ŋla
nɛ Wia teniŋ tuɔŋ. Ba si,

'Wia jaŋ dagɛ niaa kala.'

Nuu-kala si ŋaa siri duu jegile nii wialiŋ Wia síi
dagu, a gunnɛ u teeŋ, u nɛ jaŋ kɔ mi teeŋ. 46 U
ŋii ma saa bi nagɛ ari nuu-kala na mi Nyimma
Wia nɛ, see nii-la si lii Wia teeŋ. U duŋduŋa
nɛ nau. 47 Wutitii nɛ mi bulaa pima, nii-la kala
si laa mi wiaa dii, u jaŋ kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ.
48 Mi nɛ ŋaa kudiile-la síi pi niaa miisiŋ. 49 Ma
naabalimaba dii kudiile-la ba síi yirɛ 'Mana'
nɛ giriŋ tuɔŋ. Ari ŋii kala ba-na ha suba nɛ.
50 Ama kudiile-la si lii Wia-jaŋ ku tuu, di nuu
nɛ diiba, u bi jaŋ suu. 51 Mi-na nɛ ŋaa kudiile-
la si kɛŋ miisiŋ a lii Wia-jaŋ ku tuu. Di nuu nɛ
dii kudiilee deeŋba, u jaŋ kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ.
Mi yaraa namia nɛ ŋaa kudiile-la mi si jaŋ joŋo
pi dunia niaa di ba kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ."

52 Yesu si bul ŋii, Ju̠u tiŋŋaa suomo kɛŋ wii-
la lilɛrɛ a bul, "Ɛɛ nɛ baala deeŋ jaŋ wuo ŋaa
a joŋ u yaraa namia pila di la chaŋ?" 53 Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, "Wutitii nɛ mi bulaa
pima, di ma nɛ bi mi-na Nuhuobiine Bie yaraa
namia chaŋa, a nyua mi chaliŋ maa, ma bi jaŋ
kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. 54 Nii-la kala si chaŋ
mi yaraa namia, a nyua mi chaliŋ maa, u jaŋ
kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. Di dunia ma nɛ dɛrɛ, mi
jaŋ chisɛ u tiina suuŋ lɛ duu kɛŋ miisiŋ, 55 bɛɛ
wiaa mi yaraa namia sɛnɛ ŋaa kudiilee nɛ. Mi
chaliŋ ma sɛnɛ ŋaa lii-nyualuŋ nɛ. 56 Nii-la kala
si chaŋ mi yaraa namia-la a nyua mi chal-la, u
jaŋ hɛ mi teeŋ a kaa mu wuu, mi ma jaŋ hɛ u
teeŋ a kaa mu wuu. 57 Mi Nyimma-la si kɛŋ

miisiŋ a tiŋmi ŋii, ŋii nɛ mi ma kɛŋ miisiŋ. Ŋii
titia nɛ nii-la ma si chaŋ mi yaraa namia ma
jaŋ kɛŋ miisiŋ a tiŋ mi wiaa. 58 Kudiile-la si
lii Wia-jaŋ ku tuu nɛ ŋii. U bi naga kudiile-
la ma naabalimaba si die aŋ ha suu nɛ. Nii-la
kala si dii kudiilee deeŋba, u jaŋ kɛŋ miisi-la
si bi dɛrɛ." 59 Yesu bul wiaa deeŋba duu hɛ
Kapɛnam tiŋteeŋ lɛ nɛ aa dagɛ niaa Wii-chuɔlɛ
dia lɛ.

Wialiŋ si jaŋ pi niaa miisi-la si bi dɛrɛ

60 Niaa yuga a faa to Yesu hariŋ, a nii wialiŋ
u si bula a bul, "Wiaa deeŋba u síi dagɛ, ba
hɛyɛ kiŋkɛŋ. Kubɛɛ nɛ jaŋ wuo jegili wiaa
deeŋba?" 61 Ba bi wii-kala bula, ka Yesu jiŋ ari
u haritooro-la ka gurimɛ wiaa nɛ a tiŋ wialiŋ u
si bula lɛ. Ŋii nɛ u piɛsɛba a bul, "Wiiŋ deeŋ
leŋe ma na baaniŋ nɛɛ? 62 Ka di ma nɛ saa fa
na mi-na Nuhuobiine Bie di mi miiraa mu lee-
la mi si liaa? 63 Wia Diŋ-zɔŋ-la nɛ ku-la si pila
miisi-la si bi dɛrɛ. Nuhuobiine yaraa doluŋ-na
ŋaa pɛi nɛ. U bi miisi-la si bi dɛrɛ wuo pa. Wia
Diŋ-zɔŋ-la wiaa nɛ mi bula pima. Ba jaŋ pima
miisi-la si bi dɛrɛ. 64 Ama ma dɔŋsuŋ bi mi wiaa
laa dii." Buŋbuŋ kala Yesu fa jiŋ nialiŋ si bi u
wiaa laa dii nɛ ari nii-la si jaŋ joŋu yallɛ. 65 Ŋii
nɛ Yesu bira bul, "Wiiŋ deeŋ wiaa nɛ tii mi bula
pima ari nuu-kala bi jaŋ wuo kɔ mi teeŋ, see di
mi Nyimma pi u tiina woŋbiiŋ duu wuo kɔ."
66 A tiŋ wiiŋ deeŋ wiaa ni-daŋ-la fa si to u
hariŋ, ba miirɛ hariŋ. 67 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ u
haritooroo fii ari balia-la a bul, "Ma ma cho di
ma miirɛ mi hariŋ nɛɛ?" 68 Ŋii nɛ Saamɔŋ Piita
piɛsu a bul, "La Tiina, kubɛɛ teeŋ nɛ saa la ma

jaŋ mu? Wialiŋ ŋ síi bul níi pi niaa miisi-la si
bi dɛrɛ. 69 Lɛɛlɛ la laa dii a jiŋ ari ŋ nɛ ŋaa
Wia Tuɔ-pul Tiina." 70 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a
bul, "Ma niaa fii ari balia dee mi liisɛɛ? Ama
ma dɔŋɔ ŋaa diŋdɔŋ nɛ a ŋaa Sitaani tiina."
71 Judas, Saamɔŋ Isikarɔt bie wiaa nɛ u faa bul
ŋii. U fa hɛ u haritooro-la fii ari baliamiŋ tuɔŋ
nɛ, ama u nɛ fa jaŋ joŋ Yesu yallɛ.

7

Yesu mu gbieli-baliŋ Jerusalɛm lɛ

1 Ŋii hariŋ Yesu gugɔllɛ Galilii tiŋteeŋ. U bi
cho duu mu gɔllɛ Judiya tiŋteeŋ lɛ, bɛɛ wiaa
J̱u̱u tiŋŋaa fa si hɛ Judiya tiŋteeŋ lɛ ka chɛ di ba
kpuu nɛ. 2 Di J̱u̱u tiŋŋaa gbieli-bal kubala yie.
Gbiele-la lɛ ba yie leŋ ba diisiŋ aŋ hɛ lɛŋŋɛɛ nɛ
a jujuu. Di gbiele-la nɛ dɛrɛ, ba bira miira mu
a jujuu ba diisiŋ. 3 Ŋii nɛ Yesu ŋaanaa bula pi
Yesu a bul, "Sii daha a mu Judiya tiŋteeŋ, di ŋ
haritooroo ma wuo na wialiŋ ŋ síi ŋaa. 4 Nii-la
síi chɛ di ba jimu, u bi faa ŋiŋaa wiaa. Ŋ síi ŋaa
wiaa deeŋba, leŋ di dunia niaa kala na." 5 Ba
titia paala bi u wiaa laa dii, ŋii nɛ tii ba bul ŋii.
6 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Bua-la si jaŋ yi di
mi mu gbiele-la, u ha bi yie. Ma-na teeŋ bua-na
kala maga nɛ. 7 Dunia niaa bima bɛrɛ, ama ba
bɛrɛ mi-na nɛ. Mi vɛnɛɛ bula piba ari baa ŋaa
wu-bɔŋŋɔɔ nɛ. 8 Má-na lii mu gbiele-la, mi-na
ha bi mu, bɛɛ wiaa bua-la si jaŋ yi di mi mu ha
bi yie." 9 U bul ŋii aŋ hɔŋ Galilii tiŋteeŋ lɛ nɛ.

10 Yesu ŋaana-la si mu gbiele-la dɛrɛ, Yesu
ma sii mu. Ama u bi niaa hariŋ to. U luɔra

mu nɛ. 11 J̱u̱u tiŋŋaa si hɛ gbiele-la lɛ, ba bee
chichɛ Yesu gbiele-la lɛ, a pipiɛsɛ di nii lɛ nɛ u
hɛ? 12 Ŋii nɛ nialiŋ si hɛ gbiele-la leriŋ, ba jesiŋ
suomo a muŋsi a bubul Yesu wiaa. Dɔŋsuŋ si
duu ŋaa ni-zɔŋ nɛ. Dɔŋsuŋ ma bi sɛyɛ aŋ bul
duu nyisɛ niaa nɛ. 13 Ama ba kala faa fá J̱u̱u
timma-la nɛ, ŋii nɛ tii nuu-kala bi wuo faasa
bul u wiaa.

14 Gbiele-la si ku kpaa maga dɔŋɔ, Yesu juu
Wia-dia a didagɛ niaa. 15 U si dagɛ niaa ŋii ŋaa
J̱u̱u timma-la si jegile nii wialiŋ wu-kpuŋkpere.
Ba si, “Ɛɛ nɛ baala deeŋ jiŋ wiaa ŋla kiŋkɛŋ
aŋ bi lee yie?” 16 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul,
“Wialiŋ mi síi dagu, mi titia doluŋ lɛ dee mii
dagɛ. Nii-la si tiŋmi nɛ dagɛmi wialiŋ. 17 Nii-
la kala síi chɛ duu ŋaa wii-la mi si cho, u jaŋ
wuo jiŋ ari wialiŋ mi síi dagu lii Wia teeŋ nɛ,
koo mi titia doluŋ lɛ nɛ. 18 Nii-la si yie bubul
wiaa u titia doluŋ lɛ yie bula chichɛ u titia yiriŋ
nɛ. Ama nii-la síi chɛ di nii-la si timu laa yiriŋ,
u ŋaa ni-titii nɛ. U bi wiaa ka nyia. 19 Moosis
bil niiŋ pima nɛ di maa to. Ama ma kuŋ-kala
bi ni̱i-la to. Bɛɛ nɛ tii maa chɛ di ma kpumi?”
20 Ŋii nɛ nialiŋ bula pu a bul, “Ŋŋ nyaasɛ nɛ.
Kubɛɛ níi chɛ di u kpuŋ?” 21 Ŋii nɛ Yesu bula
piba a bul, “Mi ŋaa wu-bala nɛ ma chɛ-wiesii-
la chɛɛŋ, u ŋaa ma wu-kpuŋkpere. 22-23 Moosis
fa bula pima di ma kikeri ma biiriŋ penee. U
dee bi ŋii suomo. U naabalimaba nɛ suomo
ŋaa ŋii. U si ŋaa ma kisiŋ ŋii, ma paala yie
keri ma biiriŋ penee chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, di ba
lulluŋ nɛ tel ŋii lɛ. Di ma nɛ saa jaŋ wuo to
Moosis niiŋ aa keri ma biiriŋ penee chɛ-wiesii-

la chɛɛŋ, di ba lulluŋ nɛ tel chɛ-wiesii-la chɛɛŋ,
bɛɛ nɛ saa tii maa na baaniŋ a tiŋ mi si ŋaa
puwuoloo duori chɛ-wiesii-la chɛɛŋ? 24 Di nuu
nɛ ŋaa wii, ma sí guu joŋ taali pu a tiŋ ma si
biina ari u bi woruŋ ŋaa wiaa. Má biinɛ wii-la
tuɔŋ a jiŋ u wutitii, aŋ-na joŋ taali pu."
25 Ŋii nɛ niaa dɔŋsuŋ si lii Jerusalɛm piɛsɛ a
bul, "Baala deeŋ dee ba chichɛ di ba kpu ŋii?
26 Na, u nɛ chiŋ niaa tuɔŋ ŋii aa bul wiaa, ka
nuu-kala bi wii wuo bul, koo nihiasi-la jima ari
u nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisaa? 27 Nii-la
Wia si jaŋ tiŋ, duu nɛ kɔ, nuu-kala bi jaŋ jiŋ u
si lii lee-la, ama la kala nɛ jiŋ lee-la baala deeŋ
si lia." 28 Yesu síi dagɛ niaa Wia-dia-la tuɔŋ ŋii,
ŋii nɛ u faasa piɛsɛ, "Ma sɛnɛ jiŋmi nɛɛ, a jiŋ
lee-la mi si liaa? Ama mi saa bi mi titia doluŋ
lɛ nɛ kɔ. Nuu nɛ tiŋmi. Nii-la ma saa si tiŋmi
ŋaa Wutitii Tiina nɛ. Ma buu jiŋ. 29 Mi-na jimu
nɛ, bɛɛ wiaa mi fa hɛ u teeŋ nɛ. Ŋii nɛ u tiŋmi."
30 Ŋii nɛ ba chichɛ di ba kɛnu, ama bua-la lɛ u
si jaŋ suu ha bi yie. Ŋii nɛ tii nuu-kala nisiŋ
buu dige. 31 Ama niaa yuga nialiŋ tuɔŋ a laa u
wiaa dii a piɛsɛ a bul, "Ma biina di Kirisito, nii-
la Wia si jaŋ liisɛ nɛ kɔ, u jaŋ ŋaa wu-magilaa
kii nia deeŋ?"

Ba tiŋ niaa di ba mu kɛŋ Yesu

32 Farisii tiŋŋaa si nia di nialiŋ muŋso bubul
Yesu wiaa ŋii, ŋii nɛ ba di nialiŋ si kpu pusuŋ
pipi Wia kuhiasiŋ tiŋ ba tiŋtinni-biisiŋ di ba mu
kɛŋ Yesu. Ba si mu lee-la Yesu fa si hɛ di ba
kɛnu, ba nii wialiŋ u si bula pipi niaa. 33 U si,
"Mi jaŋ hɛ ma teeŋ tapulaa baŋmɛnɛ, aŋ miira

mu nii-la si tiŋmi teeŋ. 34 Ma jaŋ chɛmi ka.
Lee-la mi si jaŋ hɛ, ma bi jaŋ wuo mu dimɛ.”
35 Ŋii nɛ Ju̱u timma-la piɛsɛ di nii nɛ uu chɛ
duu mu ba bi jaŋ nau? Duu chɛ duu mu Giriik
tiŋteeŋ, lee-la Ju̱u tiŋŋaa si guoli ba tuɔŋ nɛ, a
didagɛbaa? Ba bira si, 36 “U si di la jaŋ chɛu
ka, a bira bul di la bira bi jaŋ wuo mu lee-la u
si jaŋ hɛ. U si bul ŋii, u bubuɔŋ nɛ bɛɛ?”

Yesu bul wiaa a tigɛ lii-la síi pi niaa miisiŋ lɛ

37 Gbiele-la chɛ-dɛriŋ, tapulii-la nɛ fa ŋaa
gbiele-la siifiaŋ chɛɛŋ. Ŋii nɛ Yesu sii chiŋ a
faasa bul, “Nii-la kala lii-nyuasuŋ si kɛnɛ, má
leŋ duu kɔ mi teeŋ a nyua liiŋ. 38 Nii-la kala si
laa mi wiaa dii, u jaŋ nagɛ lii-bulo u tuɔŋ lɛ a
bubu̱l. Ba bul ŋla nɛ Wia teniŋ tuɔŋ.” 39 Yesu
bul wiaa deeŋba a tigɛ Wia Diŋ-zɔŋ-la lɛ nɛ u si
jaŋ joŋo hɛ nialiŋ si laa u wiaa dii lɛ. Bua-la lɛ
di u ha bi Wia Diŋ-zɔŋ-la joŋo hɛba lɛ, bɛɛ wiaa
u ha bi suuŋ lɛ sie duu laa yiriŋ.

Nialiŋ pɔrɛ dɔŋɔ lɛ a tiŋ Yesu wiaa

40 Ni-daŋ-la fa si hɛ dimɛ a nii wialiŋ Yesu si
bula, ŋii nɛ ba dɔŋsuŋ bul di nia deeŋ sɛnɛ ŋaa
nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ.
41 Dɔŋsuŋ ma si, duu nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia
si liisa. Ama dɔŋsuŋ ma si di nii-la Wia si liisa
bi jaŋ lii Galilii tiŋteeŋ. 42 Wia teniŋ tuɔŋ ba
bula ari Kirisito, nii-la Wia si liisa, ŋaa Devit
doho nuu nɛ a lii Bɛtilɛhɛm. Devit jaŋ nɛ fa
Bɛtilɛhɛm. 43 Ŋii nɛ nialiŋ kɛŋ wiiŋ deeŋ lilɛrɛ
a pɔrɛ dɔŋɔ lɛ. 44 Ba dɔŋsuŋ chichɛ di ba kɛŋ
Yesu, ama nuu-kala bi nisiŋ joŋo digu.

45 Ŋii nɛ tiŋtinni-biisi-la ba si tima di ba mu
kɛŋ Yesu, ba miira mu Farisii tiŋŋaa ari nialiŋ
si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ teeŋ, ari na-
hilliŋ. Ŋii nɛ ba piɛsɛba a bul, "Bɛɛ nɛ tii ma
buu kaa kɔ?" 46 Ŋii nɛ ba bul, "Nuu-kala ha
bi wiaa bula ari baala deeŋ síi bul ŋii." 47 Ŋii
nɛ Farisii kuhiasi-la piɛsɛba a bul, "U nyisɛma
ma nɛɛ? 48 Ma nia ari ma kuhiasiŋ tuɔŋ koo la
Farisii tiŋŋaa tuɔŋ kubala ma ha laa u wiaa dii?
49 Ama ni-daŋ deeŋ kala si hilime, ba bi wialiŋ
Moosis si ŋmuŋsa bil jiŋ. Wia jaŋ kpusɛ ba
nyusuŋ." 50 Baal kubala baa yirɛ Nikodiimas,
u ma fa ŋaa Farisii tiŋŋaa dɔŋɔ nɛ a hɛ ba
tuɔŋ. U-na fa laa sipaaŋ mu Yesu teeŋ nɛ aŋ
ka. 51 Ŋii nɛ u bula piba a bul, "La kisiŋ nɛ di
la joŋ cheeriŋ a pi nuu duu nɛ ŋaa wii, see di
la laa sipaaŋ nii tiina niiŋ, a jiŋ wii-la u si ŋaa."
52 Ŋii nɛ Farisii timma-la piɛsu a bul, "Ŋ ma
ŋaa Galilii tiina nɛɛ? Karimɛ Wia teniŋ. Di ŋ
ŋaa ŋii, ŋ jaŋ na ari nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba kuŋ bi Galilii tiŋteeŋ lia." [
53 Ŋii nɛ ba kala sii pisɛ a mu ba diisiŋ.

8

Ba kɛŋ haal-la si piŋ nuu bala

1 Ŋii nɛ ka Yesu ma lii dimɛ a jil peel kubala
baa yirɛ Oliv nyuŋ. 2 Taŋ si pula chichuɔ-fiɛla,
u bira miira mu a juu Wia-dia. Niaa ku gbaaru,
u hɔŋ a bira suomo didagɛba. 3 Ŋii nɛ Wia teniŋ
kerichiba ari Farisii tiŋŋaa kɛŋ haal kubala ku
juu. Ba kɛŋ haal-la duu piŋ nuu bala. Ba leŋ u
chiŋ ba tutuɔbaaniŋ. 4 Ŋii nɛ ka ba bula pi Yesu

a bul, “La kuhiaŋ, la kɛŋ haala deeŋ duu hiilɛ
nuu bala nɛ. 5 Wialiŋ Moosis fa si bile di niaa
tuto daga ari nuu-kala nɛ ŋaa ŋii, di la yaga
kpuu nɛ ari tabiaa. Bɛɛ nɛ ŋ ma bul?” 6 Ba
bul ŋii di ba ŋmoo Yesu fehe lɛ nɛ, a wuo na
woŋbiiŋ a bul u teeŋ. Ŋii nɛ Yesu kɛŋ u nyuŋ
chugili tiŋteeŋ aŋ kɛŋ u neniiŋ tutuuri tiŋteeŋ.
7 Ka ba ha chiŋ aa piɛsɛ wiaa. Ŋii nɛ Yesu kɛŋ
u nyuŋ wul wia nyuŋ a bula piba a bul, “Ma ku-
la kala ha si bi haachɛ wii ŋaa, má leŋ duu laa
sipaaŋ joŋ tabiiŋ a yagɛ haal-la, di ku-kaanaa
ma pɛ.” 8 Ŋii nɛ u bira kɛŋ u nyuŋ chugili a
bira kɛŋ u neniiŋ a tutuuri tiŋteeŋ. 9 Ba si nii
wialiŋ u si bula, ba kala lii kuŋ kuŋ. Ba tuɔŋ
nihiasi-la nɛ laa sipaaŋ lii, ka ku-kaanaa tuto,
aŋ ka Yesu ari haal-la duŋduŋa lee-la. 10 Ŋii nɛ
Yesu kɛŋ u nyuŋ jee a piɛsɛ haal-la a bul, “Nii
nɛ nialiŋ hɛ? Nuu-kala tuo duu yagiŋ kpuu?”
11 Haal-la si di nuu-kala tuo. Ŋii nɛ Yesu bula
pu a bul, “Tɔɔ, mi ma bi jaŋ ŋaaŋ wii-kala. Viiri
aŋ bira sí haachɛ ŋaa.”]

Yesu si duu nɛ ŋaa dunia niaa pulumuŋ

12 Ŋii nɛ Yesu bira suomi a didagɛ niaa.
U bula piba a bul, “Mi nɛ ŋaa dunia niaa
pulumuŋ. Nii-la kala si tomi bi jaŋ vɛŋ birimiŋ
tuɔŋ. U jaŋ vɛŋ pulumuŋ tuɔŋ. Miisi-la mi si
jaŋ pu jaŋ chaanɛ.” 13 Ŋii nɛ Farisii timma-
la bula pu a bul, “Ŋ titia wiaa nɛ ŋ bubul ŋii,
wialiŋ saa ŋ si bula bi wutitii kɛnɛ.” 14 Ŋii nɛ
Yesu bula piba a bul, “Di mi nɛ bul mi titia wiaa
maa, wii-la mi si bula ŋaa wutitii nɛ, bɛɛ wiaa
mi jiŋ lee-la mi si lia nɛ, a jiŋ lee-la mi si jaŋ mu.

Ama ma-na bi lee-la mi si lia jiŋ, a bira bi lee-la
mi si jaŋ mu ma jiŋ. 15 Ma yie joŋ cheeriŋ pi
nuu a tiŋ ma si biina ari u si bi woruŋ ŋaa wiaa.
Mi-na bi nuu-kala cheeriŋ pa. 16 Di mi nɛ faa
joŋ cheeriŋ pi niaa maa, u fa jaŋ ŋaa wutitii,
bɛɛ wiaa mi duŋduŋa dee bi cheeriŋ joŋo pi
tiina, mi Nyimma-la si tiŋmi nɛ pɛmi lɛ la joŋ
cheeriŋ a pi tiina. 17 Wialiŋ Moosis fa si bile di
niaa tuto daga ari niaa balia nɛ na wiiŋ, a bul
duu ŋaa wutitii nɛ, di wii-la sɛnɛ ŋaa wutitii
nɛ. 18 Mii bul mi titia wiaa nɛ, mi Nyimma-la
ma si tiŋmi, u ma bubul mi wiaa." 19 Ŋii nɛ ba
piɛsu, "Nii nɛ ŋ Nyimma hɛ?" Ŋii nɛ Yesu bul,
"Ma bimi jiŋ, ŋii wiaa ma bi mi Nyimma ma
jiŋ. Di ma nɛ fa jiŋmi, ma fa jaŋ jiŋ mi Nyimma
maa." 20 Yesu bul wiaa deeŋba kala bua-la lɛ u
síi dagɛ niaa Wia-dia lɛ nɛ, lee-la ba si yie joŋ
kialiŋ bile pipi Wia. Ka nuu-kala buu kɛnɛ, bɛɛ
wiaa bua-la lɛ ba si jaŋ kɛnu ha bi yie.

Yesu si di niaa bi jaŋ wuo mu lee-la u si jaŋ mu

21 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi nialiŋ a bul, "Mi
jaŋ viiri, ma jaŋ chɛmi ka, ma saa jaŋ suu ari
ma haachɛba. Lee-la mi síi mu, ma bi jaŋ wuo
mu dimɛ." 22 Ŋii nɛ Ju̱u timma-la piɛsɛ dɔŋɔ a
bul, "U si, la bi jaŋ wuo mu lee-la u síi mu. U
saa bula magisɛ ari u jaŋ kpu u titia nɛ koo ɛɛ
nɛ u bul ŋla?" 23 Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a
bul, "Ma lii dunia deeŋ nɛ, ka mi ma lii Wia-jaŋ.
Ma lii dunia nɛ, aŋ ka mi ma bi dunia lia. 24 Mi
laa sipaaŋ bula pima ari ma jaŋ suu ari ma
haachɛba. Ma sɛnɛ jaŋ suu ari ma haachɛba,

see di ma laa mi wiaa dii ari mi si si mi ŋaa nii-
la.” 25 Ŋii nɛ ba piɛsu a bul, “Kubɛɛ nɛ ŋ ŋaa?”
Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Mi si suomo dagɛ
niaa, mi dagɛ nii-la mi si ŋaa nɛ a pima. 26 Mi
kɛŋ wiaa yugɛ nɛ di mi bul a tigɛma lɛ, a wuo
to wialiŋ lɛ a joŋ cheeriŋ pima. Nii-la si tiŋmi,
u sɛnɛ ŋaa Wutitii Tiina nɛ. Wialiŋ mi síi nii, u
niiŋ lɛ nɛ mi saa bula pi dunia niaa.” 27 U síi
bul ŋii, nialiŋ fa bi jiŋ ari u Nyimma Wia wiaa
nɛ u bulaa piba ŋii. 28 Ŋii nɛ Yesu bula piba,
“Di ma nɛ kɛŋ mi-na Nuhuobiine Bie kpaasɛ
daa-gɛsɛɛ nyuŋ, ma jaŋ jiŋ ari mi nɛ ŋaa nii-la
mi si si mi ŋaa. Ŋii ma lɛ nɛ ma jaŋ to jiŋ ari
mi bi wii-kala ŋaa mi titia doluŋ lɛ, ama mi yie
bul wialiŋ mi Nyimma si dagɛmi nɛ. 29 Nii-la
ma saa si tiŋmi bimi duŋduŋa leŋe, u ma hɛ mi
teeŋ nɛ, bɛɛ wiaa mi yie ŋaa wialiŋ síi tɔrɛ u
tuɔŋ nɛ.” 30 U si bul wiiŋ deeŋ, niaa yuga a laa
u wiaa dii.

Nialiŋ si sɛnɛ ŋaa Abiraham doho niaa

31 Ŋii nɛ Yesu bula pi J̱uu timma-la si laa u
wiaa dii a bul, “Di ma nɛ nii mi niiŋ wialiŋ,
ma jaŋ sɛnɛ ŋaa mi haritooroo. 32 Ma jaŋ jiŋ
wutitii. Wutitii-la saa jaŋ leŋ di Wia laama ta
di ma tii ma titia.” 33 J̱uu timma-la si laa Yesu
wiaa dii ma bul, “La paala ŋaa Abiraham doho
niaa nɛ. La ha bi nuu-kala yosu ŋaa. Bɛɛ nɛ
saa tii ŋ bul di Wia jaŋ laala ta di la tii la titia?”

34 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Wutitii nɛ mi
bulaa pima, nuu-na kala si ŋaa haachɛ, u tiina
ŋaa haachɛ yoŋ nɛ. 35 Di yomo nɛ hɛ nuu dia

lɛ, u bi dia-la lɛ jaŋ hɛ deeŋ deeŋ. Ama di dia-
la tiina nɛ kɛŋ bii, u-na jaŋ hɛ dia-la lɛ a kaa
mu wuu. 36 Di mi-na Wia Bie nɛ saa laama ta,
mi sɛnɛ laama ta nɛ di ma tii ma titia. 37 Mi
jima ari ma ŋaa Abiraham doho niaa nɛ, aŋ
ka ma chichɛ di ma kpumi, bɛɛ wiaa wialiŋ mi
si dagɛma bi ma digilaa jua. 38 Mi-na yie bul
wialiŋ mi Nyimma si dagɛmi nɛ, ma ma ŋiŋaa
wialiŋ ma nyimma si dagɛma di ma ŋiŋaa."

39 Ŋii nɛ ba bula pu a bul, "Abiraham nɛ ŋaa
la nyimma." Ŋii nɛ Yesu ma bul, "Di ma nɛ sɛnɛ
fa ŋaa Abiraham biiri, ma fa jaŋ ŋiŋaa wialiŋ
Abiraham fa síi ŋaa. 40 Mi bul wutitii nɛ pima,
wialiŋ Wia si dagɛmi. A tiŋ wiiŋ deeŋ wiaa nɛ
maa chɛ di ma kpumi. Abiraham fa bi ŋii ŋaa.
41 Maa ŋaa wialiŋ ma nyimma síi ŋaa nɛ." Ŋii
nɛ ba bul, "La bi maŋgaa-biiri ŋaa. La kala
nyimma nɛ kubala. Wia nɛ ŋaa la Nyimma."
42 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Di Wia nɛ sɛnɛ
fa ŋaa ma Nyimma, ma fa jaŋ chomi, bɛɛ wiaa,
Wia teeŋ nɛ mi lii a kɔ daha. Mi titia doluŋ lɛ
dee mi kɔ. U nɛ tiŋmi. 43 Bɛɛ nɛ saa tii ma
bi wialiŋ mi si bula bubuɔŋ jiŋ? Ma bi chɛ di
ma jegile nii wialiŋ mi síi bul. Ŋii nɛ tii ma bi
ba bubuɔŋ jiŋ. 44 Ma nyimma nɛ ŋaa Sitaani.
Ma ma saa cho di maa ŋaa u tuɔtɔrɛ wiaa nɛ.
Dunia di-suomuŋ kala lɛ nɛ u ŋaa ni-kpuuru. U
titia bi wutitii kɛnɛ. Ŋii nɛ tii u bi wutitii ka to.
Di u nɛ nyia wiaa maa, u nagisiŋ nɛ paala ŋii. U
ŋaa wu-nyiaru nɛ, a paala ŋaa wu-nyiaraa kala
nyimma maa. 45 Ama a tiŋ mi síi bul wutitii
wiaa nɛ ma bi mi wiaa laa dii. 46 Ma kubɛɛ nɛ
jaŋ wuo dagɛ ari mi kɛŋ haachɛ? Di mi níi bul

wutitii, bɛɛ nɛ saa tii ma bi mi wiaa laa dii?
47 Nii-la kala si lii Wia teeŋ yie jegile nii wialiŋ
Wia síi bul nɛ. Ma bi Wia teeŋ lia, ŋii nɛ tii ma
bi wialiŋ u síi bul jegile nii."

48 Ŋii nɛ Ju̱u timma-la bula pi Yesu a bul, "La
bi wutitii bulaa, la si si ŋ ŋaa Samaria tiina
nɛɛ, jiŋ-bɔmuŋ ma kɛniŋŋ?" 49 Ŋii nɛ Yesu bula
piba a bul, "Jiŋ-bɔŋ bimi kɛnɛ, ama mii pi mi
Nyimma jirima nɛ, aŋ ka ma-na bimi jirima ka
pa ŋii. 50 Mi bi yiriŋ chɛ pipi mi titia. Ama nuu
nɛ hɛ dimɛ a chɛ yiri-la pipimi. U nɛ saa jaŋ
dii nialiŋ si via mi wiaa sariya. 51 Wutitii nɛ mi
bulaa pima, nii-la kala síi to mi niiŋ wiaa, u bi
jaŋ suu." 52 Ŋii nɛ Ju̱u timma-la bula pu a bul,
"Lɛɛlɛ la jima ari ŋ kɛŋ jiŋ-bɔŋ nɛ. Abiraham
suba nɛ. Nialiŋ ma síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ, ba ma suu. Aŋ ka ŋ bul di nii-la kala síi
to ŋ niiŋ wiaa bi jaŋ kɔ duu suba. 53 La nyimma
Abiraham suba nɛ. Ŋ saa biina di ŋ kiiu nɛɛ?
Nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ma
suu. Ŋ saa biina ŋ ŋaa kubɛɛ nɛ?" 54 Ŋii nɛ
Yesu bira bula piba a bul, "Di mi níi pi mi titia
yiriŋ, yiri-la ŋaa yiri-pɛi nɛ. Mi Nyimma nɛ nii-
la síi pimi yiriŋ, nii-la ma si si u ŋaa ma Wia nɛ.
55 Ma buu jiŋ, ama mi-na jimu nɛ. Di mi nɛ jaŋ
bul ari mi buu jiŋ, mi jaŋ ŋaa wu-nyiaru, ari ma
si ŋaa wu-nyiaraa ŋii. Mi saa jimu nɛ a tuto u
niiŋ. 56 Ma naabalima Abiraham nia ari mi jaŋ
kɔ dunia duu nami. U si nii ŋii, u tuɔŋ fa tɔrɛ.
U paala nami nɛ." 57 Ŋii nɛ Ju̱u timma-la bula
pu a bul, "Ŋ ha paala bi jisiŋ mahiŋ balia ari
fii yie. Ɛɛ nɛ saa ŋ ŋaa a na Abiraham?" 58 Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, "Wutitii nɛ mi bulaa

pima, ka di ba-na lul Abiraham, mi fa hɛ dimɛ
nɛ.” 59 Ŋii nɛ ba paa tabiaa di ba yagu. U kɛŋ
u titia faa a luɔra lii Wia-dia-la tuɔŋ.

9

Yesu vaarɛ baal-la ba si lulu duu nyulima

1 Yesu si joŋ woŋbiiŋ vivɛŋ, u na baal kubala,
ba lulu duu nyulima nɛ. 2 Ŋii nɛ Yesu hari-
tooroo piɛsu a bul, “Kuhiaŋ, kubɛɛ haachɛ nɛ
ŋaa baala deeŋ nyulimɛ? Baal-la haachɛ nɛ
koo u nyimma ari u naaŋ haachɛ nɛ?” 3 Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, “Baal-la nyulimuŋ bi
u haachɛba lɛ lia, u nyimma ari u naaŋ haachɛ
ma dee bi tii u nyulimɛ. U nyulima di niaa wuo
na ŋii Wia dol-la si wuo tiŋ tiŋtiŋŋaa u lɛ nɛ.
4 La si na woŋbiiŋ, má leŋ di la tiŋ tiŋtimii-la
nii-la si tiŋmi di mi tiŋ. Bua kubala jaŋ yi nuu-
kala bira bi jaŋ wuo tiŋ tiŋtimii-la. 5 Mi ha si
hɛ dunia lɛ ŋii, mi nɛ ŋaa dunia niaa pulumuŋ.”
6 Yesu si bul ŋii nɛ, u tu naŋtuɔruŋ bil tiŋteeŋ a
kaa buu tiariŋ, a paa a taa baal-la siaa, aŋ bula
pi baal-la a bul, 7 “Sii tuu fuo kubala baa yirɛ
Siloom (yiriŋ deeŋ bubuɔŋ nɛ ŋaa ‘mi timu nɛ’)
a sɔŋ ŋ siaa.” Ŋii nɛ baal-la sii tuu sɔŋ u siaa
fuo-la lɛ. U siaa suri, u miira kɔ. 8 Ŋii nɛ nialiŋ
si kpagu, ari nialiŋ kala fa si na baal-la duu faa
sul kiaa, ba pipiɛsɛ dɔŋɔ, “Baala deeŋ dee fa bi
hɔnɔ susul kiaa ŋii?” 9 Dɔŋsuŋ si u nɛ, dɔŋsuŋ
ma si duu dee, ama u ta nagu nɛ. Ŋii nɛ baal-la
titia bul duu nɛ ŋii. 10 Ŋii nɛ ba piɛsu, “Ɛɛ nɛ ŋ
ŋaa ŋ siaa suri?” 11 Ŋii nɛ baal-la bul di nii-la
ba síi yirɛ Yesu nɛ buu tiariŋ, a paa taa u siaa

lɛ, aŋ bula pu duu tuu Siloom fuo-la a sɔŋ. U
tuu sɔŋ, u siaa suri. 12 Ŋii nɛ ba piɛsu, "Nia lɛ
nɛ u hɛ?" Baal-la bul di u bi jiŋ.

Farisii tiŋŋaa piɛsɛ nyuluŋ-la vaariŋ wiaa

13 Ŋii nɛ ba kɛŋ baal-la fa si nyulima a kaa
mu Farisii tiŋŋaa teeŋ. 14 Tapulii-la Yesu si
buu tiariŋ a taa baal-la siaa ba suri, u ŋaa chɛ-
wiesii-la chɛɛŋ nɛ. 15 Ŋii nɛ Farisii timma-la
piɛsɛ baal-la ŋii u si ŋaa u siaa suri. Baal-la
bula piba a bul di Yesu ŋaa tiariŋ nɛ taa u siaa,
u sɔŋ, u siaa suri. 16 Ŋii nɛ ba kɛŋ wii-la lilɛrɛ.
Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ bula ari Wia dee bi baala
deeŋ tima, bɛɛ wiaa u bi ba chɛ-wiesii-la kisiŋ
lɛ ka to. Ŋii nɛ dɔŋsuŋ ma si di "Ɛɛ nɛ nuu
si ŋaa haachɛ tiina jaŋ wuo ŋaa wu-magilaa
deeŋba?" 17 Ŋii nɛ Farisii timma-la bira piɛsɛ
baal-la a bul, "U si suri ŋ siaa ŋii, ni-bɛɛ nɛ ŋ
biina ari u ŋaa?" Ŋii nɛ baal-la si u-na biina
ari nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
dɔŋɔ nɛ.

18 Ama Ju̱u tiŋŋaa kuhiasi-la si, ba-na bi laa
dii ari baal-la fa nyulima nɛ aŋ lɛɛlɛ nina ŋii,
see di ba yirɛ u nyimma ari u naaŋ. 19 Ŋii nɛ
ba yirɛ baal-la nyimma ari u naaŋ a piɛsɛba,
"Ma bie nɛ ŋlaa? Ma si, ma lulu duu nyulima
nɛɛ? Ɛɛ nɛ u ŋaa a nina lɛɛlɛ?" 20 Ŋii nɛ baal-
la nyimma ari u naaŋ bul, "La jima ari la bie
nɛ ŋla. La jima la lulu maa duu nyulima nɛ.
21 Ama la bi jiŋ u si ŋaa ŋii u siaa suri, la bira
bi jiŋ nii-la ma si ŋaa u siaa suri. Má piɛsu, u
waa nɛ. U titia jaŋ wuo bula pima." 22 Baal-
la nyimma ari u naaŋ faa fá Ju̱u timma-la nɛ.

Ŋii nɛ tii ba bul ŋii. Ju̱u timma-la fa si di nii-la
kala si bula ari Yesu nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia
si liisa, ba jaŋ kiru ba Wii-chuɔlɛ dia lɛ. 23 U
naaŋ ari u nyimma jiŋ ŋii nɛ a bul duu waa nɛ,
di ba piɛsu.
24 Ŋii nɛ Farisii timma-la bira yirɛ baal-la ba
si lulu duu nyulima a bul, “La jima ari baala
deeŋ ŋaa haachɛ tiina nɛ. Wia sipaaŋ bul
wutitii pila.” 25 Baal-la si, “Mi-na bi jiŋ di baal-
la ŋaa haachɛ tiina koo u bi haachɛ tiina ŋaa.
Ama wii-la mi-na si jima nɛ ŋla: Mi fa nyulima
nɛ, ama lɛɛlɛ mi siaa suro nɛ.” 26 Ŋii nɛ ba
piɛsu a bul, “Ɛɛ nɛ u ŋaa a suri ŋ siaa?” 27 Ŋii
nɛ baal-la bula piba a bul, “Mi laa sipaaŋ bula
pima nɛ, ka ma bi jegile. Bɛɛ nɛ tii ma bira
chichɛ di ma nii? Ma ma saa chɛ di ma mu ŋaa
u haritooroo nɛɛ?” 28 Ŋii nɛ ba tuusu woruŋ
aŋ bul, “Ŋ nɛ ŋaa u haritooro, ama la-na ŋaa
Moosis haritooroo nɛ. 29 La jima ari Wia fa bul
wiaa pi Moosis nɛ, ama baal-la deeŋ-na, la bi
jiŋ u si lii lee-la kala.” 30 Ŋii nɛ baal-la bul,
“Wu-kpuŋkpere nɛ ŋla. Ma bi jiŋ lee-la u si
lia, ama u nɛ suri mi siaa. 31 La jima ari Wia
bi haachɛ tiŋŋaa wu-buluŋ ka jegili. Uu jegili
nialiŋ síi zilu nɛ aŋ pɛ ŋiŋaa wialiŋ u si cho.
32 Dunia si suomo, ma ha nia ari nuu ba si lula
duu nyulima, di nuu suri u siaa? 33 Di nii-la nɛ
bi Wia teeŋ lia, u bi wiiŋ deeŋ wuo ŋaa.” 34 Ŋii
nɛ ba bula pi baal-la a bul, “Ba paala luluŋ di
ŋ ŋaa haachɛ tiina nɛ, ka ŋ ma saa chɛ di ŋ
dagɛla koo?” Ŋii nɛ ba kiru ta u lii Wii-chuɔlɛ
dia-la lɛ.

Nii-la si bi Wia Diŋ-zɔŋ-la kɛnɛ, u nyulima

nɛ.
35 Yesu si nia di ba kiri baal-la ta u lii Wii-
chuɔlɛ dia-la tuɔŋ, u mu chɛu, a nau a piɛsu,
“Ŋ laa Nuhuobiine Bie wiaa dii koo?” 36 Ŋii
nɛ baal-la piɛsu, “Kubɛɛ nɛ ŋii? Dagɛmi tiina
di mi laa u wiaa dii.” 37 Ŋii nɛ Yesu bula pu a
bul, “Ŋ paala nau nɛ. U nɛ nii-la síi bul wiaa
ŋ teeŋ ŋii.” 38 Ŋii nɛ baal-la tuu kpirimi Yesu
sipaaŋ a chuɔlu aŋ bul, “Mi Tiina, mi laa ŋ wiaa
dii nɛ.” 39 Ŋii nɛ Yesu bul, “Mi kɔ dunia di mi
ŋaa di nialiŋ si nyulima, di ba siaa suri nɛ, ka
di mi ŋaa di nialiŋ si si di ba siaa suro nɛ, di
ba nyulimɛ.” 40 Farisii timma-la si chiŋ dimɛ a
nii Yesu si bul ŋii, ba piɛsu a bul, “Ŋ biina la
ma nyulima nɛɛ?” 41 Ŋii nɛ Yesu bula piba a
bul, “Di ma nɛ fa nyulima a bi wutitii jiŋ, ma fa
bi wii-kala cheye. Ama lɛɛlɛ ma si folo bul di
maa na nɛ a jiŋ wutitii ŋla, ŋii-na ma cheeriŋ
ha hɛma lɛ nɛ.”

10

Yesu si u nɛ ŋaa pie-daari-zɔmuŋ

1 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a bul, “Wutitii nɛ
mi bulaa pima, nii-la kala si bi boiŋniiŋ to juu
pie-dia, aŋ wule to kɛrɛ juu, u tiina ŋaa gaaru
nɛ. 2 Ama nii-la si to pie-dia boiŋniiŋ juu, u nɛ
ŋaa piese-la pie-daara. 3 Pie-dia bibenne yie
suri pie-dia boiŋniiŋ nɛ a pu. Piese-la ma jiŋ u
yiikoro. U yie yiyirɛba kubala kubala, a laa ba
sipaaŋ a kɛŋba lii. 4 Di u nɛ kɛŋ u kiaa kala lii,
u yie laa ba sipaaŋ nɛ, ka piesee tuto u hariŋ,
bɛɛ wiaa ba jiŋ u yiikoro nɛ. 5 Ba bi nuhuɔru
hariŋ ka to, ba jaŋ miira fá u hariŋ, bɛɛ wiaa ba

bi nuhuɔru-la yiikoro jiŋ.” 6 Yesu magɛ namaga
deeŋ piba, ka ba bi wii-la u si bula piba bubuɔŋ
jiŋ.

7 Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a bul, “Wutitii nɛ
mi bulaa pima, mi nɛ ŋaa pie-dia-la boiŋniiŋ.
8 Nialiŋ kala si laa sipaaŋ kɔ mi lɛ a nyia wiaa
bul di Wia nɛ tiŋba, ba kala ŋaa gaaraa nɛ,
piese-la ma bi ba yiikoro lɛ ka to. 9 Mi nɛ ŋaa
boi-la, nii-la kala si tomi lɛ juu, mi jaŋ laau ta.
Nialiŋ kala si jua, mi jaŋ beŋba ari niaa síi beŋ
piesee ŋii, a leŋ ba lii didii yaŋ aŋ miira kuu
juu. 10 Gaara-na yie kɔ duu gaa a kpu nɛ koo
duu chei kiaa, ama mi-na kɔ di niaa wuo kɛŋ
miisiŋ, di ba tuɔŋ tutɔrɛ woruŋ bua-na kala lɛ.”
11 Yesu bira bula, “Mi nɛ ŋaa pie-daari-zɔmuŋ.
Pie-daari-zɔmuŋ yie joŋ u miisiŋ yɔɔ suuŋ nɛ
u piesee wiaa. 12 Ama nii-la si bi piesee tii aŋ
didaa, ka ba titi̱mu, u nɛ yie na guŋguro duu
kɔ, u leŋ piese-la aŋ fá. Guŋguro-la ku kɛsɛ ba
dɔŋsuŋ aŋ ŋaa dɔŋsuŋ pisɛ. 13 U yie fá, bɛɛ
wiaa u daa piese-la, ka ba titi̱mu nɛ. U sipaa
kala tuo piese-la lɛ. 14 Mi nɛ ŋaa pie-daari-
zɔmuŋ. Mi jiŋ mi piesee, mi piesee ma jiŋmi.
15 Ŋii titia nɛ mi Nyimma jiŋmi, mi ma jimu. Mi
joŋ mi miisiŋ yɔɔ suuŋ, mi piesee wiaa. 16 Mi
kɛŋ piesee dɔŋsuŋ maa, aŋ ka ba tuo piesee
deeŋba tuɔŋ. Mi jaŋ kɛŋba kaa kɔ. Ba ma jaŋ
jiŋ mi yiikoro a kala ŋaa ni-bala piesee, ba pie-
daara ma ŋaa kubala. 17 Mi joŋ mi miisiŋ nɛ
yɔɔ suuŋ mi piesee wiaa, ka di mi bira laa. Ŋii
nɛ tii mi Nyimma cho mi wiaa ŋii. 18 Nuu-kala
dee bi jaŋ wuo leŋ mi joŋ mi miisiŋ yɔɔ suuŋ,
mi titia tuɔtɔruŋ lɛ nɛ. Mi kɛŋ doluŋ di mi joŋ

mi miisiŋ a yɔɔ suuŋ, a bira kɛŋ doluŋ di mi
laa mi miisiŋ maa. Mi Nyimma nɛ pimi doluŋ
deeŋ."

19 Yesu si bul wiaa deeŋba, J̱uu timma-la bira
kɛŋ wiaa lilɛrɛ. 20 Ba jesiŋ si di bɛɛ nɛ tii ba
jijegili u wiaa, di jiŋsiŋ nɛ kɛnu u nyinyaasɛ.
21 Ba dɔŋsuŋ ma bul di nii-la jisiŋ si kɛnɛ bi
wiaa deeŋba wuo bul. U bira bi nyulimaa ma
siaa wuo suri.

Yesu bula ari u nɛ ŋaa Wia Bie

22 Ŋii nɛ J̱uu tiŋŋaa gbiele kubala yi di ba
gbieli Jerusalɛm lɛ. Bua deeŋ lɛ nɛ ba liliisi
ba si saa ba Wia dia dɛrɛ a joŋo pi Wia. 23 U
fa ŋaa waariŋ chɛnɛ tuɔŋ nɛ. Bua deeŋ lɛ nɛ
Yesu vivɛŋ zawura-la tuɔŋ ba síi yirɛ Solomɔŋ
zawura a hɛ Wia dia-la lɛ. 24 Ŋii nɛ J̱uu tiŋŋaa
gbaaru a piɛsu a bul, "Ɛɛ nɛ ŋ jaŋ kɛŋla dieni
magɛ ŋla aŋ-na bula pila nii-la ŋ si ŋaa? Di ŋ
nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa, chaasa bula
pila." 25 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Mi laa
sipaaŋ bula pima nɛ, ka ma bi laa dii. Tiŋtimii-
la mi síi tiŋ mi Nyimma doluŋ lɛ dagɛ nii-la mi
si ŋaa nɛ. 26 Ama ma bi mi piesee ŋaa, ŋii nɛ
tii ma bi mi wiaa laa dii. 27 Mi piesee jiŋ mi
yiikoro nɛ, mi ma jiŋba, ba tuto mi hariŋ. 28 Ŋii
nɛ mi piba miisi-la si bi dɛrɛ, ba bi jaŋ kɔ di ba
suba. Nuu ma saa bi jaŋ wuo kɛŋba kaa laa mi
nisiŋ lɛ da. 29 Mi Nyimma-la si joŋba pimi, u
nɛ kii kuŋ-kala. Nuu ma kala saa bi jaŋ wuo
kɛŋba kaa laa u nisiŋ lɛ. 30 La di mi Nyimma
kala ŋaa kubala nɛ."

31 Yesu si bul ŋii, J̱uu timma-la bira paa
tabiaa di ba yagu. 32 Ŋii nɛ Yesu bula piba
a bul, “Mi ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ yugɛ nɛ ma sipaaŋ
di ma na. Mi Nyimma nɛ pimi doluŋ mii ŋaa.
Ba kubɛɛ wiaa nɛ tii maa chɛ di ma yagɛmi?”
33 J̱uu timma-la ma miira bul, “La bi chɛ di la
yagiŋ a tiŋ ŋ si ŋaa wu-zɔmɔ-la wiaa, ama ŋ
ŋaa nuhuobiiŋ nɛ aŋ kɛŋ ŋ titia a kaa birimɛ
Wia, a tutuusɛ Wia joŋŋoo. Ŋii nɛ tii.” 34 Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, “Wia teniŋ tuɔŋ sɛmɛ
dɔŋɔ ba ŋmuŋsa a bul di la nagɛ Wia nɛ. Wia
bul wiiŋ deeŋ pi nialiŋ ba si ŋmuŋsɛ Wia teniŋ
pa nɛ. 35 U ŋaa wutitii nɛ, la bi jaŋ wuo via
Wia teniŋ.” 36 Ŋii nɛ Yesu bul, “Wia si liisɛmi,
a tiŋmi mi ku tuu dunia, ɛɛ nɛ saa ma jaŋ bul
di mii tuusɛ Wia joŋŋoo nɛ di mi nɛ bula bul di
mi ŋaa Wia Bii nɛ? 37 Di mi nɛ bi mi Nyimma
tiŋtiŋŋaa ka tiŋ, ma sí mi wiaa laa dii. 38 Ama
di mi níi tiŋ mi Nyimma tiŋtiŋŋaa, má laa mi
wiaa dii a tiŋ tiŋtimii-la mi síi tiŋ wiaa, ari ma
sí bi wialiŋ mi si bula pima laa dii kala. Ŋii lɛ
nɛ ma jaŋ wuo to jiŋ a laa dii ari mi Nyimma
hɛmi lɛ nɛ. Mi ma hɛu lɛ.” 39 U si bul ŋii, ba
bira chichɛ di ba kɛnu, u fori ba nisiŋ lɛ.

40 Ŋii nɛ Yesu bira miira mu kieli Jɔɔdaŋ fuoŋ,
a mu lee-la Jɔɔŋ fa síi fo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ a
hɛ dimɛ. 41 Niaa yuga a kɔ u teeŋ. Ba si di Jɔɔŋ
fa bi wu-magil kala ŋaa, ama wialiŋ kala u fa si
bula a tigɛ baala deeŋ lɛ ŋaa wutitii nɛ. 42 Niaa
fa yuga a laa u wiaa dii lee-la.

11

Lazɔrɔs sii suuŋ lɛ

1-2 Baal kubala nɛ fa hɛ taŋ kubala lɛ, taŋ-la
yiriŋ nɛ Bɛtani. Baal-la yiriŋ nɛ fa Lazɔrɔs. U
dihaalaa Mɛɛri ari Maata ma fa hɛ lee-la nɛ.
Mɛɛri deeŋ nɛ bua kubala lɛ joŋ tulaali a bisa
hɛ la Tiina Yesu naasiŋ lɛ, aŋ kɛŋ u nyu-punaa
a tiikɛ. Ŋii nɛ Lazɔrɔs fa wiwiilɛ. 3 U dihaalaa
tiŋ ba mu bula pi Yesu a bul, “La Tiina, nii-la ŋ
si cho ka wiilu nɛ.” 4 Yesu si nii wiiŋ deeŋ, u si,
“Nyanyaliŋ deeŋ dee bi maga di Lazɔrɔs wiila
suu, ama di Wia yiriŋ to ŋii lɛ nɛ a yirɛ, di mi
ma Wia Bie yiriŋ to dimɛ yirɛ.”

5 Yesu fa cho Maata ari u ŋaana ari Lazɔrɔs
nɛ kiŋkɛŋ. 6 U si nia di Lazɔrɔs ka wiilu lee-la
u fa si hɛ, ŋii nɛ u bira chua dimɛ tapulaa balia.
7 Ŋii hariŋ nɛ u bula pi u haritooroo a bul, “Má
leŋ di la miira mu Judiya tiŋteeŋ.” Bɛtani fa hɛ
Judiya tiŋteeŋ lɛ nɛ. 8 Ŋii nɛ Yesu haritooroo
bula pu a bul, “La kuhiaŋ, J̱u̱u tiŋŋaa faa chɛ
di ba paa tabiaa yagiŋ lee-la nɛ, u bi diene,
aŋ ka ŋ biraa chɛ di ŋ mu dimɛ ŋii?” 9 Ŋii nɛ
Yesu magɛ namaga a dagɛ ari u suuŋ bua ha
bi yie. U si, “Tapuluŋ kɛŋ hawaba fii ari balia
nɛ. Ŋii wiaa, di nuu níi vɛŋ wiihɛyɛ, u bi jaŋ
gigɛrɛ kiaa, bɛɛ wiaa leriŋ pulla nɛ. 10 Ama di
ŋ níi vɛŋ titaŋiŋ, ŋ yie gigɛrɛ kiaa nɛ, bɛɛ wiaa
pulumuŋ tuo.” 11 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi u
haritooroo a bul, “La naŋdɔŋɔ Lazɔrɔs piŋ doŋ
nɛ, ama mi saa jaŋ mu chisu doŋ lɛ.” 12 Ŋii nɛ
u haritooroo bula pu, “Di u nɛ piŋ doŋ, ŋii-na
u jaŋ duori.” 13 Yesu si bul ŋii, u si ari Lazɔrɔs

suba nɛ, aŋ ka u haritooroo biinɛ ari doŋ titia
nɛ u sɛnɛ piŋ. 14 Ŋii nɛ Yesu chaasa bula piba
ari Lazɔrɔs suba nɛ. 15 Ŋii nɛ Yesu bul, “A tiŋ
ma wiaa mi tuɔŋ tɔrɔ ari bua-la lɛ Lazɔrɔs si
suba mi tuo lee-la. Ŋii lɛ nɛ ma jaŋ to a wuo
laa mi wiaa dii. Má leŋ di la mu u teeŋ.” 16 Yesu
haritooroo tuɔŋ dɔŋɔ yiriŋ nɛ fa Tɔmas. Ba
kɛnu yiyirɛ daaliɛriŋ ma nɛ, bɛɛ wiaa ba fa ŋaa
daaliɛriŋ nɛ. Ŋii nɛ u bula pi u dɔŋsuŋ tiŋŋaa
a bul, “Má leŋ di la kala to Yesu hariŋ, duu nɛ
ŋaa suu maa, di la kala suu.”

17 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo mu Bɛtani.
Ba si mu yi lee-la, niaa bula pu ari ba si hugi
Lazɔrɔs, u tapulaa banɛsɛ nɛ ŋla. 18 Bɛtani
ari Jerusalɛm fa ŋaa ari meel-daasiŋ balia nɛ.
19 Ju̱u tiŋŋaa fa yuga a lii Jerusalɛm kɔ Bɛtani
di ba lɔllɛ Maata ari Mɛɛri a tiŋ ba dibaala si
suba wiaa. 20 Maata si nia ari Yesu faa kɔ nɛ, u
sii lii duu chemu wɛniŋ lɛ, aŋ ka Mɛɛri-na fa hɛ
dia lɛ. 21 Ŋii nɛ Maata bula pi Yesu a bul, “Mi
Tiina, di ŋ nɛ fa hɛ daha, mi dibaala fa bi jaŋ
suu. 22 Ari ŋii ma ha, mi jima ari ŋ nɛ sul Wia
chichɛ kuŋ-kala, u jaŋ piŋ.” 23 Ŋii nɛ Yesu bula
pu ari u dibaala jaŋ bira sii a kɛŋ miisiŋ. 24 Ŋii
nɛ Maata bula pu, “Mi jima ari dunia chɛ-dɛriŋ
u jaŋ sii suuŋ lɛ, bua-la lɛ nialiŋ kala si suba si
jaŋ sii.” 25 Ŋii nɛ Yesu bula pu, “Mi nɛ ŋaa nii-la
si jaŋ sii suuŋ lɛ, a chisɛ niaa suuŋ lɛ di ba kɛŋ
miisiŋ. Nuu-kala si laa mi wiaa dii, di ŋ suba
maa, ŋ jaŋ sii a kɛŋ miisiŋ. 26 Nii-la ma kala si
weye aŋ laa mi wiaa dii, u bi jaŋ kɔ duu suba.
Ŋ laa wiiŋ deeŋ dii koo?” 27 Ŋii nɛ Maata bul,
“Oo, mi Tiina. Mi laa dii ari ŋ nɛ ŋaa Kirisito,

nii-la Wia si liisa, a ŋaa Wia Bie maa, nii-la si
maga duu kɔ dunia deeŋ.”

28 Maata si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u miira
juu dia a luɔra yirɛ u ŋaana Mɛɛri, a muŋso
a bula pu a bul, “Mɛɛri, la kuhiaŋ kɔ nɛ aa
yiriŋ.” 29 Mɛɛri si nii ŋii, u sii lima a lii duu
chemu. 30 Bua-la lɛ di Yesu ha bi taŋ-la tuɔŋ
jua, u ha hɛ lee-la Maata si chemu nɛ. 31 J̱u̱u
timma-la ari Mɛɛri fa si hɛ dia lɛ baa nyagu, ba
na Mɛɛri duu sii lima. Ba si na ŋii, ba sii to u
hariŋ, bɛɛ wiaa ba fa biina duu chɛ duu mu yel
nɛ lee-la ba fa si hugi u dibaala. 32 Mɛɛri si yi
lee-la Yesu fa si hɛ a nau, u tuu tel u naasiŋ
lɛ aŋ bul, “Mi Tiina, di ŋ nɛ fa hɛ daha, mi
dibaala fa bi jaŋ suu.” 33 Yesu si na Mɛɛri ari
J̱u̱u timma-la síi to u hariŋ kɔ di baa yel, u tuɔŋ
faasa chei. U yaraa ma faasa vɛŋ. 34 Ŋii nɛ u
piɛsɛba a bul, “Nii lɛ nɛ ma hugu?” Ba bula pu,
“La Tiina, ku na lee-la.” 35 Ba si bul ŋii, Yesu
yel. 36 Ŋii nɛ J̱u̱u timma-la bul, “Má bee na u si
chou ŋii.” 37 Dɔŋsuŋ ma piɛsɛ a bul, “Ka u nɛ
suri nyulimaa siaa ŋii, u saa fa bi jaŋ wuo ŋaa
di Lazɔrɔs sí suu?”

38 Ba si bul ŋii, Yesu yaraa bira vɛŋ. Ŋii nɛ
ba mu yi bua-la leriŋ. Bua-la fa hɛ buŋ lɛ nɛ.
Ba joŋ tabiiŋ tɔ niiŋ. 39 Ŋii nɛ Yesu bul di ba
suri tabii-la bua-la niiŋ. Ŋii nɛ Maata, baal-la
si suba dihaala dɔŋɔ, bula pu, “Mi Tiina, u si
suba, u tapulaa banɛsɛ nɛ jiniŋ. Ŋla uu suɔru.”
40 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Mi bi bula piŋ ari
ŋ nɛ laa mi wiaa dii, ŋ jaŋ na ŋii Wia si kɛŋ
doluŋ?” 41 Ŋii nɛ ba kɛŋ tabii-la suri. Yesu
wula beŋ wia nyuŋ aŋ bul, “Mi Nyimma, mii

lɔlluŋ ari ŋ si jegile nii mi teeŋ. 42 Mi jima ari
ŋŋ jegili mi teeŋ nɛ bua-na kala lɛ. Ama mi bul
wiiŋ deeŋ a tiŋ nialiŋ si hɛ daha wiaa nɛ, di
ba wuo laa dii ari ŋ nɛ tiŋmi." 43 Yesu si bul
ŋii dɛrɛ, ŋii nɛ u faasa bul, "Lazɔrɔs, ku lii!"
44 U si bul ŋii, baal-la si suba sii ku lii. U si ku
lii, gɛri-kɔsumɔɔ nɛ fa vɔɔ u naasiŋ ari u nisaa
kala. Gɛriŋ dɔŋɔ ma tɔ u siaa. Ŋii nɛ Yesu bula
pi nialiŋ a bul, "Má kɛnu puro ta duu viiri." Ba
kɛnu puri.

Ba vuura di ba kpu Yesu
Mat. 26.1-5; Maak 14.1-2; Luuk 22.1-2

45 Ju̱u timma-la fa si kɔ di ba chuɔlɛ Mɛɛri,
a to u hariŋ mu a na wii-la Yesu si ŋaa, ba
tuɔŋ niaa yuga a laa u wiaa dii. 46 Ka dɔŋsuŋ
ma miira mu bula pi Farisii tiŋŋaa wii-la Yesu
si ŋaa. 47 Ŋii nɛ Farisii timma-la ari nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari niaa dɔŋsuŋ
hilimi a hɔnɔ vuurɛ a bul, "Bɛɛ nɛ la jaŋ ŋaa?
Má na wu-magila-la kala baala deeŋ síi ŋaa nɛ.
48 Di la nɛ leŋe duu ŋiŋaa wiaa deeŋba, nuu-
kala jaŋ laa u wiaa dii. Ŋii hariŋ Rom tiŋteeŋ
niaa jaŋ kɔ a kɛŋ la Wia-dia ari la tiŋteeŋ kala
kaa laa." 49 Ju̱u nihiasi-la tuɔŋ dɔŋɔ nɛ ba faa
yirɛ Kayafas. Jina-la lɛ u nɛ fa ŋaa nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ. Ŋii nɛ u bul, "Ma bi wii
jiŋ. 50 Ma bi jiŋ di ni-bala nɛ laa tiŋteeŋ niaa
kala nyuŋ suu, u nɛ kpia la tiŋteeŋ niaa kala
si suba, koo ma bi wiiŋ deeŋ jiŋ?" 51 U si bul
ŋii, u bi naga u titia doluŋ lɛ nɛ u bul ŋii, ama
u si ŋaa nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ

jina-la, ŋii nɛ tii u wuo bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-
la doluŋ lɛ, ari Yesu jaŋ laa tiŋteeŋ niaa kala
nyuŋ suu, 52 tiŋteeŋ deeŋ niaa ma duŋduŋa
wiaa dee, ama duu wuo pɛ kɛsɛ Wia biiri-la si
pisa hɛ leree dɔŋsuŋ maa a hɛ dɔŋɔ lɛ. 53 A
chiŋ tapulii-la a kaa mu Ju̱u tiŋŋaa kuhiasi-la
vuurɛ ŋii ba si jaŋ to kpu Yesu.

54 Ŋii wiaa Yesu bira bi chaasaa gɔllɛ kpilii
Ju̱u tiŋŋaa tuɔŋ. U lii dimɛ a mu lee kubala
baa yirɛ Ɛfirim a kpagɛ giri-bine tuɔŋ. Ba di u
haritooroo hɛ dimɛ.

55 Bua-la lɛ di Ju̱u tiŋŋaa diisiŋ kieliŋ gbiele-
la kpaga. Ŋii nɛ Ju̱u tiŋŋaa yuga a lii ba jasiŋ
lɛ a mu Jerusalɛm, di ba piisɛ ba disinniŋ ta,
aŋ ka di gbiele-la-na yi. 56 Ŋii nɛ ba bee chichɛ
Yesu gbiele-la tuɔŋ. Ba si hɔŋ Wia-dia tuɔŋ, ŋii
nɛ ba pipiɛsɛ dɔŋɔ, “Ma biina u jaŋ kɔ gbiele-
la koo, u bi jaŋ kɔ?” 57 Bua-la lɛ, di nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Farisii tiŋŋaa
pa niiŋ, di nuu-kala nɛ jiŋ Yesu si hɛ lee-la, duu
dagɛ, di ba wuo kɛnu.

12

Mɛɛri ŋaa nuuŋ tisɛ Yesu naasiŋ
Mat. 26.6-13; Maak 14.3-9

1 Lɛɛlɛ u ka tapulaa balidu nɛ, ka di Ju̱u
tiŋŋaa diisiŋ kieliŋ gbiele-la-na yi. Ŋii nɛ Yesu
sii mu Bɛtani, lee-la Lazɔrɔs si hɛ, baal-la u fa
si chisa suuŋ lɛ. 2 Ŋii nɛ u juu Lazɔrɔs dia.
Ba ŋaa kudiilee di ba huɔru. Ŋii nɛ Lazɔrɔs
ari niaa dɔŋsuŋ pɛ Yesu lɛ di ba dii kudiile-la.
Maata nɛ fa kɛŋ kudiile-la gɔllɔɔ kpaa. 3 Ŋii nɛ
Mɛɛri jɔŋ nuuŋ ari loŋ. U suɔra sima. U yalliŋ

ma hɛyɛ. Ŋii nɛ u joŋo bisa hɛ Yesu naasiŋ
lɛ, a kɛŋ u nyu-punaa kaa tiikɛ. Nuu-la suɔra
sṵ dia-la kala. 4 Di Yesu haritooroo dɔŋɔ baa
yirɛ Judas Isikarɔt, duu fa hɛ dimɛ, nii-la fa
si jaŋ joŋ Yesu yallɛ. Ŋii nɛ u bul, 5 "Bɛɛ nɛ
tii ba bi nuuŋ deeŋ joŋo yallɛ siidi bui balia,
a joŋ moribie-la pi summoo?" 6 U si bul ŋii,
u bi naga duu cho summo-la nɛ tii, ama u fa
ŋaa gaaru nɛ. U nɛ faa kori ba moribiee a yie
liliisɛ moribie-la si hɛ dimɛ. 7 Ŋii nɛ Yesu bula
piba a bul, "Má leŋ haal-la. Má leŋ duu ŋaa
ŋii a gbɛrɛ tapulii-la ba si jaŋ hugimi. 8 Ma di
summoo jaŋ hɛ dimɛ bua-na kala lɛ. Ama la di
ma bi jaŋ hɛ dimɛ deeŋ deeŋ."

9 Niaa yuga Jṵu timma-la tuɔŋ a nii di Yesu
hɛ Bɛtani lɛ, a sii mu dimɛ. Yesu duŋduŋa
wiaa dee ba mu dimɛ. Ba mua ka di ba pɛ na
Lazɔrɔs, nii-la u fa si chisa suuŋ lɛ nɛ. 10 Ŋii
nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ vuurɛ
di ba kpu Lazɔrɔs maa. 11 A tiŋ Yesu si chisɛ
Lazɔrɔs suuŋ lɛ wiaa Jṵu tiŋŋaa yuga a via ba
nihiasiŋ niiŋ, aŋ laa Yesu wiaa dii.

Ba zil Yesu kaa juu Jerusalɛm

Mat. 21.1-11; Maak 11.1-11; Luuk 19.28-40

12 Taŋ si pula, ni-daŋ-la si kɔ diisiŋ kieliŋ
gbiele-la nii ari Yesu ka kɔ Jerusalɛm nɛ. 13 Ŋii
nɛ ba kala kaarɛ abɛɛ pipaariŋ a kaa mu di ba
chemu, a faasa ŋaa goŋ a bubul, "Tabarikala.
Wia jaŋ pɛ nii-la síi kɔ la Tiina Wia doluŋ lɛ. U
nɛ ŋaa la Iziral tiŋŋaa kuoro." 14 Ba síi ŋaa ŋii,
ŋii nɛ Yesu na kaku-bie a hɔŋ u nyuŋ. Ba fa
ŋmuŋsɛ ŋii nɛ Wia teniŋ tuɔŋ a bul,

15 “Ma nialiŋ sí hɛ Zaayɔŋ lɛ, ma sí fawulluŋ fá.
Ma kuoro níi kɔ ma teeŋ a jil kaku-bie.”
16 Yesu haritooroo fa bi wii-la bubuɔŋ jiŋ, ama
Yesu si suba aŋ sii suuŋ lɛ a laa yiriŋ ŋii, bua-
la lɛ nɛ ba liisi ari wialiŋ ba si ŋmuŋsa a tigɛu
lɛ nɛ, ba sɛnɛ ŋaau lɛ ŋii. 17 Ni-daŋ-la fa si hɛ
dimɛ a na Yesu duu yirɛ Lazɔrɔs u sii a lii suuŋ
bua lɛ, ŋii nɛ baa bul wii-la. 18 Ni-daŋ-la si nia
ari Yesu ŋaa wu-magiliŋ deeŋ, ba kala lii di ba
chemu. 19 Ŋii nɛ Farisii timma-la bula pi dɔŋɔ
a bul, “La bi wii-kala wuo ŋiŋaa. Má bee na,
dunia niaa kala níi to u hariŋ ŋii.”

Yesu bul u suuŋ wiaa

20 Nialiŋ si lii Giriis tiŋteeŋ dɔŋsuŋ ma fa
hɛ nialiŋ si mu Jerusalɛm di ba chuɔlɛ Wia
gbiele-la lɛ tuɔŋ nɛ. 21 Ŋii nɛ niaa deeŋba
mu Filip teeŋ. Filip fa lii Bɛtisaada nɛ, Galilii
tiŋteeŋ. Ba bula pi Filip ari baa chɛ di ba na
Yesu nɛ. 22 Filip ma mu bula pi Aŋduru. Ŋii
nɛ ba balia-la mu bula pi Yesu. 23 Ŋii nɛ Yesu
bula piba a bul, “Bua-la lɛɛlɛ kpaga nɛ di mi-
na Nuhuobiine Bie laa yiriŋ. 24 Wutitii nɛ mi
bulaa pima, di ŋ nɛ joŋ mii-biiŋ du̱u, u yie pua
nɛ tiŋteeŋ, aŋ nyu, a hɛ mii-biee yugɛ. Di ŋ
nɛ bi joŋo du̱u tiŋteeŋ duu pua, u bi jaŋ kɛŋ
biee. 25 U si nagɛ ŋii mii-biiŋ ŋ si joŋo du̱u lɛ,
ŋii titia nɛ u nagɛ nuhuobiine ma lɛ. Nii-la kala
síi chɛ duu laa u miisiŋ, u jaŋ via u miisiŋ ta,
ama nii-la kala si via u miisiŋ ta dunia deeŋ lɛ,
u tiina jaŋ kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. 26 Nii-la kala
si cho duu tima pipimi, see tiina to mi hariŋ.
Lee-la kala mi si hɛ, u tiina ma jaŋ hɛ dimɛ. Di

nuu-kala nɛ tima pipimi, mi Nyimma jaŋ zil u
tiina.
27-28 Lɛɛlɛ mi tuɔŋ bi di-bala pina. Bɛɛ nɛ saa
mi jaŋ bul? Mi saa bul di mi Nyimma sí leŋe
di wialiŋ kala si jaŋ ŋaami lɛ ŋaa koo? Ai, mi
bi jaŋ wuo bul ŋii. Wiaa deeŋba si jaŋ ŋaami
lɛ wiaa nɛ tii mi kɔ dunia. Mi Nyimma, leŋ di
niaa yirɛ ŋ yiriŋ." Ŋii nɛ nuu yiikoro lii wia
nyuŋ a bul, "Mi paala laa yiriŋ nɛ. Mi saa jaŋ
bira leŋ di niaa yirɛ mi yiriŋ." 29 Ni-daŋ-la si
chiŋ dimɛ a nii nii-la yiikoro, dɔŋsuŋ si di taŋ
nɛ dɔmɔ. Dɔŋsuŋ ma si di Wia tiŋdaaru nɛ bul
wiaa pu. 30 Ŋii nɛ Yesu bula piba, "Ma wiaa nɛ
tii yiikoro deeŋ bul ŋii, mi wiaa dee. 31 Bua-la
lɛ Wia si jaŋ dii dunia niaa sariya yie nɛ. Bua
deeŋ lɛ nɛ u ma jaŋ kiri Sitaani ta, nii-la si ŋaa
dunia niaa kuoro. 32 Ama di ba nɛ kpaasɛmi
daa-gɛsɛɛ nyuŋ, mi jaŋ ŋaa di niaa kala kɔ mi
teeŋ." 33 U si bul wiiŋ deeŋ, u bula dagɛ suu-
la yiri u si jaŋ suu nɛ. 34 Ŋii nɛ nialiŋ bul, "Ba
dagɛla ari ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ a bul di
Kirisito, nii-la Wia si liisa, bi jaŋ suu, duu jaŋ
hɛ dimɛ deeŋ deeŋ. Ɛɛ nɛ saa ŋ bul di ba jaŋ
kɛŋ Nuhuobiine Bie a kpaasɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ?
Kubɛɛ nɛ saa Nuhuobiine Bie deeŋ wiaa ŋ síi
bul?" 35 Ŋii nɛ Yesu bula pi nialiŋ a bul, "Puluŋ-
la si hɛ ma teeŋ, u bi jaŋ dieni. Puluŋ-la ha si
hɛ dimɛ ŋii, má vɛŋ puluŋ-la lɛ, di birimiŋ síma
tɔ. Nii-la síi vɛŋ birimiŋ tuɔŋ bi jiŋ lee-la u síi
mu. 36 Puluŋ-la si hɛ ma teeŋ ŋii, má laa u wiaa
dii. Di ma nɛ ŋaa ŋii, ma ma jaŋ kɛŋ pulumuŋ
a ma chaanɛ."

Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u lii a kɛŋ u

titia faa di ba síu na. 37 U si ŋaa wu-magila-la
kala ba na, ari ŋii kala, ba ha bi u wiaa laa dii.
38 Ba si bi u wiaa laa dii ŋii, ŋii leŋe wialiŋ nii-
la fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ baa
yirɛ Azaaya si bula ŋaa wutitii nɛ. U fa bula,

“Nuu-kala bi wialiŋ la si bula piba laa dii.
Nuu-kala ma bi la Tiina Wia doluŋ na.”

39 Ba sɛnɛ bi Wia wiaa wuo laa dii. Ŋla nɛ
Azaaya bira bul a tigɛba lɛ. 40 U si,

“Wia tɔ ba siaa nɛ
aŋ nyirɛ ba tuɔŋ,
di ba siaa sí kuŋ-kala wuo na,
di ba sí wiaa bubuɔsaa ma wuo jiŋ.
Di ŋii dee, ba fa jaŋ kɔ Wia teeŋ duu pullɛ
ba tuɔŋ, di ba birima tutou.”

41 Azaaya fa na Kirisito fa si jaŋ kɛŋ doluŋ, ŋii
nɛ tii u bul ŋii. 42 Ari ŋii ma kala J̱uu tiŋŋaa
kuhiasiŋ yuga a laa Yesu wiaa dii, ama a tiŋ
Farisii tiŋŋaa wiaa fawulluŋ fa kɛŋba. Ba bi
wuo chaasa bul ari ba laa u wiaa dii, di ŋii dee,
ba fa jaŋ kiriba Wii-chuɔlɛ dia lɛ. 43 Ba fa cho
di niaa nɛ bibɛsɛba lɛ a kii Wia si bɛsɛba lɛ.

44 Ŋii nɛ Yesu faasa bul, “Nii-la kala si laa
mi wiaa dii, u ma laa nii-la si tiŋmi wiaa dii
nɛ. Mi duŋduŋa wiaa dee u laa dii. 45 Nii-la
kala si nami, u ma na nii-la si tiŋmi nɛ. 46 Mi
ku tuu dunia di mi ŋaa dunia pulumuŋ nɛ a
chaanɛ. Nii-la kala si laa mi wiaa dii bira bi
jaŋ hɛ birimiŋ tuɔŋ. 47 Nii-la kala si nii mi wu-
bulaa aŋ bi baa to, mi bi u tiina sariya ka dii,
bɛɛ wiaa mi bi kɔ di mi dii dunia niaa sariya.
Mi kɔ di mi laa dunia niaa ta nɛ. 48 Wialiŋ mi
si bula pima nɛ jaŋ dii tiina si bi mi wiaa laa dii

sariya chɛɛ-la dunia si jaŋ dɛrɛ. 49 Wialiŋ mi si
bula, mi titia doluŋ lɛ dee mi bul. Mi Nyimma-
la si tiŋmi, u titia nɛ dagɛmi wialiŋ mi síi bul.
50 Mi jima ari wialiŋ u síi dagu jaŋ pi nialiŋ síi
toba miisi-la si bi dɛrɛ. Ŋii wiaa, wialiŋ kala mi
síi bul ŋaa mi Nyimma nɛ dagɛmi."

13

Yesu sɔŋ u haritooroo naasiŋ

1 Lɛɛlɛ u ka tapulii kubala nɛ, ka di Ju̱u tiŋŋaa
diisiŋ kieliŋ gbiele-la yi. Bua deeŋ lɛ Yesu jiŋ
ari u jaŋ leŋ dunia deeŋ aŋ mu u Nyimma teeŋ.
U cho nialiŋ síi to u hariŋ nɛ dunia deeŋ lɛ.
Bua deeŋ lɛ saa dagɛ ari u cho u haritooroo
nɛ a mu kieli. 2 Tapulii-la didaaniŋ Yesu ari
u haritooroo hɔŋ di ba dii kudiilee. Bua deeŋ
lɛ di Sitaani ku juu Saamɔŋ bie Judas Isikarɔt
duu joŋ Yesu yallɛ. 3 Yesu fa jima ari u nɛ lii Wia
teeŋ nɛ. U si lii Wia teeŋ ŋii, u jaŋ bira miira
mu u teeŋ. U bira jima ari u Nyimma fa joŋ
kuŋ-kala doluŋ nɛ a hɛ u nisiŋ lɛ. 4 Ŋii nɛ Yesu
sii kudiile-la nyuŋ, a wuri u gɛri-baliŋ bil, aŋ
joŋ pɔpɔ vɔɔ u tiŋa, 5 a ŋaa liiŋ hɛ taasi-gbaŋa
lɛ, a suomo susɔŋ u haritooro-la naasiŋ a kɛŋ
pɔpɔ-la titiikɛ. 6 U si ku yi Saamɔŋ Piita lɛ, ŋii
nɛ Piita piɛsu a bul, "Mi Tiina, ŋŋ chɛ di ŋ nɛ
sɔŋ mi naasiŋ?" 7 Ŋii nɛ Yesu bula pu, "Bua
deeŋ lɛ ŋ bi jiŋ wii-la mi síi ŋaa, ama u hariŋ lɛ
ŋ jaŋ jiŋ u bubuɔŋ." 8 Ŋii nɛ Piita bira bula pu a
bul, "Ŋ bi jaŋ sɔŋ mi-na naasiŋ da." Ŋii nɛ Yesu
ma bul, "Di mi nɛ bi ŋ naasiŋ sɔmɔ, ŋ bira bi
mi haritooru ŋaa." 9 Ŋii nɛ Piita bira bul, "Mi

Tiina, di ŋii-na nɛ, sí mi naasiŋ duŋduŋa sɔŋ,
sɔŋ mi nyuŋ ari mi nisaa maa.” 10 Ŋii nɛ Yesu
bul, “Nii-la kala si fo liiŋ, u yaraa kala zɔmɔ
nɛ, u saa bira bi maga duu fo liiŋ, [see duu sɔŋ
u naasiŋ duŋduŋa.] Ma kala saa bi disinniŋ
kɛnɛ, ama ni-bala duŋduŋa nɛ kɛŋ disinniŋ ma
tuɔŋ.” 11 Yesu paala jiŋ nii-la síi chɛ duu joŋu
yallɛ nɛ. Ŋii nɛ tii u bul di ba kala tuɔŋ dee bi
pulla ŋii.

12 Yesu si sɔŋ u haritooro-la naasiŋ dɛrɛ, u
bira joŋ u gɛriŋ laalɛ a bira mu hɔŋ u di-hɔnuŋ,
ŋii nɛ aŋ piɛsɛba a bul, “Ma jiŋ wii-la mi si
ŋaama lɛ bubuɔŋ nɛɛ? 13 Ma kɛŋmi kaa yirɛ
ma kuhiaŋ ari ma Tiina. U saa kɛŋ woŋbiiŋ
nɛ di ma yirɛmi ŋii, bɛɛ wiaa mi nɛ sɛnɛ ŋii.
14 Mi si ŋaa ma Tiina ari ma kuhiaŋ aŋ sɔŋ
ma naasiŋ, u maga di ma saa sɔŋ ma dɔŋsuŋ
tiŋŋaa naasiŋ. 15 Mi laa sipaaŋ ŋaama-na nɛ, di
ma saa wuo ŋiŋaa ŋii dɔŋɔ lɛ. 16 Wutitii nɛ mi
bulaa pima, tiŋtinnu kala bi u kuhiaŋ kii, nii-la
ma ba si tima, u ma bi nii-la si timu kii. 17 Ma
lɛɛlɛ si jiŋ wiaa deeŋba ŋii, di ma níi ŋaaba, ma
tuɔŋ jaŋ tɔrɛ. 18 Ma kala dee mi bul ari ma tuɔŋ
jaŋ tɔrɛ. Mi jiŋ nialiŋ mi si liisa nɛ. Wii-la ba
si ŋmuŋsa Wia teniŋ tuɔŋ sɛnɛ jaŋ ŋaa wutitii.
Ba bula ari la di nii-la kala si pɛ dɔŋɔ lɛ dii
kudiilee nɛ jaŋ miira gollimi lɛ. 19 Mi bul wiiŋ
deeŋ pipima nɛ, ka duu-na ŋaa, di ŋii nɛ sɛnɛ
kɔ duu ŋaa, ma jaŋ laa mi wiaa dii ari mi nɛ ŋaa
Kirisito, nii-la wiaa ba si ŋmuŋsa. 20 Wutitii nɛ
mi bulaa pima, nii-la kala si kɛŋ nii-la mi si tima
woruŋ, u tiina kɛŋ mi ma woruŋ nɛ. Nii-la ma
kala si kɛŋmi woruŋ, u tiina ma kɛŋ nii-la si

tiŋmi woruŋ nɛ.”

Yesu bula ari ba jaŋ joŋu yallɛ.
Mat. 26.20-25; Maak 14.17-21; Luuk 22.21-23

21 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u tuɔŋ bi di-
bala pina. Ŋii nɛ u chaasa bul, “Wutitii nɛ mi
bulaa pima, ma dɔŋɔ nɛ jaŋ joŋmi yallɛ.” 22 Ŋii
nɛ u haritooro-la miira didaasɛ dɔŋɔ. Ba bi jiŋ
tiina u síi dagu. 23 Yesu haritooro-la tuɔŋ nii-la
u fa si cho nɛ fa hɔnɔ kpagu. 24 Ŋii nɛ Saamɔŋ
Piita lɔgɛ u haritooro-la dɔŋɔ duu piɛsɛ Yesu-
na di kubɛɛ nɛ u didagɛ? 25 Ŋii nɛ haritooro-la
fa si kpagɛ Yesu wasa suusa mu yi Yesu a piɛsu
a bul, “Mi Tiina, kubɛɛ nɛ?” 26 Ŋii nɛ Yesu bul,
“Mi si jaŋ joŋ boroboro yuu disiŋ a pi nii-la, u
nɛ ŋii.” Ŋii nɛ u joŋ boroboro-la a yuu disiŋ a
joŋo pi Judas, nii-la si ŋaa Saamɔŋ Isikarɔt bie.
27 Judas si yia laa boroboro-la dɛrɛ, Sitaani ku
juu-u. Ŋii nɛ Yesu bula pu, “Wii-la ŋ síi chɛ di
ŋ ŋaa, ŋaau lima lima.” 28 Nialiŋ dɔŋsuŋ kala
fa síi dii kudiile-la, ba bi jiŋ wii-la kala u fa si
bula bubuɔŋ. 29 Judas fa síi kori ba moribiee
ŋii, Yesu haritooro-la dɔŋsuŋ fa biina ari Yesu
faa chɛ duu mu yɔɔ kialiŋ ba síi chɛ di ba dii nɛ
gbiele-la lɛ, koo duu joŋ kuŋ nɛ a pi summoo.
30 Judas si laa boroboro-la dɛrɛ, u guu sii a lii
lima lima. Bua-la lɛ titaŋ nɛ.

Yesu bil ni̱i-falii nɛ a pi niaa

31 Judas si lia, ŋii nɛ Yesu bul di niaa jaŋ na
u-na Nuhuobiine Bie doluŋ si magɛ ŋii. Niaa
ma jaŋ tou lɛ nɛ a na ŋii Wia si kɛŋ doluŋ.
32 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Mi si jaŋ dagɛ Wia

doluŋ si magɛ ŋii, ŋii nɛ Wia ma jaŋ dagɛ mi-
na Nuhuobiine Bie doluŋ si magɛ ŋii. U jaŋ
ŋaa ŋii lima. 33 Mi biiriŋ, mi bira bi jaŋ hɛ ma
teeŋ dieni. Ma jaŋ bee chɛmi. Ama mi si bul
ŋii a pi Ju̱u tiŋŋaa, mi jaŋ bul ŋii a pima maa.
Lee-la mi si jaŋ mu, ma bi jaŋ wuo mu dimɛ.
34 Ni̱i-falii nɛ mi bilee pima. U nɛ ŋla: Ma jima
ari mi choma nɛ woruŋ. Má cho dɔŋɔ ari mi si
choma ŋii. 35 Di ma nɛ cho dɔŋɔ, ŋii lɛ nɛ niaa
kala jaŋ to jiŋ ari ma sɛnɛ ŋaa mi haritooroo
nɛ."

Yesu bula pi Piita ari u jaŋ bul u buu jiŋ
Mat. 26.31-35; Maak 14.27-31; Luuk 22.31-34

36 Ŋii nɛ Saamɔŋ Piita piɛsɛ Yesu a bul, "Mi
Tiina, nii nɛ ŋ mumu?" Ŋii nɛ Yesu ma bula pu
a bul, "Lee-la mi si jaŋ mu, ŋ bi jaŋ wuo to mu,
ama u hariŋ nɛ ŋ jaŋ wuo to." 37 Ŋii nɛ Piita
bira piɛsu a bul, "Mi Tiina, bɛɛ nɛ tii mi bi jaŋ
wuo to ŋ hariŋ lɛɛlɛ? Mi paala ŋaa siri di mi joŋ
mi miisiŋ yɔɔ suuŋ nɛ ŋ wiaa." 38 Ŋii nɛ Yesu
piɛsu a bul, "Ŋ sɛnɛ ŋaa siri di ŋ joŋ ŋ miisiŋ
yɔɔ suuŋ nɛ mi wiaa? Wutitii nɛ mi bulaa piŋ,
ka di ji-bele-na yel, ŋ jaŋ bul naaŋsiiŋ butori
ari ŋ bimi jiŋ."

14

Yesu si u nɛ ŋaa woŋbii-la síi mu Wia teeŋ

1 Ŋii nɛ Yesu si, "Ma sí leŋe di ma tuɔŋ
vugimɛ. Má laa Wia wiaa dii a laa mi ma wiaa
dii. 2 Mi Nyimma jaŋ lɛ diisiŋ yuga hɛ dimɛ. Di
ŋii fa dee, mi bi jaŋ bula pima ari mi jaŋ mu

wasɛ leriŋ a bilma lɛ. 3 Di mi nɛ mua a wasɛ
lee-la bilma lɛ dɛrɛ, mi jaŋ bira kɔ a kɛŋma kaa
mu mi teeŋ Wia-jaŋ lɛ, di la kala hɛ di-bala.
4 Lee-la ma mi si jaŋ mu, ma jiŋ woŋbiiŋ nɛ.”
5 Ŋii nɛ Tɔmas bula pu a bul, “La Tiina, la bi
jiŋ lee-la ŋ síi mu, ɛɛ nɛ la jaŋ wuo ŋaa jiŋ u
woŋbiiŋ?” 6 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Mi nɛ
ŋaa woŋbiiŋ aa mu Wia-jaŋ. Mi nɛ bira Wutitii
Tiina maa, a biraa pi niaa ma miisiŋ. Nuu-kala
bi mi Nyimma teeŋ wuo mu, see duu tomi lɛ.
7 Di ma nɛ jiŋmi, ma jiŋ mi Nyimma ma nɛ. A
lii jiniŋ saa ma paala jimu nɛ a nau maa.”

8 Ŋii nɛ Filip bula pu a bul, “Mi Tiina, dagɛla
la Nyimma, wii-la kala la síi chɛ nɛ ŋii.” 9 Ŋii
nɛ Yesu piɛsu a bul, “Filip, la di ŋ hɛ dimɛ a
dieni ŋii, ka ŋ ha bimi jiŋŋ? Nii-la kala si nami,
u na mi Nyimma ma nɛ. Bɛɛ nɛ saa tii ŋ bul
di mi dagɛma mi Nyimma? 10 Ŋ bi laa dii ari
mi hɛ mi Nyimma lɛ nɛ, mi Nyimma ma hɛmi
lɛɛ? Wialiŋ kala mi si yie bulaa pima, mi titia
doluŋ lɛ dee mii bul. Wialiŋ ma mi síi ŋaa, mi
Nyimma hɛmi lɛ níi ŋaa ŋii. 11 Má laa dii ari
mi hɛ mi Nyimma lɛ nɛ, mi Nyimma ma hɛmi
lɛ. Di ma nɛ bi ŋii wuo laa dii, má laa dii a tiŋ
wialiŋ mi síi ŋaa wiaa. 12 Wutitii nɛ mi bulaa
pima, nii-la kala si laa mi wiaa dii, u jaŋ wuo
ŋiŋaa wialiŋ mi síi ŋaa. U jaŋ paala wuo ŋaa
kii wialiŋ mi síi ŋaa, bɛɛ wiaa mi jaŋ miira mu
mi Nyimma teeŋ. 13 Kuŋ-na kala ma si piɛsɛ
chichɛ mi doluŋ lɛ, mi jaŋ joŋo pima. Mi jaŋ
ŋaa ŋii di niaa wuo tomi lɛ a na mi Nyimma si
kɛŋ doluŋ ŋii, a yirɛ u yiriŋ. 14 Di ma níi chɛ
kuŋ-kala mi doluŋ lɛ, mi jaŋ ŋaa pima.”

Yesu bula ari u jaŋ joŋ Wia Diŋ-zɔŋ-la a hɛ niaa lɛ

15 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Di ma nɛ chomi, ma
jaŋ tuto mi niiŋ wiaa. 16 Di ma níi ŋaa ŋii, mi
jaŋ sul mi Nyimma duu joŋ u Diŋ-zɔŋ-la pima,
duu pipɛma lɛ. U jaŋ hɛ ma teeŋ a kaa mu wuu.
17 U jaŋ didagɛma wutitii. Dunia niaa buu jiŋ.
Ba bi jaŋ wuo nau, ŋii nɛ tii u bi jaŋ wuo hɛba
lɛ. Ama ma-na jimu nɛ. U hɛ ma teeŋ nɛ. U
saa jaŋ hɛma lɛ.

18 Mi bi jaŋ leŋ ma duŋduŋa ta, mi jaŋ miira
kɔ ma teeŋ. 19 U ka mua dunia niaa bira bi
jaŋ nami, ama ma-na jaŋ nami. Mi si jaŋ kɛŋ
miisiŋ ŋii, ma ma jaŋ kɛŋ miisiŋ. 20 Tapulii-la
Wia si jaŋ joŋ u Diŋ-zɔŋ-la hɛma lɛ nɛ, ma jaŋ
jiŋ ari mi hɛ mi Nyimma lɛ nɛ, ma ma hɛmi lɛ,
mi ma hɛma lɛ. 21 Nii-la kala si nii mi niiŋ wiaa
aa toba, u tiina nɛ chomi. Mi Nyimma ma saa
jaŋ cho nii-la si chomi. Mi ma jaŋ cho tiina a
kɛŋ mi titia kaa dagu.” 22 Ŋii nɛ Judas bul (nii-
la ba síi yirɛ Isikarɔt dee), “Mi Tiina, ɛɛ nɛ ŋ
jaŋ ŋaa a kɛŋ ŋ titia dagɛla, aŋ bi ŋ titia kaa
dagɛ dunia niaa?” 23 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul,
“Nii-la kala si chomi, u jaŋ tuto mi niiŋ wiaa.
U si ŋaa ŋii, mi Nyimma ma jaŋ chou. La di mi
Nyimma kala ma jaŋ ku hɛu lɛ. 24 Nii-la si bimi
cho, u bi mi niiŋ wiaa ka to. Wialiŋ ma si nii
saa, mi titia dee bi bul. Ama mi Nyimma-la si
tiŋmi nɛ dagɛmi mii bul.

25 Mi ha hɛ ma teeŋ nɛ, ŋii nɛ mi bul wiaa
deeŋba pipima. 26 Ama mi Nyimma jaŋ joŋ u
Diŋ-zɔŋ-la duu ku tuu a hɛma lɛ mi doluŋ lɛ.
U jaŋ pɛma lɛ a wuo dagɛma wii-kala, a leŋ di

ma liisi wialiŋ kala mi si bula pima. 27 Mi síi
mu ŋii, mi jaŋ leŋ di ma hɔŋ ari yarifiɛlaa di
ma tuɔŋ tɔrɛ. Yarifiɛla-la mi si pima, u bi naga
yarifiɛla-la dunia niaa si kɛnɛ nɛ. Ma sí leŋe di
ma tuɔbiinaa vugimɛ, a bira sí leŋe di fawulluŋ
ma kɛŋma. 28 Ma nia ari mi si bula pima ari mi
jaŋ miira viiri aŋ bira miira kɔ ma teeŋ. Di ma
nɛ fa chomi, ma tuɔŋ fa jaŋ tɔrɛ ari mi si mu mi
Nyimma teeŋ, bɛɛ wiaa u nɛ kɛŋ doluŋ a kiimi.
29 Mi laa sipaaŋ bul wiaa deeŋba pipima nɛ, ka
di ba-na ŋaa, ma jaŋ laaba dii. 30 Mi bi jaŋ wuo
bul wiaa ma teeŋ a dieni, bɛɛ wiaa dunia kuoro
ka kɔ nɛ. U bi dol kala kɛnɛ mi lɛ. 31 Ama mii
chɛ di dunia niaa jiŋ ari mi cho mi Nyimma nɛ.
Ŋii nɛ tii mi ŋiŋaa wialiŋ kala u si si di mi ŋaa.
Má leŋ di la lii. Má sii."

15

Yesu nɛ ŋaa tii-titii-la ba síi yirɛ vaiŋ

1 Ŋii nɛ Yesu si, "Mi nagɛ tia-la titia ba síi yirɛ
vaiŋ nɛ. Ama mi nɛ tii-titii-la. Mi Nyimma ma
nagɛ nii-la síi beŋ tia-la nɛ. 2 Naakel-la kala
si mɛrɛ tia-la lɛ aŋ bi nɛŋ, u yie kere ta nɛ,
naakel-la kala síi nɛŋ, u yie buoro ta nɛ, ka di u
wuo faasa nɛŋ woruŋ. 3 Ma tuɔŋ paala bira bi
disinniŋ kɛnɛ a tiŋ wialiŋ mi si bula pima. 4 Má
mɛrɛmi lɛ di mi ma mɛrɛma lɛ. Tia naakelee
duŋduŋa bi jaŋ wuo nɛŋ, see di ba mɛrɛ tia
geŋtine lɛ. Ma ma bi jaŋ wuo tiŋ tiŋtiŋ-zɔŋŋɔɔ,
see di ma mɛrɛmi lɛ." 5 Ŋii nɛ Yesu bira bul,
"Mi nagɛ tia nɛ, ma ma nagɛ tia-la naakelee.
Nii-la kala si mɛrɛmi lɛ, mi ma mɛrɛ tiina lɛ. Ŋii
nɛ jaŋ wuo ŋaa duu tiŋ tiŋtiŋ-zɔŋŋɔɔ woruŋ, a

tiŋ bɛɛ wiaa di ma nɛ bimi lɛ mɛrɛ, ma bi jaŋ
wuo ŋaa wii-kala. 6 Di nuu nɛ bimi lɛ mɛrɛ, ba
jaŋ joŋ tiina yuo ta, a nagɛ ba si yie keri tia
naakelee ta, ba hil. Ba paaba a yuo hɛ nyiniŋ
lɛ ba dii ŋii. 7 Di ma mɛrɛmi lɛ, mi niiŋ wiaa mi
si bula pima jaŋ hɛ ma tuɔŋ. Di ma nɛ ŋaa ŋii,
kuŋ-kala ma si piɛsɛmi chichɛ, mi jaŋ wuo ŋaa
pima. 8 Di ma nɛ tiŋ tiŋtiŋ-zɔŋŋɔɔ woruŋ, ŋla
nɛ mi Nyimma yiriŋ jaŋ yirɛ. Ma jaŋ wuo dagɛ
ŋii ari ma ŋaa mi haritooroo nɛ. 9 Mi choma
ari mi Nyimma si chomi ŋii nɛ. Ŋii wiaa, má
mɛrɛmi lɛ di mi choma a kaa mu wuu. 10 Di
ma níi to mi niiŋ wiaa, mi jaŋ choma a kaa mu,
ari mi síi to mi Nyimma niiŋ wiaa a mɛrɛu lɛ u
chomi ŋii. 11 Mi bul wiaa deeŋba pima di ma
wuo na tuɔtɔru-la mi si joŋo pima. Ŋii nɛ ma
tuɔŋ jaŋ faasa tɔrɛ woruŋ a mu dɛrɛ.

12 Mi choma nɛ woruŋ. Wii-la mi si bula pima
di maa ŋaa nɛ ŋla: Má cho dɔŋɔ ari mi si choma
ŋii. 13 Di nuu nɛ ŋaa siri duu joŋ u miisiŋ yɔɔ
suuŋ u naŋdɔŋɔ wiaa, u chou nɛ woruŋ. Nuu-
kala bi nii-la cho magɛ nia deeŋ. 14 Di ma níi
ŋaa wialiŋ mi síi bula pima di maa ŋaa, ma jaŋ
ŋaa mi naŋdɔŋsuŋ. 15 Mi bira bi jaŋ kɛŋma kaa
yirɛ mi tiŋtinnaa, bɛɛ wiaa tiŋtinna bi wii-la u
kuhiaŋ síi ŋaa jiŋ. Ama mi-na bul wialiŋ kala
mi Nyimma si bula pimi pima nɛ. Ŋii nɛ tii
mi kɛŋmaa yirɛ mi naŋdɔŋsuŋ. 16 Ma dee bimi
liisa, mi nɛ liisɛma. Mi liisɛma di ma mu faasa
ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ nɛ, wu-zɔmɔ-la si bi jaŋ lɛl. Di
ma níi ŋaa ŋii, mi Nyimma jaŋ pima kuŋ-kala
ma si piɛsu chichɛ mi doluŋ lɛ. 17 Wii-la mi si
bula pima di maa ŋaa nɛ ŋla: Má cho dɔŋɔ.

Yesu bul ŋii dunia niaa si jaŋ bɛrɛ ba di u haritooroo

18 Di dunia niaa nɛ bɛrɛma, ma jiŋ ari ba laa
sipaaŋ bɛrɛmi nɛ. 19 Di ma nɛ fa ŋaa dunia
niaa, dunia niaa fa jaŋ choma woruŋ, ari ba
si cho dɔŋɔ ŋii. Ma di dunia niaa bi kubala
ŋaa. Mi liisɛma dunia niaa tuɔŋ nɛ. Ŋii nɛ
tii ba bɛrɛma. 20 Mi laa sipaaŋ bula pima ari
tiŋtinnu bi u kuhiaŋ kii. Má liisi wiiŋ deeŋ. Ba
si dɔgisɛmi ŋii, ba jaŋ dɔgisɛma ma ŋii. Di ba
nɛ fa sɛi mi niiŋ wiaa, ba fa jaŋ sɛi ma ma niiŋ
wiaa. 21 Ba jaŋ ŋaa wiaa deeŋba kala a tiŋ ma
síi to mi hariŋ wiaa. Ba si bi nii-la si tiŋmi jiŋ
nɛ tii baa ŋaa ŋii. 22 Di mi nɛ fa bi ku bul wiaa
piba, ba si ŋaa wu-bɔmɔ-la kala, mi fa bi jaŋ
wuo bul di ba chei wii-kala. Ama mi si folo ku
bul wiaa piba, ba bira bi jaŋ wuo bul ari ba bi
wii-kala cheye. 23 Nii-la si bɛrɛmi, tiina bɛrɛ mi
Nyimma ma nɛ. 24 Wialiŋ kala mi si ŋaa, nuu-
kala biba ŋaa. Di mi nɛ fa biba ŋaa di ba na,
ba fa bi jaŋ chei wii-kala. Ama ba naba kala
nɛ aŋ ha bɛrɛ la di mi Nyimma kala. 25 Ba si
bɛrɛmi ŋii, wialiŋ kala ba si ŋmuŋsa Wia teniŋ
tuɔŋ sɛnɛ ŋaa. Ŋla nɛ ba ŋmuŋsɛ, 'Mi bi wii-
kala ŋaa chei, ka ba bɛrɛmi.' 26 Ama mi jaŋ leŋ
di Wia Diŋ-zɔŋ-la lii mi Nyimma teeŋ a ku tuu
hɛma lɛ. U jaŋ pɛma lɛ a dagɛma wutitii. U nɛ
jaŋ bul mi wiaa pima. 27 Ma ma jaŋ bul mi wiaa
pi niaa, bɛɛ wiaa mi si suomo didagɛ niaa, la
di ma kala níi to dɔŋɔ.

16

1 Mi bul wiaa deeŋba kala pipima di ma sí

hariŋ miiru nɛ. 2 Bua-la jaŋ yi di Ju̱u tiŋŋaa
kirima ta Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ. Bua ma dɔŋ jaŋ
yi di niaa kpuma aŋ biinɛ di baa to Wia woŋbiiŋ
nɛ ŋii. 3 Ba jaŋ ŋaa wiaa deeŋba kala a tiŋ ba sí
bi mi Nyimma jiŋ, a bimi ma jiŋ. 4 Mi bul wiaa
deeŋba kala pipima di bua-la nɛ ku yi di wiaa
deeŋba ŋiŋaa, ma jaŋ liisi ari mi bula pima.

Wia Diŋ-zɔŋ-la tiŋtiŋŋaa

La di ma kala fa síi to dɔŋɔ, ŋii nɛ tii mi bi
wiaa deeŋba bula pima faafaa. 5 Ama lɛɛlɛ mii
mu nii-la si tiŋmi nɛ, aŋ ka ma kuŋ-kala ha bi
mi piɛsa a bul di nii nɛ mii mu? 6 Mi si bul
wiaa deeŋba pima lɛɛlɛ ŋla, ma tuɔŋ cheye nɛ.
7 Ama wutitii nɛ mi bulaa pima ŋla. Mi síi mu
ŋii, u jaŋ zɔmɔ pima. Di mi nɛ bi mua, Wia Diŋ-
zɔŋ-la si jaŋ kɔ a pɛma lɛ bi jaŋ kɔ. Ama di mi
nɛ mua, mi jaŋ leŋ duu kɔ. 8 Duu nɛ saa kɔ, u
jaŋ leŋ di dunia niaa jiŋ ari ba ŋaa haachɛba
nɛ. U jaŋ bira dagɛba ŋii ba si jaŋ to a kɛŋ tuɔ-
pula Wia sipaaŋ, a bira dagɛba ari Wia jaŋ dii
ba sariya. 9 Ba jaŋ jiŋ ari ba si bi mi wiaa laa
dii, u ŋii ŋaa haachɛ nɛ. 10 Mi si miira mu mi
Nyimma teeŋ ŋii, ma bira bi jaŋ nami. U ŋii
ma jaŋ dagɛ ari mi kɛŋ tuɔ-pula nɛ Wia sipaaŋ.
11 Wia si folo dii dunia kuoro Sitaani sariya ŋii,
ba ma jaŋ jiŋ ari Wia ma jaŋ dii ba sariya.

12 Wiaa yuga nɛ mi ha kɛŋ di mi bula pima,
ama ma biba wuo nyalimɛ. 13 Ama di Wia Diŋ-
zɔŋ-la nɛ kɔ, u jaŋ dagɛma wutitii kala. U bi
jaŋ bubul wiaa u titia doluŋ lɛ, ama wialiŋ kala
u si nii mi Nyimma niiŋ lɛ nɛ u jaŋ bul. U ma
jaŋ dagɛma wialiŋ kala si jaŋ ŋaa. 14 U jaŋ leŋ

di niaa yirɛ mi yiriŋ, bɛɛ wiaa wialiŋ kala mi si
kɛnɛ mi bul, u jaŋ kaa ku bula pima. 15 Ku-la
kala mi Nyimma si kɛnɛ ŋaa mi kuŋ nɛ. Ŋii nɛ
tii mi bula pima ari wialiŋ kala mi si kɛnɛ mi
bul, Wia Diŋ-zɔŋ-la jaŋ kaa ku bula pima."

Yesu bula pi u haritooroo ari ba tuɔŋ jaŋ tɔrɛ

16 Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a bul, "Ma bira
bi jaŋ nami. Tapulaa baŋmɛnɛ chɛɛŋ nɛ ma
jaŋ bira nami." 17 Ŋii nɛ u haritooroo dɔŋsuŋ
pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, "Wiiŋ deeŋ bubuɔŋ nɛ bɛɛ?
U bula pila ari tapulaa baŋmɛnɛ la bi jaŋ nau,
di tapulaa baŋmɛnɛ chɛɛŋ nɛ la bira jaŋ nau.
U bira bula ari u si jaŋ mu u Nyimma teeŋ
nɛ tii la bira bi jaŋ nau. 18 U si yie bul di
tapulaa baŋmɛnɛ deeŋ, u bubuɔŋ nɛ bɛɛ? La
bi u bubuɔŋ jiŋ." 19 Yesu jima ari baa chɛ
di ba piɛsu nɛ. Ŋii nɛ u bula piba, "Mi si si
tapulaa baŋmɛnɛ ma bi jaŋ nami, di tapulaa ma
baŋmɛnɛ chɛɛŋ ma jaŋ bira nami, ŋii wiaa nɛ
ma pipiɛsɛ dɔŋɔɔ? 20 Wutitii nɛ mi bulaa pima,
ma jaŋ ŋmuŋmoo niiŋ kala, di dunia niaa tuɔŋ
tɔrɛ, ma tuɔŋ jaŋ chei, ama ma tuɔ-chei-la jaŋ
miira birimɛ tuɔtɔruŋ. 21 Di haala luoruŋ níi
wii duu chɛ u lul, u yie tuunɛ niiŋ nɛ. U hɛɛŋ
yie nɛ. Duu nɛ saa ku lul bile dɛrɛ, u yu u hɛɛ-
la kala lɛ. U si lul bie nɛ tii u tuɔŋ yie tɔrɛ.
22 Ŋii nɛ saa u jaŋ nagɛma ma lɛ. Lɛɛlɛ ma
tuunɛ niiŋ nɛ, ama mi jaŋ bira nama di ma tuɔŋ
kala tɔrɛ. Bua-la lɛ nuu-kala bi jaŋ wuo ŋaa di
ma tuɔŋ bira chei. 23 Di tapulii-la nɛ yie, ma
bi jaŋ piɛsɛmi chichɛ kuŋ-kala. Wutitii nɛ mi
bulaa pima, mi Nyimma jaŋ pima kuŋ-kala ma

si piɛsu chichɛ mi doluŋ lɛ. 24 Lɛɛlɛ ŋla ma ha
bi kuŋ-kala piɛsu chichɛ mi doluŋ lɛ. Ŋii wiaa
má saa piɛsu, u jaŋ joŋo pima, di ma tuɔŋ faasa
tɔrɛ a mu dɛrɛ.
25 Wiaa deeŋba kala mi síi bul, namagaba nɛ
mii magɛ. Ama bua kubala jaŋ yi, mi bira bi jaŋ
magɛ namagaba, mi jaŋ chaasa bul wiaa pima
a mu tigɛ mi Nyimma lɛ, di ma jiŋ ba bubuɔsaa
woruŋ. 26 Di tapulii-la nɛ yie, ma nɛ jaŋ piɛsu
chichɛ kiaa mi doluŋ lɛ. Mi bi si mi nɛ jaŋ sula
pima, 27 bɛɛ wiaa mi Nyimma titia ma choma
nɛ. Ma chomi nɛ a laa mi wiaa dii ari mi lii u
teeŋ nɛ. Ŋii nɛ tii u ma choma. 28 Mi lii mi
Nyimma teeŋ nɛ a ku tuu dunia. Lɛɛlɛ mi saa
jaŋ leŋ dunia aŋ miira mu mi Nyimma teeŋ."
29 Ŋii nɛ u haritooro-la bula pu a bul, "Lɛɛlɛ
ŋ chaasaa bul wiaa nɛ. Ŋ bira bi namagaba ka
magɛ. 30 Lɛɛlɛ la jima di ŋ jiŋ wii-wii-kala nɛ,
ŋ bí chɛ di nuu-kala piɛsiŋ wii-kala. Wiiŋ deeŋ
nɛ ŋaa di la jiŋ ari ŋ lii Wia teeŋ nɛ." 31 Ŋii
nɛ Yesu piɛsɛba, "Lɛɛlɛ saa ma laa mi wiaa dii
nɛɛ? 32 Bua-la jaŋ yi, u saa paala yi ma nɛ, ma
kala jaŋ pisɛ a mu ma diisiŋ, aŋ ka mi duŋduŋa.
Ama saa, mi bi jaŋ ŋaa mi duŋduŋ. Mi Nyimma
hɛmi lɛ nɛ. 33 Mi bul wiaa deeŋba pima di ma
wuo hɔŋ ari yarifiɛlaa nɛ. Dunia deeŋ tuɔŋ ma
jaŋ na hɛɛŋ. Ama má leŋ di ma nyuŋ nyaasɛ.
Mi yuo dii dunia nɛ."

17

Yesu chuɔlɛ Wia pi u haritooroo

1 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u wula beŋ
wia nyuŋ aŋ bul, "Mi Nyimma, bua-la yie nɛ.

Leŋ di mi-na ŋ Bie laa yiriŋ, di mi ma leŋ di ŋ
yiriŋ yirɛ. 2 Ŋ nɛ joŋ doluŋ pimi di mi bibeŋ
nuhuobiinee kala, a joŋ miisi-la si bi dɛrɛ a
pi nialiŋ kala ŋ si liisa pimi. 3 Nialiŋ si jima
ari ŋ nɛ sɛnɛ ŋaa Wia, Wia bira tuo, aŋ pɛ jiŋ
mi-na Yesu Kirisito, nii-la ma ŋ si tima, ba nɛ
kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. 4 Mi leŋe ŋ laa yiriŋ
nɛ tiŋteeŋ deeŋ lɛ. Mi tiŋ tiŋtimii-la dɛrɛ nɛ,
tiŋtimii-la ŋ si joŋo pimi di mi tiŋ. 5 Oo, mi
Nyimma, leŋ di mi yiriŋ yirɛ ŋ sipaaŋ lɛɛlɛ, yiri-
la la di ŋ kala fa si laa, aŋ ka ŋ-na suomo ŋaa
dunia.

6 Mi leŋe nialiŋ ŋ si liisa pimi dunia niaa tuɔŋ
jimiŋ nɛ. Ba fa ŋaa ŋ kiaa nɛ, ŋ nɛ liisɛba pimi.
Ba nɛ sɛi ŋ niiŋ wiaa. 7 Lɛɛlɛ ba jima ari wii-
kala mi si ŋaa, mi ŋaa ŋ doluŋ lɛ nɛ. 8 Mi bul
ŋ niiŋ wialiŋ ŋ si bula pimi piba nɛ. Ba laa dii
a jiŋ ari wutitii nɛ, mi sɛnɛ lii ŋ teeŋ nɛ. Ba
ma laa dii ari ŋ nɛ tiŋmi. 9 Mi suluŋ pipiba nɛ.
Mi biŋ sula pipi dunia niaa, see nialiŋ ŋ si liisa
pimi duŋduŋa. Ba nɛ ŋaa ŋ kiaa. 10 Nialiŋ kala
mi si kɛnɛ ŋaa ŋ niaa nɛ. Nialiŋ kala ŋ ma si
kɛnɛ ŋaa mi ma niaa nɛ. Ba nɛ leŋe mi laa yiriŋ.
11 Lɛɛlɛ mii kɔ ŋ teeŋ nɛ, mi bira bi jaŋ hɛ dunia
lɛ, ama ba-na jaŋ hɛ dunia lɛ. Mi Nyimma, ŋ
nɛ ŋaa nii-la si bi disinniŋ kɛnɛ. Beŋ nialiŋ ŋ
si liisa pimi woruŋ ŋ doluŋ lɛ, a leŋ di ba ŋaa
kubala, ari la di ŋ kala si ŋaa kubala ŋii. 12 Mi
fa si hɛ ba teeŋ, mi beŋ ba nyuŋ nɛ woruŋ ŋ
doluŋ lɛ, dol-la ŋ si joŋo pimi nɛ mi kaa beŋba.
Mi si ŋaa ŋii, ba kubala ma bi lɛlɛ, see nii-la
si maga duu lɛl, di wialiŋ ba fa si ŋmuŋsa Wia
teniŋ tuɔŋ sɛnɛ ŋaa. 13 Lɛɛlɛ saa mii kɔ ŋ teeŋ

nɛ. Mi ha si hɛ dunia lɛ ŋii, ŋii nɛ mi bul wiaa
deeŋba piba di ba tuɔŋ faasa tɔrɛ, ari mi tuɔŋ
si tɔrɛ ŋii. [14] Mi bul ŋ niiŋ wiaa piba nɛ. Ba di
dunia niaa bi kubala ŋaa, ari la di dunia niaa si
bi kubala ŋaa ŋii. Ŋii nɛ tii dunia niaa bɛrɛba.
[15] Mi bi si di ŋ liisɛba dunia lɛ, ama mi si di
ŋ pɔba nɛ a liisɛba Sitaani nisiŋ lɛ. [16] Ba di
dunia niaa bi kubala ŋaa, ari la di dunia niaa si
bi kubala ŋaa ŋii. [17] Ŋ niiŋ wiaa ŋaa wutitiiba
nɛ. Dagɛba, di ba bira sí disinniŋ kɛŋ. [18] Ŋ nɛ
tiŋmi dunia niaa teeŋ. Ŋ si tiŋmi ŋii, ŋii titia
nɛ mi ma tiŋba dunia niaa teeŋ. [19] Mi joŋ mi
miisiŋ nɛ a yɔɔ suuŋ ba wiaa. Mi ŋaa ŋii di ba
ma ŋaa siri di ba joŋ ba miisiŋ yɔɔ suuŋ wutitii
wiaa nɛ.

[20] Mi biŋ sula pipiba duŋduŋ, mi pɛ sula pi
nialiŋ si laa mi wiaa dii a tiŋ ba si bul mi wiaa
piba lɛ nɛ. [21] Mii suluŋ ŋii di ba kala wuo ŋaa
kubala nɛ. Ŋ hɛmi lɛ nɛ. Mi ma hɛŋ lɛ. Leŋ di
ba kala ma wuo hɛla lɛ. Di ŋ nɛ ŋaa ŋii, dunia
niaa jaŋ wuo laa dii ari ŋ nɛ tiŋmi. [22] Ŋ si leŋ
mi laa yiriŋ ŋii, ŋii nɛ mi ma leŋ ba laa yiriŋ.
Mi ŋaa ŋii di ba kala wuo ŋaa kubala nɛ, ari
la di ŋ kala si ŋaa kubala ŋii. [23] Mi hɛba lɛ
nɛ, ŋ ma hɛmi lɛ. La hɛ dɔŋɔ lɛ ŋii di ba wuo
ŋaa kubala nɛ. Ŋii nɛ dunia niaa jaŋ jiŋ ari ŋ
nɛ tiŋmi. Ba ma jaŋ jiŋ ari ŋ choba nɛ ari ŋ si
chomi ŋii. [24] Mi Nyimma, ŋ paala chomi nɛ a
leŋ mi laa yiriŋ, ka dunia-na suomi. Mi saa chɛ
di ŋ leŋ di nialiŋ ŋ si liisa pimi, di ba hɛ mi teeŋ
lee-na kala mi si jaŋ hɛ, di ba wuo na ŋii ŋ si
leŋe mi laa yiriŋ. [25] Mi Nyimma, ŋ kɛŋ wutitii.
Dunia niaa biŋ jiŋ, ama mi-na jimiŋ nɛ. Niaa

deeŋba ma jiŋ ari ŋ nɛ tiŋmi. 26 Mi saa ŋaa ba
jimiŋ nɛ, mi saa ha jaŋ leŋ di ba jimiŋ. Mi ŋaa
ŋii, di ŋii ŋ si chomi, di ba ma cho dɔŋɔ, di mi
ma hɛba lɛ."

18

Ba kɛŋ Yesu

Mat. 26.47-56; Maak 14.43-50; Luuk 22.47-53

1 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, ba duu
haritooroo sii kieli fuo-naaŋ kubala ba kaa yirɛ
Kidirɔŋ. Lee kubala nɛ fa hɛ dimɛ ba chɔŋsɛ
tiisiŋ. Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo juu lee-la.
2 Ba vɛnɛɛ mu lee-la nɛ, ŋii nɛ tii Judas, nii-la si
joŋu yallɛ, ma wuo jiŋ dimɛ. 3 Ŋii nɛ Judas kɛŋ
laali-yuoroo dɔŋsuŋ ari nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiasiŋ tiŋtinni-biisiŋ, ari Farisii tiŋŋaa
tiŋtinni-biisiŋ, di ba mu kɛŋ Yesu. Ba mu lee-
la Yesu si hɛ. Ba síi mu ŋii, ba kori chaanaa,
ka-pilaa ari nyiniŋ ari ba ba-kiaa. 4 Yesu jiŋ wii-
la kala fa si jaŋ ŋaau lɛ nɛ. Ŋii nɛ u mu cheŋba
a piɛsɛba, "Kubɛɛ nɛ maa chɛɛ?" 5 Ŋii nɛ ba
si, "Yesu si lii Nazarɛt nɛ la chichɛ." Ŋii nɛ u
bula piba, "Mi nɛ ŋla." Judas, nii-la fa si jaŋ
joŋu yallɛ, u ma fa hɛ ba tuɔŋ nɛ. 6 Yesu si bul
ŋii, ba miira yala mu hariŋ a tuu tel. 7 Ŋii nɛ
Yesu bira piɛsɛba a bul, "Kubɛɛ nɛ maa chɛ?"
Ba si, "Yesu si lii Nazarɛt." 8 Ŋii nɛ Yesu bula
piba, "Mi laa sipaaŋ bula pima ari mi nɛ ŋla. Di
ma níi chɛmi, má leŋ di ni-kaanaa viiri." 9 (U
bul ŋii di wii-la u fa si bula, duu wuo sɛnɛ ŋaa
wutitii. U fa bula ari nialiŋ kala Wia si liisa pu,
ba kuŋ-kala bi lɛlɛ.) 10 Saamɔŋ Piita fa kori

tokobii nɛ. Ŋii nɛ u tuurɛ a ta nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ dia-yomo na-diiŋ digiliŋ a keri. Yomo-la yiriŋ nɛ fa Malikas.
11 Ŋii nɛ
Yesu bula pi Piita a bul, “Joŋ ŋ tokobii-la hɛ u pɛɛŋ lɛ. U bi maga di mi na hɛɛ-la, mi Nyimma síi chɛ di mi na, koo?”

Ba kɛŋ Yesu kaa mu Anas sipaaŋ

12 Ŋii nɛ laali-yuoroo ari ba kuhiaŋ ari Ju̱u
tiŋŋaa titinni-biisi-la kɛŋ Yesu a vɔbu.
13 Ba
laa sipaaŋ kɛnu kaa mu Anas teeŋ nɛ. Anas nɛ fa ŋaa Kayafas hiili-baala. Jina-la Kayafas ma nɛ fa ŋaa nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ.
14 Kayafas nɛ fa laa sipaaŋ bula pi Ju̱u tiŋŋaa
ari ni-bala nɛ laa tiŋteeŋ niaa kala nyuŋ suu, u nɛ kpia ni-daŋ si suba.

Piita si u bi Yesu jiŋ

Mat. 26.69-70; Maak 14.66-68; Luuk 22.55-57

15 Saamɔŋ Piita ari Yesu haritooroo dɔŋɔ to
Yesu hariŋ, a juu nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ kaala. Kuhiaŋ-la fa jiŋ Yesu haritooro deeŋ nɛ. Ŋii wiaa haritooru-la to Yesu hariŋ a juu kaala-la tuɔŋ.
16 Ka Piita chiŋ kaala-la
jeeŋ hariŋ boiŋniiŋ. Ŋii nɛ Yesu haritooro-la dɔŋɔ, nii-la nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ si jima, u miira lii, a bula pi toli-bie kubala si pɔ boiŋ-la niiŋ duu leŋ di Piita ku juu, aŋ kɛŋ Piita ku juu.
17 Ŋii nɛ tolo-la si chiŋ boi-la niiŋ
piɛsɛ Piita, “Ŋ ma bi baal-la haritooroo dɔŋɔ ŋaa?” Ŋii nɛ Piita si, “Ai, mi dee.”
18 Di waariŋ
fa hɛ dimɛ. Ŋii nɛ dia-la tiŋtinnaa ari nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ tiŋtinni-biisiŋ hɛ

nyiniŋ a china golli aa wieni. Piita ma mu chiŋ
ba teeŋ aa wieni nyiŋ-la.

Yesu bul u suuŋ wiaa

Mat. 26.59-66; Maak 14.55-64; Luuk 22.66-71

19 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ
piɛsɛ Yesu wiaa a tigɛ u haritooroo lɛ ari wialiŋ
u fa síi dagu. 20 Ŋii nɛ Yesu bul, "Wialiŋ kala mi
si bula, mi yie chiŋ ni-daŋ tuɔŋ nɛ a bul. Mi yie
chaasa chiŋ Wii-chuɔlɛ diisiŋ tuɔŋ nɛ ari Wia-
dia tuɔŋ, lee-la J̱u̱u tiŋŋaa kala si yie ku hilimi
nɛ a bul. Mi ha bi wii-kala luɔra bul. 21 Bɛɛ nɛ
saa tii ŋ piɛsɛmi? Piɛsɛ nialiŋ si nii wialiŋ mi
si bula, di ba dagiŋ. Ba jiŋ wialiŋ mi si bula
nɛ." 22 Yesu si bul ŋii, nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia tiŋtinni-bie dɔŋɔ fallɛ Yesu chaŋkpaŋiŋ lɛ
aŋ bul, "Ŋla nɛ u magɛ di ŋ bul wiaa nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ teeŋ koo?" 23 Ŋii
nɛ Yesu bul, "Di mi nɛ bul wii chei, u maga di
ŋ bul di nuu-kala nii nɛ. Ka di wii-la mi si bula
nɛ ŋaa wutitii, bɛɛ nɛ tii ŋ fallɛmi?" 24 Ba si vɔɔ
Yesu ŋii, ŋii nɛ Anas leŋ ba kɛnu ŋii kaa mu nii-
la si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ Kayafas teeŋ.

Piita bira bula ari u bi Yesu jiŋ

Mat. 26.71-75; Maak 14.69-72; Luuk 22.58-62

25 Ka Piita ha chiŋ kaala-la tuɔŋ aa wieni
nyiŋ-la. Ŋii nɛ nialiŋ dɔŋsuŋ piɛsu a bul, "Ŋ
ma bi baala deeŋ haritooroo dɔŋɔ ŋaa?" Piita
kaa via aŋ bul, "Ai, mi dee." 26 Ŋii nɛ nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ dia tiŋtinnaa dɔŋɔ
ma pɛu lɛ. U fa ŋaa nii-la Piita si ta u digiliŋ
keri, u naaŋbii nɛ. U piɛsu a bul, "Mi fa bi ma

di baal-la na, lee-la ba si chɔŋsɛ tiisiŋŋ?” 27 Ŋii
nɛ Piita bira kaa via aŋ bul di ai, u dee. U bul
ŋii dɛrɛ di ji-bele yele.

Ba kɛŋ Yesu kaa mu Paalit teeŋ
Mat. 27.1-2, 11-14; Maak 15.1-5; Luuk 23.1-5

28 Chichuɔ-fiɛla fɛlɛlɛ ba kɛŋ Yesu lii Kayafas
dia lɛ, a kɛnu kaa mu baal kubala dia baa yirɛ
Paalit. Paalit nɛ fa hɔŋ Rom kuori-baliŋ nyuŋ
lee-la. J̱uu tiŋŋaa bi to juu. Ba bi chɛ di ba ŋaa
disinniŋ a chei ba kisiŋ lɛ, aŋ wuo dii diisiŋ
kieliŋ gbiele kudiilee. 29 Ŋii nɛ Paalit lii a
piɛsɛba a bul, “Bɛɛ nɛ ma si baala deeŋ ŋaa
chei?” 30 Ŋii nɛ ba bula pu a bul, “Di u nɛ fa bi
wii ŋaa chei, la fa bi jaŋ kɛnu kaa kɔ ŋ teeŋ.”
31 Ŋii nɛ Paalit bula piba a bul, “Má kɛnu kaa
mu to ma titia woŋbiiŋ lɛ a dii u sariya.” Ŋii
nɛ ba bula pu a bul, “La bi woŋbiiŋ kɛnɛ di la
kpu nuu-kala.” 32 Yesu fa si daga ari u jaŋ suu
daa-gɛsɛɛ nyuŋ, u ŋii sɛnɛ ŋaa wutitii. 33 Ŋii nɛ
Paalit miira juu dia a yirɛ Yesu a piɛsu, “Ŋ nɛ
ŋaa J̱uu tiŋŋaa kuoroo?” 34 Ŋii nɛ Yesu piɛsu,
“Ŋ titia nɛ bul wiiŋ deeŋ koo nuu nɛ bul ŋii piŋ
a tigɛmi lɛ?” 35 Ŋii nɛ Paalit bira bul, “Mi bi J̱uu
tiina ŋaa. Ŋ titia nia ari nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiasiŋ nɛ joŋuŋ hɛ mi nisiŋ lɛ. Bɛɛ nɛ ŋ
ŋaa chei?” 36 Ŋii nɛ Yesu bul, “Mi kuoruŋ tuo
dunia deeŋ lɛ, di mi kuoruŋ nɛ fa hɛ dunia deeŋ
lɛ, mi niaa fa jaŋ yuo laami, di J̱uu tiŋŋaa sími
wuo kɛŋ. Ama mi kuoruŋ tuo daha.” 37 Ŋii nɛ
Paalit piɛsu a bul, “Ŋ saa ŋaa kuoru nɛ koo?”
Ŋii nɛ Yesu bul, “Wii-la ŋ si bula ŋaa wutitii
nɛ. Ba paala lulmi di mi ku ŋaa kuoru nɛ. Mi

ku tuu dunia di mi dagɛ niaa, di ba jiŋ wutitii
nɛ. Nii-la kala si cho duu jiŋ wutitii yie jegile
nii mi teeŋ nɛ.” 38 Ŋii nɛ Paalit piɛsu, “Wutitii
nɛ bɛɛ?”

Ba bula ari ba jaŋ kpu Yesu
Mat. 27.15-31; Maak 15.6-20; Luuk 23.13-25

Ŋii nɛ Paalit miira lii di-jaliŋ J̱u̱u timma-la
teeŋ a bula piba a bul, “Mi bi wii-la na baala
deeŋ si cheye. 39 Ama jina-na kala, di diisiŋ
kieliŋ gbiele-la nɛ yie-na kala, mi yie vɛnɛ liisɛ
nialiŋ ba si kaa tɔ dia dɔŋɔ nɛ pima. U ŋii nagɛ
ari ma kisiŋ nɛ. Ma saa chɛ di mi liisɛ J̱u̱u
tiŋŋaa kuoru-la nɛ ta pimaa?” 40 Ŋii nɛ ba kpia
goŋ a bul, “Ai, nia deeŋ dee! Liisɛ Barabas ta.
(Barabas fa ŋaa gaaru nɛ.)”

19

1 Ŋii nɛ Paalit leŋ ba kɛŋ Yesu a viiru. 2 Ba
si viiru dɛrɛ, laali-yuoroo kɛŋ sɔsuŋ sua nyuŋ-
chuulo a nagɛ kuoro nyuŋ-chuulo a joŋo chuu,
a joŋ gɛri-fiaŋ laalu 3 aŋ chuɔlu a bul, “J̱u̱u
tiŋŋaa kuoro, laa chuɔluŋ!” aŋ pɛ fallu. 4 Ŋii
nɛ Paalit bira miira lii nialiŋ teeŋ a bula piba a
bul, “Má bee na, mi kɛnu kaa kuu lii ma teeŋ
nɛ di ma jiŋ ari mi-na bi wii-kala na u si cheye a
magɛ di ba kpuu.” 5 Ŋii nɛ Yesu ku lii a ha chu
sɔsuŋ nyuŋ-chuulo-la ari gɛri-fiaŋ-la ba si joŋo
laalu. Ŋii nɛ Paalit bula piba, “Má na baal-la.”
6 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari ba
tiŋtinni-biisiŋ si nau, ba kpia goŋ a bul, “Leŋ di
ba kpaasu daa-gɛsɛɛ nyuŋ.” Ŋii nɛ Paalit bula
piba, “Má titia kɛnu kpaasɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.

Mi-na bi wii-la u si cheye na.” 7 Ŋii nɛ J̱u̱u
timma-la bira bul, “U kɛŋ u titia yirɛ Wia Bii
nɛ. La kisiŋ lɛ nii-la kala si ŋaa ŋii, u maga
di ba kpuu nɛ.” 8 Fawulluŋ fa paala kɛŋ Paalit
nɛ. U si nia ari ba bul ŋii, fawulluŋ wasa kɛnu.
9 Ŋii nɛ u bira miira juu dia-la a piɛsɛ Yesu a
bul, “Nii nɛ ŋ lii?” Yesu bi wii-kala bula. 10 Ŋii
nɛ Paalit piɛsu, “Ŋ tɔrɛ ŋ niiŋ nɛɛ? Ŋ bi jiŋ mi
kɛŋ doluŋ di mi joŋuŋ taa, a bira kɛŋ doluŋ di
mi leŋ di ba kpaasiŋ daa-gɛsɛɛ nyuŋ?” 11 Ŋii
nɛ Yesu bula pu, “Ŋ fa bi dol kala kɛnɛ mi lɛ.
Wia nɛ piŋ dol-la. Ama nii-la si joŋmi hɛ ŋ nisiŋ
lɛ nɛ faasa kɛŋ haachɛba a kiiŋ.”

12 Paalit si nii ŋii, u fa cho duu joŋ Yesu ta.
Ŋii nɛ J̱u̱u tiŋŋaa faasa kpia goŋ a bul, “Di ŋ nɛ
joŋu ta, ŋ bira bi la tiŋteeŋ kuori-baliŋ ba síi
yirɛ Siiza naŋdɔŋ ŋaa. Nii-la kala si kɛŋ u titia
yiyirɛ kuoru, u tiina ŋaa kuori-baliŋ diŋdɔŋ
nɛ.” 13 Paalit si nii ŋii, u kɛŋ Yesu kaa ku lii,
aŋ mu hɔŋ u sariya diiri kpasa nyuŋ. Ba kɛŋ
lee-la kaa yirɛ Gabata nɛ Hiiburu yiikoro lɛ. U
bubuɔŋ nɛ: Lee-la tabiaa ŋaa mula mula nɛ.
14 Di wia jil nyu-gbaŋa. Tapulii-la nɛ J̱u̱u tiŋŋaa
ŋaa siri di u taŋ nɛ pula di ba gbieli diisiŋ kieliŋ
gbiele-la. Ŋii nɛ Paalit bula piba a bul, “Má
na ma kuoro.” 15 Ŋii nɛ ba faasa kpia goŋ a
bul, “Leŋ di ba kɛnu kaa mu kpaasu daa-gɛsɛɛ
nyuŋ.” Ŋii nɛ Paalit piɛsɛba a bul, “Maa chɛ di
mi kpaasɛ ma kuoro daa-gɛsɛɛ nyuŋ nɛɛ?” Ŋii
nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ bul,
“La bi kuoru kala kɛnɛ a pɛ Siiza lɛ.” 16 Ŋii nɛ
u joŋ Yesu piba di ba kaa mu kpaasɛ daa-gɛsɛɛ
nyuŋ.

Ba kpaasɛ Yesu daa-gɛsɛɛ nyuŋ

Mat. 27.32-44; Maak 15.21-32; Luuk 23.26-43

17 Ŋii nɛ ba kɛŋ Yesu lii. U lii a baasɛ u titia
daa-gɛsɛɛ a mu lee-la ba síi chɛ di ba kpaasu.
Lee-la yiriŋ nɛ nyu-kuŋkogulo. Hiiburu yiikoro
lɛ baa yirɛ lee-la Gɔligɔta nɛ. 18 Lee-la nɛ ba
kpaasu daa-gɛsɛɛ nyuŋ. Ba fa kpaasɛ niaa
balia ma nɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ a pɛ Yesu lɛ. Dɔŋɔ
hɛ u na-diiŋ, dɔŋɔ ma hɛ u na-gua. Ka Yesu
hɛ tutuɔbaaniŋ. 19 Ŋii nɛ Paalit ŋmuŋsa mɛrɛ
daa-gɛsɛ-la lɛ a bul, “J̱uu tiŋŋaa kuoro Yesu
a lii Nazarɛt.” 20 Lee-la kpagɛ Jerusalɛm nɛ.
Ŋii nɛ J̱uu tiŋŋaa yuga a karimɛ wii-la Paalit
si ŋmuŋsa mɛrɛ daa-gɛsɛ-la lɛ. U ŋmuŋsɛ wii-
la ari yiikorusuŋ batori nɛ. U kɛŋ Hiiburu
tiŋŋaa yiikoro ŋmuŋsɛ, a kɛŋ Latiŋ yiikoro
ma ŋmuŋsɛ, a kɛŋ Giriik tiŋŋaa yiikoro ma
ŋmuŋsɛ. 21 Ŋii nɛ J̱uu tiŋŋaa nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ bula pi Paalit ari u sí
ŋmuŋsa bul di J̱uu tiŋŋaa kuoro nɛ, ama duu
bul di baala deeŋ nɛ si u nɛ ŋaa J̱uu tiŋŋaa
kuoro. 22 Ŋii nɛ Paalit bul, “Wii-la mi si folo
ŋmuŋsɛ ŋii, mi bira bi kaa birimɛ.”

23 Laali-yuoro-la si kpaasɛ Yesu daa-gɛsɛ-la
nyuŋ dɛrɛ, ba paa u gɛnniŋ a kaa kpaa leree
banɛsɛ. Laali-yuoru kala kɛŋ dɔŋɔ. Gɛri-bal
kubala ma nɛ fa hɛ dimɛ. Ba yie yuo ŋii nɛ, ba
bi gɛripɛɛ kala yɛrɛ mɛrɛu lɛ. 24 Ŋii nɛ laali-
yuoro-la bula pi dɔŋɔ a bul, “Ma sí leŋe di la
kɛŋ gɛri-la kiɛsɛ, má leŋ di la tɔŋsɛ, a na nii-la
si jaŋ dii duu laa gɛri-la.” Wiiŋ deeŋ ba ŋaa di
wialiŋ ba fa si ŋmuŋsa Wia teniŋ tuɔŋ, duu ŋaa

wutitii nɛ. Ba fa si,
“Ba paa mi gɛnniŋ kpaa dɔŋɔ nɛ
aŋ tiŋ mi gɛriŋ dɔŋɔ wiaa a tɔŋsɛ.”
25 Nialiŋ fa si china kpagɛ Yesu daa-gɛsɛ-
la nɛ ŋla: Yesu naaŋ, ari u naaŋ dihaala,
ari Kilopas haala Mɛɛri, ari Mɛɛri Magidaliŋ.
26 Yesu si na u naaŋ ari u haritooru-la u fa si
cho, di ba china, ŋii nɛ u bul u naaŋ lɛ a bul,
“Haal, bee na ŋ bie nɛ ŋla,” 27 aŋ bira bula pi u
haritooru-la ma a bul, “Na ŋ ma naaŋ nɛ ŋla.”
A chiŋ bua-la lɛ u haritooru-la kɛŋ Yesu naaŋ-la
a kaa mu u dia ba hɛ dimɛ.

Yesu suba

Mat. 27.45-56; Maak 15.33-41; Luuk 23.44-49

28 Yesu jima ari lɛɛlɛ wii-wii-kala dɛrɛ nɛ, ka
duu wuo leŋ di wialiŋ ba si ŋmuŋsa Wia teniŋ
tuɔŋ, di ba ŋaa wutitii, ŋii nɛ u si lii-nyuasuŋ nɛ
kɛnu. 29 Di siniŋ si nyala sṵ gbaŋa chiŋ dimɛ.
Ba joŋ suosuo a siŋ siŋ-la lɛ, a kɛŋ sakeliŋ liisɛ
suosuo-la, a kaa jila hɛ Yesu niiŋ lɛ. 30 Ŋii nɛ
Yesu nyua siŋ-la. U si nyua siŋ-la dɛrɛ, ŋii nɛ u
bul, “Wii-kala dɛrɛ nɛ”, aŋ kɛŋ u nyuŋ chugili
a suu.
31 Tapulii-la nɛ Jṵu tiŋŋaa ŋaa siri a gbɛrɛ ba
diisiŋ kieliŋ gbiele-la. Tapulii-la ma ŋaa chɛ-
wiesii-la chɛɛŋ nɛ. Ŋii nɛ tii ba bi chɛ di nialiŋ
sagɛ daa-gɛsɛ-la nyuŋ chɛɛ-la. Ŋii nɛ ba mu
sul Paalit duu leŋ di laali-yuoroo mu bori ba
naasiŋ aŋ soriba daa-gɛsɛ-la nyuŋ. U sɛi. 32 Ŋii
nɛ laali-yuoro-la mu kɛŋ baala-la ba si kpua a
pɛ Yesu lɛ naasiŋ kaa bori. 33 Ba kɔ Yesu leriŋ
duu suba. Ŋii wiaa ba bi u naasiŋ boro. 34 Ama
laali-yuoro-la dɔŋɔ joŋ u timiŋ a tɔɔ Yesu sɛmɛ

lɛ u luri. Ŋii nɛ chaliŋ ari liiŋ lii. 35 Mi-na Jɔɔŋ
nɛ na wiaa deeŋba ari mi siiŋ aa bulba. Wutitii
nɛ mi bul. Mi bul wiaa deeŋba pipima di ma
ma laa dii. 36 Wiaa deeŋba kala ŋaa di wialiŋ
ba si ŋmuŋsa Wia teniŋ tuɔŋ ŋaa wutitii nɛ. Ba
ŋmuŋsa a bul,

"Ba bi jaŋ bori u haŋgbel-bala maa."

37 Wia teniŋ sɛmɛ dɔŋɔ ba bira bula ari ba jaŋ
beŋ nii-la ba si tɔbɔ.

Ba hugi Yesu

Mat. 27.57-61; Maak 15.42-47; Luuk 23.50-56

38 Yesu si suba, baal kubala ma fa hɛ dimɛ.
Baa yirɛ Josɛf. U fa lii Arimatiya tiŋteeŋ nɛ.
U ma fa ŋaa Yesu haritooroo dɔŋɔ nɛ. Ama
u-na faa luɔru nɛ a tiŋ J̱uu tiŋŋaa wiaa. Uu
fába nɛ. Ŋii nɛ u mu sul Paalit duu leŋ duu
sori Yesu ku-suuŋ. Paalit pu woŋbiiŋ. Ŋii nɛ u
mu sori. 39 Nikodiimas, nii-la fa si laa sipaaŋ
mu Yesu teeŋ titaŋiŋ, u ma to Josɛf hariŋ mu, a
pɛ kɛŋ tii-keli-zɔŋ kubala baa yirɛ mɛɛ ari dɔŋɔ
maa baa yirɛ alɔis. Ba yuŋuŋ magɛ nuhuobiine
yuŋuŋ nɛ. 40 Ba balia nɛ mu joŋ Yesu ku-suuŋ,
a joŋ gɛripɛ-pula, a joŋ kialiŋ misɛ gɛripɛ-pula-
la, a kaa bɛ Yesu. J̱uu tiŋŋaa yie ŋaa ŋii nɛ
a huhugi ba suunuŋ. 41 Lee kubala nɛ kpagɛ
lee-la ba fa si kpaasɛ Yesu daa-gɛsɛ-la nyuŋ.
Ba chɔŋsɛ tiisiŋ. Tiisi-la tuɔŋ buŋ kubala nɛ fa
hɛ dimɛ ba lɔsɛ. Ama ba ha bi nuu-kala hugo
dimɛ. 42 U si ka tapul-bala ka di J̱uu tiŋŋaa
gbieli-baliŋ yi, ka bua-la ma kpagɛ lee-la, ŋii
nɛ ba joŋ Yesu hugi dimɛ.

20

Yesu lii u bua lɛ
Mat. 28.1-8; Maak 16.1-8; Luuk 24.1-12

1 Lahadi chɛɛŋ siipuuraa di leriŋ kala ha bire,
Mɛɛri Magidaliŋ mu bua-la leriŋ a na tabii-la
ba si joŋo tɔ bua-la niiŋ duu suro. 2 Ŋii nɛ u
fá mu Saamɔŋ Piita ari Yesu haritooro-la dɔŋɔ
teeŋ, nii-la Yesu fa si cho woruŋ, a bula piba
a bul, "Ba liisɛ la Tiina Yesu bua-la tuɔŋ nɛ.
La bi jiŋ lee-la kala ba si joŋu bil." 3 Ŋii nɛ
Piita ari Yesu haritooro-la dɔŋɔ-la sii mu bua-
la leriŋ. 4 Ba kala balia fá. Ŋii nɛ dɔŋɔ-la tiina
kieli Piita, a laa sipaaŋ fá mu bua-la leriŋ. 5 U
si yi bua-la leriŋ, u bi bua-la tuɔŋ jua. U tuu ti̱ŋ
nɛ a nyilimi a na gɛnni-la ba fa si joŋo bɛ Yesu,
di ba pina, ka u buu na. 6 Ka Piita to hariŋ kɔ
a ku juu bua-la tuɔŋ, a na gɛnni-la ba fa si joŋo
bɛ Yesu, di ba pina. 7 Ka gɛri-la ba fa si joŋo
vɔɔ Yesu nyuŋ ma, duu chuolo piŋ u duŋduŋa.
8 Ŋii nɛ nii-la si laa sipaaŋ mu bua-la leriŋ ma
juu bua-la tuɔŋ a na wii-la si ŋaa, a laa dii ari
Yesu sii suuŋ lɛ nɛ. 9 Ama ba bi wii-la ba fa si
ŋmuŋsa Wia teniŋ tuɔŋ bubuɔŋ jiŋ ari u maga
di Yesu sii suuŋ lɛ nɛ. 10 Ŋii nɛ Yesu haritooro-
la miira mu ba diisiŋ.

Yesu kɛŋ u titia ku dagɛ Mɛɛri
Mat. 28.9-10; Maak 16.9-11

11 Bua-la lɛ di Mɛɛri miira mu bua-la teeŋ.
Ŋii nɛ u chiŋ dimɛ aa yel. Uu yel ŋii nɛ aŋ
pɛ nyinyilimi bua-la tuɔŋ. 12 U nyilimi bua-la
tuɔŋ ŋii nɛ a na Wia tiŋdaaraa balia bua-la tuɔŋ
a laalɛ gɛri-pulluŋ. Dɔŋɔ hɔŋ Yesu nyuŋ fa si

mu lee-la. Dɔŋɔ ma hɔŋ u naasiŋ fa si mu lee-
la. 13 Ŋii nɛ ba piɛsu a bul, “Haal, bɛɛ nɛ tii ŋ
yiyel?” Ŋii nɛ u bul, “Ba joŋ mi Tiina Yesu kaa
lɛl nɛ. Mi bi jiŋ ba si joŋu kaa mu bil lee-la.”
14 U si bul ŋii dɛrɛ aŋ ŋaa duu birimɛ, duu na
baal duu chiŋ dimɛ. Yesu nɛ fa ŋii. Ama Mɛɛri
fa bi jiŋ ari Yesu nɛ. 15 Ŋii nɛ Yesu ma piɛsɛ
Mɛɛri, “Bɛɛ nɛ tii ŋ yiyel? Kubɛɛ nɛ ŋ chichɛ?”
Mɛɛri fa biina baal-la síi beŋ tiisi-la nɛ. Ŋii nɛ
u piɛsu, “Kuhiaŋ, di ŋ nɛ joŋo, dagɛmi lee-la ŋ
si kaa mu bil, di mi mu joŋu kaa viiri.” 16 Ŋii nɛ
Yesu yiru a bul, “Mɛɛri.” Ŋii nɛ u miira daasɛ
aŋ bul ari Hiiburu yiikoro, “Rabboni, ŋ nɛɛ?”
(Rabboni bubuɔŋ nɛ kuhiaŋ.) 17 Ŋii nɛ Yesu
bula pu a bul, “Sími kɛŋ. Mi ha bi mi Nyimma
teeŋ jila. Ama mu bula pi mi naaŋbiiriŋ ari mi
jaŋ jil mi Nyimma teeŋ. U ŋaa ma ma Nyimma
nɛ a ŋaa mi Wia, a ŋaa ma ma Wia.” 18 Ŋii nɛ
Mɛɛri Magidaliŋ mu Yesu haritooro-la teeŋ, a
bula piba a bul duu na u Tiina Yesu nɛ, a bul
wialiŋ ma kala u si bula pu.

Yesu kɛŋ u titia ku dagɛ u haritooroo

Mat. 28.16-20; Maak 16.14-18; Luuk 24.36-49

19 Lahadi chɛɛŋ titaŋiŋ u haritooroo hilimi
dia tuɔŋ aŋ kɛŋ boiŋ yagɛ. Baa fá J̱uu timma-la
nɛ. Ŋii nɛ tii ba kɛŋ borusuŋ tɔ a yagɛ. Ŋii nɛ
Yesu ku chiŋ ba tutuɔbaaniŋ aŋ bul, “Ma jaŋ
hɔŋ ari yarifiɛlaa.” 20 U si bul ŋii dɛrɛ, u kɛŋ
u nisaa ari u sɛmɛ dagɛba. U haritooroo kala
tuɔŋ tɔrɛ ba si na ba Tiina Yesu. 21 Ŋii nɛ Yesu
bira bula piba, “Ma jaŋ hɔŋ ari yarifiɛlaa. Mi
Nyimma si tiŋmi ŋii, ŋii titia nɛ mi maa tiŋma

di ma tiŋ mi tiŋtiŋŋaa.” 22 U si bul ŋii dɛrɛ, u
wiese hɛba lɛ aŋ bul, “Má laa Wia Diŋ-zɔŋ-la
duu hɛma lɛ. 23 Di ma nɛ joŋ nuu haachɛba a
chɛu, u bira bi haachɛ kɛnɛ. Di ma nɛ bira bi
nuu haachɛba joŋo chɛu, u ha kɛŋ u haachɛba
nɛ.”

Yesu kɛŋ u titia ku dagɛ Tɔmas

24 Bua-la lɛ Yesu si kɛŋ u titia ku dagɛ u
haritooro-la, u haritooro-la dɔŋɔ fa tuo. U yiriŋ
nɛ Tɔmas. Ba fa ŋaa daaliɛri nɛ. Ŋii nɛ tii
baa yiru daaliɛriŋ maa. 25 Ŋii nɛ u haritooro-
la dɔŋsuŋ bula pu a bul di ba na Yesu. Ŋii
nɛ Tɔmas bula piba a bul, see duu na hɛmɛ-
la buasuŋ u nisaa lɛ, a joŋ u neniiŋ hɛ bua-la
lɛ, a joŋ u neniiŋ hɛ u sɛmɛ bua-la ma lɛ, u bi
jaŋ laa dii ari wialiŋ ŋaa wutitii.

26 Tapulaa chori pɛgɛ Yesu haritooro-la bira
juu dia a kɛŋ boiŋ yagɛ. Bua-la-na lɛ di Tɔmas
hɛ ba tuɔŋ. Di Yesu ku juu chiŋ ba tutuɔbaaniŋ
aŋ bul, “Ma jaŋ hɔŋ ari yarifiɛlaa.” 27 Ŋii nɛ aŋ
ka u bula pi Tɔmas, “Joŋ ŋ neniiŋ a hɛ mi nisiŋ
bua-la lɛ aŋ beŋ mi nisaa, aŋ kɛŋ ŋ nisiŋ hɛ mi
sɛmɛ bua-la ma lɛ a na, aŋ laa mi wiaa dii, aŋ sí
kaa lɛrɛ.” 28 Ŋii nɛ Tɔmas yiru a bul, “Mi Tiina,
ŋ nɛ mi Wia!” 29 Ŋii nɛ Yesu piɛsu, “Ŋ si nami
nɛ tii ŋ laa mi wiaa dii koo? Nialiŋ si bimi na
aŋ laa mi wiaa dii, ba tuɔŋ jaŋ tɔrɛ.”

30 Yesu ŋaa wu-magilaa yugɛ u haritooroo
na a pɛ wialiŋ mi si ŋmuŋsa teniŋ deeŋ tuɔŋ.
Aŋ ka mi bi ba-na ŋmuŋsa hɛ teniŋ deeŋ tuɔŋ.
31 Ama mi ŋmuŋsɛ wiaa deeŋba di ma wuo laa
dii ari Yesu nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa aŋ

pɛ ŋaa Wia Bie maa. Di ma nɛ laa wiaa deeŋba dii, ma jaŋ kɛŋ miisiŋ u doluŋ lɛ.

21

Yesu kɛŋ u titia dagɛ u haritooroo balipɛ

1 Yesu bira kɛŋ u titia dagɛ u haritooroo
dɔŋsuŋ muga kubala niiŋ baa yirɛ Tabiiras.
U haritooro-la nɛ ŋla: 2 Saamɔŋ Piita ari
Tɔmas, nii-la ba fa si kaa yirɛ daaliɛriŋ maa, ari
Natanial fa si lii taŋ kubala nɛ baa yirɛ Keena
a hɛ Galilii tiŋteeŋ. Zɛbidii biiriŋ balia ma
nɛ fa hɛ dimɛ, ari Yesu haritooroo balia maa.
3 Ŋla nɛ u to a kɛŋ u titia ku dagɛba: Ba fa
chiŋ muga-la niiŋ nɛ. Ŋii nɛ Saamɔŋ Piita bula
pi haritooro-la ku-kaanaa ari uu mu duu kɛsɛ
cheŋfilee nɛ. Ŋii nɛ ba kala bul di ba jaŋ to mu.
Ŋii nɛ ba mu joŋ liiŋ daboro a juu liiŋ tuɔŋ, ama
titaŋ-la kala ba bi cheŋfilii kala kɛnɛ.

4 Taŋ si pulaa kɔ di Yesu chiŋ lii-la niiŋ, ama
u haritooro-la bi jiŋ ari u nɛ. 5 Ŋii nɛ Yesu
piɛsɛba, “Mi naŋdɔŋsuŋ, ma kɛsɛ cheŋfilee
nɛɛ?” Ŋii nɛ ba bul di ba bi kubala ma kɛnɛ.
6 Ŋii nɛ u bula piba di ba joŋ ba joŋba, a yuo
hɛ liiŋ tuɔŋ liiŋ daboro-la na-diiŋ sɛmɛ, di ba
nɛ ŋaa ŋii, ba jaŋ kɛsɛ cheŋfilee. Ŋii nɛ ba joŋ
joŋ-la yuo kɛsɛ cheŋfilee su̱. U si suo ŋii, ba
bi wuo lilɛrɛ. 7 Ŋii nɛ haritooru-la Yesu si cho
woruŋ bula pi Piita a bul, “La Tiina Yesu nɛ!”
Bua-la lɛ di Piita fa wuri u gɛriŋ nɛ. U si nii ŋii,
u joŋ u gɛriŋ a laalɛ, aŋ lii liiŋ daboro-la lɛ, a
fula juu liiŋ duu duoro mu Yesu teeŋ. 8 Lee-la
ari lii-la niiŋ fa bi bol. U fa yi naakieliŋ zɔlɔ nɛ.

Ka Yesu haritooro-la ku-kaanaa lɛrɛ joŋ-la ari
cheŋfilie-la ku lii lii-la niiŋ.
9 Ba si ku lii lii-la niiŋ, ba na hɔlɔɔ nyiniŋ di
cheŋfilee chɛbɛ, ka ba na boroboro maa. 10 Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, "Má liisɛ cheŋfilie-la
dɔŋsuŋ ma si kɛsɛ lɛɛlɛ a kaa kɔ." 11 Ŋii nɛ
Saamɔŋ Piita mu lɛrɛ joŋ-la ku lii lii-la niiŋ, di
cheŋfili-balaa suo. Cheŋfilie-la fa ŋaa zɔlɔ ari
mahiŋ balia ari fii ari batori nɛ. Cheŋfilie-la
yuga ŋii ma nɛ, aŋ ka joŋ-la bi kiɛsa. 12 Ŋii nɛ
Yesu bula piba a bul, "Má ku lii billɛ ma niiŋ."
U si bul ŋii, u haritooroo kuŋ-kala bi piɛsɛ a bul
di kubɛɛ nɛɛ? Ba kala jima ari ba Tiina Yesu
nɛ. 13 Ŋii nɛ Yesu joŋ boroboro-la a piba, a joŋ
cheŋfilie-la ma a piba di ba dii. 14 U si sii suuŋ
lɛ u butori nɛ ŋii u si kɛŋ u titia kaa ku dagɛ u
haritooroo.

Yesu bul wiaa a pi Piita

15 Ba si dii boroboro-la ari cheŋfilie-la dɛrɛ,
ŋii nɛ Yesu piɛsɛ Saamɔŋ Piita a bul, "Jɔɔŋ bie
Saamɔŋ, ŋ chomi a kii niaa deeŋba nɛɛ?" Ŋii
nɛ Piita si, "Oo mi Tiina, ŋ titia jima ari mi choŋ
nɛ." Ŋii nɛ Yesu bula pu, "Beŋ mi niaa nyuŋ, ari
pie-daara si yie beŋ u piesee nyuŋ ŋii." 16 Ŋii
nɛ Yesu bira piɛsu, "Jɔɔŋ bie Saamɔŋ, ŋ chomi
nɛɛ?" Ŋii nɛ u bira bul, "Oo mi Tiina, ŋ jima
ari mi choŋ nɛ." Ŋii nɛ Yesu bira bula pu, "Beŋ
mi niaa nyuŋ, ari pie-daara si yie beŋ u piesee
nyuŋ ŋii." 17 Ŋii nɛ Yesu bira piɛsu torimuŋ
a bul, "Jɔɔŋ bie Saamɔŋ, ŋ chomi nɛɛ?" Yesu
si piɛsu torimuŋ ŋii, u tuɔŋ chei. Ŋii nɛ Piita
bula pu, "Mi Tiina, ŋ jiŋ wii-kala nɛ, ŋ jima ari
mi choŋ nɛ." Ŋii nɛ Yesu bira bula pu, "Beŋ

mi niaa nyuŋ, ari pie-daara si yie beŋ u piesee
nyuŋ ŋii. [18] Wutitii nɛ mi bulaa piŋ, ŋ fa si ŋaa
haŋbie, ŋ yie kɛŋ ŋ damɛrɛ kaa vɔɔ ŋ tiŋa nɛ aa
mu lee-la kala ŋ si cho. Ama di ŋ nɛ ku hiɛsɛ,
ŋ jaŋ kɛŋ ŋ nisaa jee, aŋ ka di nuu dɔŋ nɛ joŋ
damɛrɛ-la a vɔbuŋ aŋ kɛniŋ mu lee-la ŋ si bi
cho di ŋ mua.” [19] Yesu si bul wiiŋ deeŋ, u dagɛ
Piita si jaŋ suu ŋii a laa yiriŋ pi Wia. Ŋii hariŋ
lɛ nɛ Yesu bula pu duu to u hariŋ.

[20] Ŋii nɛ Piita daasɛ hariŋ a na Yesu
haritooru-la Yesu fa si cho woruŋ, nii-la fa si
suusa mu kpagɛ Yesu bua-la lɛ ba fa síi dii
diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee, a fa piɛsu, “Mi
Tiina, kubɛɛ nɛ chɛ duu joŋuŋ yallɛɛ?” [21] Piita
si nau, ŋii nɛ u piɛsɛ Yesu a bul, “Mi Tiina, ka
baala deeŋ, bɛɛ nɛ jaŋ ŋaau lɛ?” [22] Ŋii nɛ Yesu
bula pu, “Di mi níi chɛ duu hɛ dimɛ ka di mi-na
miira kɔ dunia, ŋ sipaa tuo dimɛ. To mi hariŋ.”
[23] Ŋii nɛ ba ŋmoo doworo pi nialiŋ kala si laa
Yesu wiaa dii ari Yesu haritooro deeŋ-na bi jaŋ
suu. Ama Yesu bi ŋii bula. U si duu níi chɛ di
haritooru-la hɛ dimɛ ka di u-na miira kɔ dunia,
Piita sipaa tuo.

[24] Mi-na Jɔɔŋ nɛ na wiaa deeŋba aa ŋmuŋsɛ
teniŋ deeŋ. La saa jima ari wialiŋ kala mi si
bula ŋaa wutitii nɛ. [25] Yesu ŋaa wiaa dɔŋsuŋ
yugɛ a pɛ wialiŋ mi si ŋmuŋsa hɛ teniŋ deeŋ
lɛ. Wialiŋ-na mi bi ŋmuŋsa. Di mi nɛ fa
ŋmuŋsɛ wialiŋ kuŋ-kuŋ-kala, teŋ-la fa jaŋ yuga
kii dunia kala.

Yesu Kiristito Wu-Zɔŋŋɔɔ (Ghana)
Sisaala-Tumuluŋ NT Ghana

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Sisaala, Tumulung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Sep 2022 from source files dated 13 Jun 2022
b3eb8618-120f-5a96-8c1c-1dbc16914330